

בז"ה

גליון נ"ה // ט"ז-כ"ה אייר

למשקד

על דלתתי יום יום

שעורי השבוע - נ"ך ומשניות
בתקנת מורנו ורבינו הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבוע פרשת בהר-בחקתי תשפ"ו

נ"ך: איוב פרקים ח'-י"ד

משנה: זבחים פרק י"ב

שועור שבועי: בנין הטבע היהודי בארץ ישראל

הוספות: חת"ת // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, ט"ז-כ"ב אייר, שבוע פרשת בהר־בְּחֻקְתֵי שחל ל"ג בעמר, ל"ג בעמר, "מתן תורה של פנימיות התורה", נמשיך בנ"ך את ספר איוב ("ספר הפסיכולוגיה החשוב ביותר בתנ"ך" - ראו בגב הגליון...), העמוק ומלא-ההפלאה, בפרקים ח'-י"ד, ובמשנה נלמד את פרק י"ב במסכת זבחים.

השיעור השבועי הוא שוב ה'נקודה החסידית' לפרשה מתוך הסדרה השניה של 'מעין גנים' לפרשת בהר־בְּחֻקְתֵי - "בנין הטבע היהודי". שיעור עמוק ומיוחד ששוה לעבור עליו.

וכמובן, לוח הילולות וסיפור חסידי על בעל הילולא ה"נודע ביהודה" זיעוכי"א, לכבוד יומא דהילולא בי"ז אייר, ערב ל"ג בעמר - "מה שלום המתנגד שלי?".

בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד,

המערכת

***

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הערות והארות – noam23@gmail.com

|| עריכה: נעם אליה גרוסברג // הפקה: עפר זמיר בן יעקב ||

טבלת הלימוד לחדש אייר

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת קדש
כ"ה ניסן משלי י"ח	כ"ו ניסן משלי י"ט	כ"ז ניסן משלי כ'	כ"ח ניסן כל אשר ביכלתכם! משלי כ"א	כ"ט ניסן משלי כ"ב	ל' ניסן משלי כ"ג	א' אייר תזריע-מצרע משלי כ"ד זבחים פ"ט
ב' אייר יום הולדת המהר"ש לכתחילה אריבער משלי כ"ה	ג' אייר משלי כ"ו	ד' אייר משלי כ"ז	ה' אייר משלי כ"ח	ו' אייר משלי כ"ט	ז' אייר משלי ל'	ח' אייר אחרי-מות- קדשים משלי ל"א זבחים פ"י
ט' אייר איוב א'	י' אייר איוב ב'	י"א אייר איוב ג'	י"ב אייר איוב ד'	י"ג אייר איוב ה'	י"ד אייר איוב ו'	ט"ו אייר אמור איוב ז' זבחים פ"א
ט"ז אייר איוב ח'	י"ז אייר איוב ט'	י"ח אייר ל"ג בעומר איוב י'	י"ט אייר איוב י"א	כ' אייר איוב י"ב	כ"א אייר איוב י"ג	כ"ב אייר בהר־בְּחֻקְתֵי איוב י"ד זבחים פ"ב
כ"ג אייר איוב ט"ו	כ"ד אייר איוב ט"ז	כ"ה אייר איוב י"ז	כ"ו אייר איוב י"ח	כ"ז אייר איוב י"ט	כ"ח אייר איוב כ'	כ"ט אייר במדבר איוב כ"א זבחים פ"ג

יוֹם רֵאשׁוֹן // ט"ז אִייר

הוֹמֵשׁ - רֵאשׁוֹן פְּרִשְׁת בְּהַר־בְּחֻקְתִּי

(א) {פרשת בהר} {פ} וַיִּדְבֹר יי אֶל־מֹשֶׁה בְּהַר סִינִי לֵאמֹר:

וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה בְּטוֹרָא דְסִינִי לְמִימֵר.

וידבר יי אל משה בהר סיני - מה עניין שמיטה לעינין הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני? אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים (ספרא ויקרא כ"ה, א'). ונראה לי שכך פירושה: לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנת בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופירושיה כולן נאמרו בסיני, ובא הכתוב ולימד כאן על כל דיבור ודיבור שנדבר למשה, מסיני היו כולן כללותיה ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב.

(ב) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְתָּהּ הָאָרֶץ שַׁבַּת לַיי:

מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אַרְי תִּיעָלוּן לְאָרְעָא דְאַנָּא יְהִיב לְכוֹן וְתִשְׁמִיט אָרְעָא שְׁמַטְתָּא קְדָם יי.

שבת ליי - לשם יי, כשם שנאמר בשבת בראשית.

(ג) שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרֶמֶךְ וְאַסְפֹּתָ אֶת־תְּבוּאָתָהּ:

שִׁית שְׁנֵי תִזְרַע חֻקְלָךְ וְשִׁית שְׁנֵי תִכְסַּח כְּרֶמְךָ וְתִכְנוֹשׁ יְתַעֲלֶתָהּ.

(ד) וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ שַׁבַּת לַיי שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכְרֶמְךָ לֹא תִזְמַר:

וּבַשְּׁתָּא שְׁבִיעִיתָא יְנַח שְׁמַטְתָּא יְהִי לְאָרְעָא דְתִשְׁמִיט קְדָם יי חֻקְלָךְ לֹא תִזְרַע וְכְרֶמְךָ לֹא תִכְסַּח.

יהיה לארץ - לשדות ולכרמים. **לא תזמר** - שקוצצין זמורותיה. לא תכסח, דומה לו: קוצים כסוחים (ישעיהו ל"ג, י"ב), שרופה באש כסוחה (תהלים פ', י"ז).

(ה) אֵת סְפִיחַ קִצְיֹרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת־עֲנָבֵי גִזְיֹרְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ:

יְתַכְתִּי חֻקְדָּךְ לֹא תִחְצוּד וְיְתַעֲנָבֵי שְׁבָקְךָ לֹא תִקְטוּף שְׁנַת שְׁמַטְתָּא יְהִי לְאָרְעָא.

את ספיח קצירך - אפילו לא זרעתה, והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר, הוא קרוי ספיח. **לא תקצר** - להיות מחזיקים בו כשאר קציר, אלא הפקר יהיה לכל. **נזירך** - שהנזרתה והפרשתה בני אדם מהם ולא הפקרתם, אל תבצר אותם, אינך בוצר אלא מן המופקר.

(ו) וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאִכְלָהּ לֶחֶם וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ:

וְתִהִי שְׁמַטַּת אָרְעָא לְכוֹן לְמִיכַל לְךָ וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ וְלַאֲגִירְךָ וְלַתּוֹתִבְךָ דְדִיירִין עִמָּךְ.

והיתה שבת הארץ וגומ' - אף על פי שאסרתים עליך, לא באכילה ובהנאה אסרתים לך, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית, והכל יהו שוין בה: אתה ושכירך ותושבך. **שבת הארץ לכם לאכלה** - מן השבות אתה אוכל, ואי אתה אוכל מן השמור. **לך ולעבדך ולאמתך** - לפי שנאמר: ואכלו אביוני עמך (שמות כ"ג, י"א), יכול יהו אסורין באכילה לעשירים, תלמוד לומר: לך ולעבדך ולאמתך, הרי בעלי עבדים ושפחות אמורים כאן. **ולשכירך ולתושבך** - אף הגוים.

(ז) וְלִבְהֵמָתְךָ וְלַחִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל־תְּבוּאָתָהּ לְאָכְלָהּ:

וְלִבְעִירְךָ וְלַחִיתָא דְּבְאַרְעָךָ תִּהְיֶה כָּל עֲלֻלָתָהּ לְמִיכַל.

ולבהמתך ולחיה - אם חיה אוכלת, בהמה לא כל שכן שמזונותיה עליך. מה תלמוד לומר: ולבהמתך - הקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה תן לבהמתך ממה שאספת בבית, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית.

(ח) {ס} וְסִפְרַתְּ לָךְ שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת שְׁנָיִם שָׁבָע שָׁנִים שִׁבְעַת פְּעָמִים וְהָיוּ לָךְ יָמֵי

שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנִים תִּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה:

וְתִמְנִי לָךְ שִׁבְעַת שָׁמָטוֹן דְּשָׁנִין שִׁבְעַת שָׁנִין וְזָמְנִין וְיִהְיוּ לָךְ יוֹמֵי שִׁבְעַת שָׁמָטוֹן דְּשָׁנִין אַרְבָּעִין וְתִשַׁע שָׁנִין.

שבתות שנים - שמטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופות שמיטה ויעשה יובל אחריהם, תלמוד לומר: שבע שנים שבע פעמים - הוי כל שמיטה ושמיטה בזמנה. **והיו לך ימי שבע וגומ'** - מגיד לך שאף על פי שלא עשית שמיטות, עשה יובל לסוף מ"ט שנים. ופשוטו של מקרא: ועלו לך חשבון שנות השמיטות למספר מ"ט שנים.

(ט) וְהֶעֱבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבַעִי בְּעֶשְׂרוֹ לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכַּפָּרִים

תִּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־אַרְצְכֶם:

וְתִעֲבַר שׁוֹפָר יִבְבֵּא בְּיָרְחָא שְׁבִיעָא בְּעֶשְׂרָא לְיָרְחָא בְּיוֹמָא דְּכַפּוּרָא תִּעֲבִירוּ שׁוֹפָרָא בְּכָל אַרְעֵכוֹן.

והעברת - לשון: ויעבירו קול במחנה (שמות ל"ו, ו'), לשון הכרזה. **ביום הכפורים בכל ארצכם** - אבל תקיעה של ראש השנה אינה דוחה שבת בכל ארצכם, אלא בבית דין בלבד.

(י) וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְץ לְכָל־יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל

הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְּתֶם אִישׁ אֶל־אֶחָזְתּוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ:

וְתִקְדְּשׁוּן יַת שְׁנַת חֲמִשִּׁין שָׁנִין וְתִקְרוּן חִירוּתָא בְּאַרְעָא לְכָל יִתְבָּהָא יוֹבֵילָא הִיא תִּהְיֶה לְכוֹן וְיִתְנוּבוּן גְּבַר לְאַחְסָנִיתִיהּ וְגַבַר לְזַרְעִיתִיהּ תִּתְנוּבוּן.

וקדשתם - בכניסתה מקדשין אותה בבית דין, ואומרין: מקודשת השנה. **וקראתם דרור** - לעבדים עברים, בין נרצע בין שלא כלו לו שש שנים משנמכר. א"ר יהודה (ספרא ויקרא כ"ה, י'): מה הלשון דרור - כמדיר בי דריא כו', שדר בכל מקום שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים. **יובל היא** - שנה זו מובדלת משאר שנים בנקיבת שם לה לבדה. ומה שמה? יובל שמה, על שם תקיעת שופר. **ושבתם איש אל אחוזתו** - שהשדות חוזרות לבעלים. **ואיש אל משפחתו תשובו** - לרבות את הנרצע.

(יא) יוֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָּכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת-
סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת-נִזְרֶיהָ:

יובל היא שנת חמשין שנין תהי לכוון לא תזרעו ולא תחצדו ית פתהא ולא תקטפו ית שְׁבִקְהָא.

יובל היא שנת החמשים - מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: וקדשתם וגו' כו', כדאית' בראש השנה (בבלי ראש השנה ח', ב) ובתורת כהנים (ספרא ויקרא כ"ה, י). **את נזריה** - את ענבים המשומרים, אבל בוצר אתה מן המופקרים, כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל. נמצאו שתי שנים קדושות סמוכות זו לזו: שנת מ"ט שמיטה ושנת חמשים יובל.

(יב) כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָּכֶם מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ:

ארי יובל היא קודשא תהי לכוון מן חקלא תיכלו ית עלתה.

קדש תהיה לכם - תופסת דמיה כהקדש, יכול תצא היא לחולין, תלמוד לומר: תהיה - בהוייתה תהא. **מן השדה תאכלו וגו'** - על ידי השדה אתה אוכל מן הבית, שאם כלה לחיה מן השדה, אתה צריך לבער מן הבית. כשם שנאמר בשביעית נאמר ביובל.

(יג) בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל-אֲחֻזָּתוֹ:

בשנת יובל תשובו גבר לאחוסנתיה.

תשובו איש אל אחוזתו - והרי כבר נאמר: ושבתם איש אל אחוזתו (ויקרא כ"ה:י'), אלא לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה, שחוזרת לאביו ביובל.

(יד) {שני} וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אֹךְ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל-תּוֹנוֹ אִישׁ

אֶת-אָחִיו:

וארי תזבין זבינין לחברך או תזבון מיד חברך לא תונון גבר ית אחיה.

וכי תמכרו וגו' - לפי פשוטו: כמשמעו. ועוד יש דרשה: מנין כשתהא מוכר, מכור לישראל חבירך? תלמוד לומר: וכי תמכרו ממכר, לעמיתך מכור. מנין אם באתה לקנות, קנה מישראל חבירך, תלמוד לומר: או קנה מיד עמיתך. **אל תונו** - זו אונאת ממון.

(טו) בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֲרֵי הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי-תְבוּאָת

יִמְכְּרֶלְךָ:

במנין שניא בתר יובל תזבון מן חברך במנין שני עלתה זבין לך.

במספר שנים אחר היובל תקנה - זהו פשוטו לישב מקרא על אופניו: על האונאה בא להזהיר, כשתמכור או תקנה קרקע, דעו כמה שנים יש עוד עד היובל, ולפי השנים ותבואות השדה שהיא ראויה לעשות ימכור המוכר ויקנה הקונה, שהרי סופו להחזירה לו בשנת היובל. ואם יש שנים מועטות, וזה מוכר בדמים יקרים, הרי נתאנה לוקח, ואם יש שנים מרובות, יאכל ממנה תבואות הרבה. וצריך לקנותה לפי הזמן, זהו שכתוב: במספר שני תבואות - לפי מנין שני התבואות שתהא עומדת ביד הלוקח תמכור לו. ורבותינו דרשו מכאן: שהמוכר שדהו אינו מותר לגאול פחות משתי שנים, שתעמוד שתי שנים ביד הלוקח מיום

ליום, אפילו שלש תבואות באותן שנים, כגון שמכרה לו בקמותיה. [שני - אינו יוצא מידי פשוטו, מספר שנים של תבואות ולא של שדפון, ומיעוט שנים שנים].

(טז) לְפִי רַב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מַעַט הַשָּׁנִים תִּמְעֵיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאֹת הוּא מִכֵּר לָךְ:

לפום סגיות שניא תסגי זבינוהי ולפום זעירות שניא תזער זבינוהי ארי מנן עללתא הוא מזבין לך.

תרבה מקנתו - תמכרנה ביוקר. תמעט מקנתו - תמעט בדמיה.

(יז) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת־עֲמִיתוֹ וְיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם:

ולא תונונו גבר ית חבריה ותדחל מאלהיך ארי אנא יי אלהכון.

ולא תונו איש את עמיתו - כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט את חברו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת, אלא לפי דרכו והנאתו של זה יועץ. ואם תאמר: מי יודע אם לרעה נתכוונתי? **ויראת מאלהיך -** היודע מחשבות. הא כל דבר המסור ללב שאין מכיר בו אלא מי שהמחשבה בלבו, נאמר בו: ויראת מאלהיך.

(יח) וְעַשִּׂיתֶם אֶת־חֻקֵּי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וְעַשִּׂיתֶם אִתְּכֶם וְיִשְׁבַּתֶּם עַל־הָאָרֶץ לְבִטָּח:

ותעבדון ית קזמי ונת דיני תטרונו ותעבדון ונתהון ותתבון על ארעא לרחצון.

[וישבתם על הארץ לבטח - שבעון שמיטין ישראל גולים, אז תרצה הארץ והרצת את שבתותיה (ויקרא כ"ו, ל"ד), ושבעים שנה גלות בבל כנגד שבעים שמיטות שביטלו היו].

תהלים - פרקים ע"ט-פ"ב

תניא יומי - פרק מ"ה

והמשל בזה הנה הארץ הלזו הגשמיות אף שמלא כל הארץ כבודו. והיינו אור א"ס ב"ה כמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'. אעפ"כ אין מתלבש בתוכה בבחי' גילוי ההשפעה רק חיות מעט מזער בחי' דומם וצומח לבד וכל אור א"ס ב"ה נק' סובב עליה אף שהוא בתוכה ממש. מאחר שאין השפעתו מתגלית בה יותר רק משפיע בה בבחי' הסתר והעלם וכל השפעה שבבחי' הסתר נקרא מקיף מלמעלה כי עלמא דאתכסי' הוא למעלה במדרגה מעלמ' דאתגליא ולקרב אל השכל יותר הוא בדרך משל. כמו האדם שמצייר בדעתו איזה דבר שראה או שרואה הנה אף שכל גוף עצם הדבר ההוא וגבו ותוכו ותוך תוכו כולו מצוייר בדעתו ומחשבתו מפני שראהו כולו או שרואהו הנה נקראת דעתו מקפת הדבר ההוא כולו. והדבר ההוא מוקף בדעתו ומחשבתו רק שאינו מוקף בפועל ממש רק בדמיון מחשבת האדם ודעתו. אבל הקב"ה דכתיב ביה כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו' הרי מחשבתו ודעתו

שיודע כל הנבראים מקפת כל נברא ונברא מראשו ועד תחתיתו ותוכו ותוך תוכו הכל בפועל ממש.

לוח היום-יום

ט"ז אייר, ל"א לעומר

מורינו אאמו"ר [הרש"ב] כשהיה נוטל [את] צפורניו, היה מערב עמהם קיסם, קודם השריפה.

אאזמו"ר [המהר"ש] אמר להחסידי ר' אלי' אבעלער - איש פשוט מצד כשרונותיו וידיעותיו - כשנכנס אליו ליחידות: אלי', אני מקנא בכך. נוסע הנך ליריד, נפגש עם אנשים רבים, וכאשר תוך כדי העסק הנך שח עם הזולת אודות ענין יהודי, 'ווארט' [=משהו] מ"עין יעקב", ומעורר אודות לימוד נגלה וחסידות - נוצר מכך שמחה למעלה. ואת דמי ה"תווך" משלם הקב"ה בבני חיי ומזוני. וככל שהשוק גדול יותר, יותר עבודה - כך הפרנסה גדלה.

נ"ך יומי - איוב פרק ה'

(א) {פ} וַיַּעַן בְּלִדְדַּי הַשּׁוֹחֵי וַיֹּאמְרוּ: (ב) עַד־אֵן תִּמְלֹל־אֱלֹהִים וְרוּחַ כְּפִיר אֶמְרִי־פִיךָ:

רוח כביר - רוח דברים. כביר - לשון רוב.

(ג) הָאֵל יַעֲנֵת מִשְׁפָּט וְאִם־שִׁדִּי יַעֲנֵת־צַדִּיק:

האל יענות משפט - הה"א נקוד פתח ומליצתו לשון תימה.

(ד) אִם־בִּגְיָהֶם חָטְאוּ־לוֹ וַיִּשְׁלַחֵם בְּיַד־פְּשָׁעִים:

וישלחם ביד פשעם - על ידי פשעם, (הפשע) הוא נעשה שליח להובילם.

(ה) אִם־אָתָּה תִּשְׁחַר אֶל־אֱלֹהִים וְאֶל־שִׁדִּי תִתְחַנֵּן:

אם אתה תשחר וגו' - יעיר עליך את זכותך.

(ו) אִם־יָדָךְ וַיִּשָּׂר אָתָּה כִּי־עָתָה יַעֲרִי עָלֶיךָ וַיִּשְׁלַם גֹּת צַדִּיקָךְ:

ושלם גות צדקך - ויעש' את גות צדקך שלם ותמים.

(ז) וְהָיָה רֵאשִׁיתֶךָ מִצָּעַר וְאַחֲרֵיתֶךָ יִשְׁגָּה מְאֹד:

והיה ראשיתך מצער - ראשיתך שעברה מצער לפי אחריתך שישגה מאוד.

(ח) כִּי־שָׂא־לָנָא לְדָר רִישׁוֹן וְכוֹזֵן לְחַקֵּר אֲבוֹתָם:

לדור רישון - על דור ראשון, כמו: כי שאל נא לימים ראשונים (דברים ד', ל"ב).
וכונן - הכן והזדמן לעמוד על חקרי אבותם.

(ט) בֵּית־מֶזוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נִדְעַע כִּי צֵל יִמְיֵנו עַל־אֶרֶץ: (י) הֲלֹא־הֵם יִזְרוּךְ יֹאמְרוּ לָךְ וּמִלְפָּם יוֹצֵאוּ מַלְאִים: (יא) הִיגָאָה־גֹמָא בְּלֹא בָצָה יִשְׁגָּה־אָחוּ בְּלִי־מַיִם: **היגאה גומא** - זאת יאמרו אין הגומא גדל אלא בעוד שהביצה לחה במימיה ובליחלוחיה, ביצה מרישק בלעז.

(יב) עֵדְנוּ בְּאָבוֹ לֹא יִקְטֹף וְלִפְנֵי כָל־חָצִיר יִיבֹשׁ: **באבו** - בליחלוחו ובפריו. **לא יקטף** - לא ישבר ולא ינתק, כמו: וקטפת מלילות (דברים כ"ג, כ"ו). **ולפני כל חציר ייבש** - קודם כל חציר ויבש, כשהמים כלים והביצה חריבה.

(יג) בֵּן אֶרְרוּחוֹת כָּל־שִׁכְחֵי אֵל וְתִקְוֹת חֲנָף תֹּאבֵד: **כן ארחות כל שוכחי אל** - להצליח בעת ששעתו משחקת לו עד שתתמלא סאתו. **ותקות** - סופו של חנף יאבד.

(יד) אֲשֶׁר־יִקְוֹט כְּסֵלוֹ וּבֵית עֵכָבִישׁ מִבְּטָחוֹ: **אשר יקוט** - יקצור ויכרות כסלתו והבטחתו. **כסלו** - היא מחשבת מבטחו, כמו: אם שמתי זהב כסלי (איוב ל"א, כ"ד), יקוט, לשון קציר, כמו: כמעט קט (יחזקאל ט"ז, מ"ז). **ובית עכביש** - שאינו קיים יהיה מבטחו.

(טו) יִשְׁעֵן עַל־בֵּיתוֹ וְלֹא יַעֲמֵד יַחֲזִיק בּוֹ וְלֹא יִקּוּם: (טז) רָטֹב הוּא לִפְנֵי־שָׁמֶשׁ וְעַל גִּנְתּוֹ יִנְקָתוֹ תִצָּא: **רטוב הוא** - לח וחזק מזלו טרם בא אליו עת פקודת מכת חומו המייבשתו ולפי שדימהו בגומא מדבר לפי הענין. **ועל גנתו יונקתו תצא** - יונקתו שורש היונק או ענף הילדה הגדל בשנה זו, כמו: מראש יונקתו קטף (יחזקאל י"ז, ד').

(יז) עַל־גֹּל שָׁרְשָׁיו יִסְבְּכוּ בֵּית אַבְנִים יַחֲזָה: **יסובכו** - יתאחזו בענף ובסובך. **בית אבנים יחזה** - מקום איתן רואה ובונה לו למצודה. **ומנחם פי יחזה** - לשון גבול יגבול אותו יבנו עד גבולו, וכן: מחוז חפצם (תהלים ק"ז, ל'), וכן מחזה אל מחזה (מלכים א ז', ה'), כל אלה לפני מכתו.

(יח) אִם־יִבְלַעְנוּ מִמְּקוֹמוֹ וְכַחַשׁ בּוֹ לֹא רִאִיתִיךָ: **וכשיבלענו** - ממקומו הנפרע ממנו ומקרא חסר הוא זה. **וכחש בו** - מקומו. **לא ראיתך** - שאין נשאר ממנו לא שרש ולא ענף והרי הוא כלא היה, שאין נפילתו כמפלת צדיקים כי הצדיק יפול ויקום וזה יפול בלא תקומה.

(יט) הֲזֶה־הוּא מְשׁוֹשׁ דְּרָכּוֹ וּמַעֲפָר אַחֵר יִצְמָחוּ:

הן הוא משוש דרכו - של רשע שכל משושו וגם הצלחתו ללא תקוה תשוב.
ומעפר אחר יצמחו - בני אדם שהיו עד הנה שחים עד עפר יצמחו. **אחר** - אדם
אחר יצמח לקבל גדולתו של זה, כשם שמצינו: ולחוטא נתן ענין וגו' (קהלת ב',
כ"ו). ע"כ דע על עצמך, אם רשע היית, אין תקומה למפלתך.

(כ) הַזֶֹּאֵל לֹא יִמָּאֶסְתָּם וְלֹא־יִחַזֵּיק בְּיַד־מְרַעִים:

ואם תם היית כו', **הן אל לא ימאס תם** ולא יחזיק ביד משנאיך המריעים לך עד
אשר ישוב לרחם עליך וימלא שחוק פוך.

(כא) עַד־יִמְלֶה שְׁחֹזֵק פִּיךָ וּשְׁפָתֶיךָ תְרוּעָה: (כב) שֶׁנֶּאֱיָדָה יִלְבָּשׁוּ־בְּשֵׁת וְאֶהֱלֵךְ
רְשָׁעִים אֲיַנְגְּנוּ:

יום שני // י"ז אייר

הומש – שני פרשת בהר־בהקתי

(יט) {שלישי / שני במחבורות} וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּהּ וְאֶכְלֹתֶם לְשִׁבְעַ וַיִּשְׁבַּתֶּם לְבִטָּח עָלֶיהָ:

וְתִתִּין אֶרְעָא אַבָּה וְתִיכְלוּן לְמִשְׁפַּע וְתִתְּבוּן לְרַחֲצוֹ עֲלֶהּ.

[ונתנה הארץ וגו' וישבתם לבטח עליה - שלא תדאגו משנת בצורת]. ואכלתם

לשבע - אף בתוך המעיים תהי בו ברכה.

(כ) וְכִי תֹאמְרוּ מֵה־נֹּאכָל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הִן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת־תְּבוּאָתָנוּ:

וְאִרִי תִימְרוּן מָא נִיכּוּל בְּשִׁתָּא שְׁבִיעִיתָא הָא לֹא נִזְרַע וְלֹא נִכְנוּשׁ יָת עֲלִלְתָנָא.
ולא נאסף - אל הבית. **את תבואתנו -** כגון: יין, ופירות האילן, וספחים הבאים מאיליהם.

(כא) וְצִוִּיתִי אֶת־בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂתָּ אֶת־הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים:

וְאֶפְקִיד יָת בְּרַכְתִּי לְכוּן בְּשִׁתָּא שְׁתִּיתִיתָא וְתַעֲבִיד יָת עֲלִלְתָא לְתֵלַת שָׁנִין.
לשלוש השנים - לקצת הששית מניסן עד ראש השנה, ולשביעית, ולשמינית, שיזרעו בשמינית במרחשוון ויקצרו בניסן.

(כב) וּזְרַעְתֶּם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִת וְאֶכְלֹתֶם מִן־הַתְּבוּאָה יֶשֶׁן עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד־בּוֹא תְּבוּאָתָהּ תֹאכְלוּ יֶשֶׁן:

וְתִזְרְעוּן יָת שְׁתָּא תְּמִינִיתָא וְתִיכְלוּן מִן עֲלִלְתָא עֲתִיקָא עַד שְׁתָּא תְּשִׁיעִיתָא עַד מִיעַל עֲלִלְתָּהּ תִיכְלוּן עֲתִיקָא.

עד השנה התשיעית - עד חג הסוכות של תשיעית, שהוא עת בוא תבואתה של שמינית לתוך הבית, שכל ימות הקיץ היו הגרנות בשדה, ובתשרי היה עת האסיף לבית. ופעמים היתה צריכה לעשות לארבעה שנים, בששית שלפני השמיטה השביעית, שהן בטלין מעבודת קרקע שתי שנים רצופות, השביעית והיובל, ומקרא זה נאמר בשאר השמיטות כולן.

(כג) וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְצַמְתָּת כִּי־לִי הָאָרֶץ כִּי־גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אַתֶּם עַמְדֵי: וְאֶרְעָא לֹא תִזְדָּבֵן לְחִלוּטִין אֲרִי דִילִי אֶרְעָא אֲרִי דִיִּירוּן וְתוֹתְבִין אֶתוּן קְדָמִי.

והארץ לא תמכר לצמיתות - ליתן לאו על חזרת שדות לבעלים ביובל, שלא יהא הלוקח כובשה. **לצמיתות -** לפסיקה, למכירה פסוקה עולמית. **כי לי כל הארץ -** אל תרע עיניך בה שאינה שלך.

(כד) וּבְכָל אֶרֶץ אַחֲזַתְכֶם גְּאֻלָּהּ תִתְּנוּ לָאָרֶץ:

וּבְכָל אֶרַע אַחְסַנְתְּכוֹן פּוֹרְקָנָא תִתְּנוּן לָאֶרְעָא.

ובכל ארץ אחוזתכם וגומ' - לרבות בתים ועבד עברי, ודבר זה מפורש בקידושין בפרק ראשון (בבלי קידושין כ"א, א). ולפי פשוטו: סמוך על פרשה של אחריו, שהמוכר אחוזתו רשאי לגאלה לאחר שתי שנים, או הוא או קרובו, ואין הלוקח יכול לעכב.

(כה) {רביעי} {ס} כִּי־יִמְדֹךָ אֶחָיִךְ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבָא גָאֵלוֹ הַקֶּרֶב אֵלָיו וְגָאֵל אֶת מִמְכָּר אֶחָיו:

ארי יתמסרן אחוץ ויזבין מאחסנתיה וייתי פריקיה דקריב ליה ויפרוק ית זביני אחוהי. **וכי ימוך ומכר** - מלמד שאין אדם רשאי למכור שדהו אלא מחמת דחק עוני. **מאחוזתו** - ולא כולה, לימד דרך ארץ שישיר שדה לעצמו. **וגאל את ממכר אחיו** - ואין זה הלוקח יכול לעכב.

(כו) וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה־לּוֹ גָאֵל וְהִשְׁיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ: וְגַבְרַי אַרְי לֹא יִהְיֶה לִיה פְּרִיק וְתַדְבִּיק יָדֶיה וְיִשְׁפַח כְּמִסַּת פּוֹרְקָנִיה. **ואיש כי לא יהיה לו גואל** - וכי יש לך בישראל שאין לו גואלים, אלא גואל שיוכל ליגאל ממכרו.

(כז) וְחָשַׁב אֶת־שָׁנָי מִמְכָּרוֹ וְהָשִׁיב אֶת־הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַרְלוֹ וְשָׁב לְאֲחֻזָּתוֹ:

ויחשיב ית שני זבינוהי ויחשיב ית מותרא לגבר דזבין ליה ויתוב לאחסנתיה. **וחשב את שני ממכרו** - כמה שנים היו עד היובל כך וכך, וכמה מכרתיה לך כך וכך. עתיד היתה להחזירה ביובל, נמצאת קונה מספר התבואות כפי חשבון לכל שנה. אכלתה אותה שלש שנים או ארבע, הוצא דמיהם מן החשבון וטול המותר, וזהו: והשיב את העודף - בדמי המקח על האכילה שאכלה, **ויתנם ללוקח אשר מכרה לו** - המוכר הזה שבא לגאלה.

(כח) וְאִם לֹא־מָצָאָה יָדוֹ דֵי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה מִמְכָּרוֹ בְּיַד הַקֶּנֶה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וַיִּצָּא בַיּוֹבֵל וְשָׁב לְאֲחֻזָּתוֹ:

ואם לא אשפחת ידיה כמסת דיתבי ליה ויהי זבינוהי ביד דזבן יתיה עד שתא דיובילא ויפוק ביובילא ויתוב לאחסנתיה. **[די השיב לו** - מכאן שאינו גואל לחצאים.] **עד שנת היובל** - שלא יכנס לתוך אותה שנה כלום, שהיובל משמט בתחלתו.

תהלים - פרקים פ"ג-פ"ז

תניא - פרק מ"ה

למשל כדור הארץ הלזו הרי ידיעתו ית' מקפת כל עובי כדור הארץ וכל אשר בתוכו ותוך תוכו עד תחתיתו הכל בפועל ממש שהרי ידיעה זו היא חיות כל עובי כדור הארץ כולו והתהוותו מאין ליש רק שלא היה מתהווה כמות שהוא עתה בעל גבול ותכלית וחיות מועטת מאד כדי בחי' דומם וצומח. אם לא ע"י

צמצומים רבים ועצומים שצמצמו האור והחיות שנתלבש בכדור הארץ להחיותו ולקיימו בבחי' גבול ותכלית ובבחי' דומם וצומח בלבד אך ידיעתו ית' המיוחדת במהותו ועצמותו. כי הוא המדע והוא היודע והוא הידוע ובידיעת עצמו כביכול יודע כל הנבראים ולא בידיעה שחוז' ממנו כידיעת האדם. כי כולם נמצאים מאמיתתו ית'. ודבר זה אין ביכולת האדם להשיגו על בוריו וכו':

הגהה (כמ"ש הרמב"ם ז"ל והסכימו עמו חכמי הקבלה כמ"ש בפרד"ם מהרמ"ק ז"ל וכ"ה לפי קבלת האר"י ז"ל בסוד הצמצו' והתלבשות אורות בכלים כמ"ש"ל פ"ב):

הרי ידיעה זו מאחר שהיא בבחי' א"ס אינה נקרא' בשם מתלבשת בכדור הארץ שהוא בעל גבול ותכלית אלא מקפת וסובבת. אף שידיעה זו כוללת כל עביו ותוכו בפועל ממש ומהווה אותו עי"ז מאין ליש וכמ"ש במ"א:

לוח היום-יום

י"ז אייר, ל"ב לעמר

אין אומרים צדקתך.

בקריאת-שמע שיש אומרים בבוקר - קודם התפילה - כדי לצאת חובת ק"ש בזמנה, ג"כ כופלים ג' התיבות ["אני ה' אלוקיכם"], ומסיימים בתיבת "אמת". בק"ש דתפילין דר"ת ושמושא-רבא אין כופלים, אבל אומרים "אמת".

ל"ג בעומר שנת תר"ד - לערך - סיפר ה"צמח צדק" תורת הבעש"ט: כתיב "כי תהיו אתם ארץ חפץ חפץ אמר ה' צבאות". כשם שהחכמים הגדולים ביותר לעולם לא ישיגו את אוצרות הטבע הגדולים שהשי"ת הטביע בארץ ש"הכל היה מן העפר" - כך לא יכול אף אחד להשיג את האוצרות הגדולים שחבוי ביהודים. שהם "ארץ חפץ" של הקב"ה. וסיים הבעש"ט: חפץ אנכי לפעול שיהודים יתנו יכול כפי ש'ארץ חפץ' של הקב"ה יכול לתת.

נ"ך יומי - איוב פרק ט'

(א) {פ} וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: (ב) אָמַנְס יַדְעָתִי כִי־כֵן וּמַה־יִּצְדַּק אֲנֹשׁ עִם־אֵל: (ג) אִם־יִחַפֵּץ לָרִיב עִמּוֹ לֹא־יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי־אֱלֹהִים:

לריב עמו - להתווכח עמו.

(ד) חֲכַם לֵבָב וְאִמְיָץ פֶּחַח מִי־הַקֶּשֶׁה אֱלֹהִים וַיִּשְׁלַם:

חכם לבב - הוא לריב. **ואמיץ כח** - להיפרע. **מי הקשה** - לבו והלך שלם פרעה הקשה ונחסר, וכן כל המקשים.

(ה) הַמַּעֲתִיק הָרִים וְלֹא יִדְעוּ אֲשֶׁר הִפְכֶם בְּאֶפֶן:

המעתיק הרים - המסלקם כהופכו סדום. **ולא ידעו** - עד שנהפכו.

(ו) הַמְרַגֵּז אֶרֶץ מִמְקוֹמָהּ וְעִמּוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן:

המרגיז ארץ - בהביטו אליה ותרעד.

(ז) הָאָמַר לְחָרֶס וְלֹא יִזְרַח וּבָעַד בּוֹכָבִים יַחְתָּם:

האומר לחרס - לשמש דום והוא שמר אמרת מלך ולא יזרח. **ובעד** - וכנגד הכוכבים יסגור מחיצה ולא יאירו.

(ח) נֹטָה שָׁמַיִם לְבָדוֹ וְדוֹרְךָ עַל־בְּמַתֵּי יָם:

נוטה שמים לבדו - ומלאכים נבראו ביום שני שלא תאמר מיכאל מתח בצפון וגבריאל בדרום. **על במתי ים** - על גובהי ים ועל מעשה בראשית נאמר שגבהו המים התחתונים לרום למעלה ודרכם.

(ט) עֲשֵׂה־עֵשׂ כְּסִיל וְכִימָה וְחִדְרֵי תַמָּן:

כסיל וכימה - מזלות הם. **וחדרי תימן** - להכניס שם סופה, כמו שאמר: מן החדר תבוא סופה (איוב ל"ז, ט').

(י) עֲשֵׂה גְדֻלּוֹת עַד־אֵין חֶקֶר וְנִפְלְאוֹת עַד־אֵין מִסְפָּר: (יא) הֵן יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה וְיִחַלְף וְלֹא־אֶבִּין לוֹ:

הן יעבור וגו' - ידעתי כי כל אשר יחפוץ יעשה. **יעבור עלי** - לפני ולא אראנו.

(יב) הֵן יַחְתֹּף מִי יִשְׁיבֶנּוּ מִי־אֶמַר אֵלָיו מֶה־תַּעֲשֶׂה:

יחתוף - יכה פתאום, כמו: היא כחתף תארוב (משלי כג, כח), לשון פתאום הוא.

(יג) אֵלֻזָה לֹא־יָשִׁיב אֶפֶן תַּחֲתוֹ שְׁחָחוּ עֲזָרֵי רְהַב:

לא ישיב אפן - מפני יראת איש. **תחתיו שחחו** - צבא מרום שבאו לעזור את מצרים, מצרים נקרא רהב שנאמר: לכן קראתי לזאת רהב הם שבת (ישעיהו ל"ז: ד'), על שם גאותם אשר אמרו מי י"י וגו' (שמות ג).

(יד) אֶף כִּי־אֲנֹכִי אֶעֱנֶנּוּ אֶבְחָרָה דְּבָרֵי עַמּוֹ:

אף - כל שכן.

(טו) אֲשֶׁר אִם־צָדִקְתִּי לֹא אֶעֱנֶה לְמִשְׁפָּטֵי אֶתְחַנֵּן:

לא אענה - אירא להרים קול לפניו. **למשופטי** - כמו לשופטי.

(טז) אִם־קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא־אֶאֱמִין כִּי־יֵאֱזִין קוֹלִי:

לא אאמין - לא אוכל להאמין מיראתי אותו כי איך לא איראנו.

(יז) אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרָה יִשׁוּפְנֵי וְהִרְבָּה פְּצַעֵי חַגָּם:

אשר בשערה - נתחלפה צורתו לפניו. **ישופני** - יכתתני, ואכות אותו טחון (דברים ט', כ"א) - מתרגמין ושפית יתיה. **פצעי** - מכה המוציאה דם וליחה.

(יח) לֹא־יִתְנֶנִּי הָשֵׁב רוּחִי כִּי יִשְׁבְּעֵנִי מִמְרָרִים:

לא יתנני - אינו מניחני להשיב רוחי אלי.

(יט) אִם־לִכְח אֲמִיץ הִנֵּה וְאִם־לְמִשְׁפָּט מִי יוֹעִידֵנִי:

אם לכח - איך אריב עמו אם לכח הוא בא אמיץ הנה הוא. **ואם למשפט** מי יוכל להועידני לפניו ולהחזיק דבר משפטי.

(כ) אִם־אֶצְדַּק פִּי יִרְשִׁיעֵנִי תָם־אֲנִי וַיַּעֲקֹשְׁנִי:

הלא אם אצדק פי ירשיעני - כי יסתמו דברי מיראה ויעקשני פי.

(כא) תָם־אֲנִי לֹא־אֲדַע נַפְשִׁי אֲמַאֵס חַיִּי:

תם אני - יודע אני בעצמי שאני תם ואעפ"כ לא אדע נפשי במה אמצא נופש.

(כב) אַחַת הִיא עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי תָם וְרָשָׁע הוּא מְכַלֵּה:

אחת היא - בעולם ועליה אמרתי שתם ורשע הוא מכלה בעבורה, ומה היא.

(כג) אִם־שׁוֹט יִמִּית פְּתָאֵם לְמִסַּת נְקִיִּים יִלְעַג:

אם שוט - לשון של שטן. **ימית פתאום** - את הצדיק. **למסת נקיים** - שהמית ילעג.

(כד) אֲרָץ | נִתְּנָה בְּיַד־רָשָׁע פְּנִי־שֹׁפְטִיהָ יִכְסֶּה אִם־לֹא אִפּוּא מִי־הוּא:

ביד רשע - כלפי שטן. **פני שופטיה יכסה** - מהבחין בדבר אמת. **ואם לא אפוא** - דבר אמת דבר זה. **מי הוא** - המכלה את התמימים.

(כה) וַיְמִי קָלוּ מִנִּירָץ בָּרָחוּ לֹא־רָאוּ טוֹבָה:

וימי - עם כליון שאר התמימי' קלו מני רץ.

(כו) חָלְפוּ עַם־אֲנִיּוֹת אָבִיהָ כְּנֶשֶׁר יְטוֹשׁ עַל־אֶכָּל:

אבה - שם נהר שוטף. **יטוש** - יפרח.

(כז) אִם־אֲמַרִּי אֲשַׁפְּחָה שִׁיחִי אֶעֱזְבָה פָּנַי וְאֲבִלְיָה:

שיחי - דברי צערי. **פני** - חמתי. **ואבליגה** - אתחזק, כמו: המבליג שוד על עז (עמוס ה', ט').

(כח) יִגְרַתִּי כָּל־עֲצָבֹתַי יִדְעֵתִי כִּי־לֹא תִנְקֵנִי:

יגורתי כל עצבותי - שלא יניחוני מלצעוק. **ידעתי כי לא תנקני** - מעוני מלהפרע ממנו.

(כט) אֲנֹכִי אֲרָשָׁע לְמַה־זֶּה הִבֵּל אִיגַע:

למה זה הבל איגע - לבא במשפט.

(ל) אִם־הִתְרַחַצְתִּי (במו) [בְּמִי־] שְׁלַג וְהִזְכֹּתִי בְּבָר כַּפֵּי:

בבור - נקיון.

(לא) אִז בַּשַּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתַעֲבוּנִי שְׁלֵמוֹתַי:

בשחת תטבליני - להיות צחון ומגואל כלומר אז תמצא לי עון רב.

(לב) כִּי־לֹא־אֵישׁ כָּמוֹנִי אֶעֱנֶנּוּ נְבוֹא יַחֲדוּ בַּמִּשְׁפָּט:

במשפט - בדברי תוכחות. משפט משמש ג' לשונות: תחלתו הוכחת דברים, אמצעיתו פסק דין, וסופו משטר יסורין וגיבוי חוב. ופעמים שהמקרא כותבו ע"ש תחלתו, ופעמים ע"ש אמצעיתו, ופעמים ע"ש אחריתו.

(לג) לֹא יִשְׁפִּינֵנוּ מוֹכִיחַ יִשֵּׁת יָדוֹ עַל־שִׁנֵּינוּ:

מוכיח - דרשנר בלעז מרא' לכל א' חובתו וזכותו. **ישת ידו** - משטר אימתו וניגושו. **על שנינו** - שלא יחזק החזק את הרפה.

(לד) יָסַר מֵעָלַי שְׁבָטוֹ וְאַמָּתוֹ אֶל־תִּבְעַתְנִי: (לה) אֲדַבְּרָה וְלֹא אֵירָאֶנּוּ כִּי לֹא־
בֶּן אֲנֹכִי עִמָּדִי:

כי לא כן אנכי - על כן שאנכי ירא אני מוחזק בי שלא אתחייב בדין.

יוֹם שְׁלִישִׁי // י"ח אִייר // ל"ג בעמר

מתן תורה של פנימיות התורה!!

הוֹמֵשׁ - שְׁלִישִׁי פְּרִשְׁת בְּהַר־בְּחֻקְתֵי

(כט) {חמישי / שלישי במחבורות} {ס} וְאִישׁ כִּי־יִמְכַר בֵּית־מוֹשְׁב עֵיר

חוֹמָה וְהִיתָה גְּאֻלְתּוֹ עַד־תָּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלְתּוֹ:

וְגִבַר אָרִי יִזְבִּין בֵּית מוֹתֵב קֶרְתָּא מִקָּפָא שׁוּר וַיְהִי פוֹרְקַנְיָה עַד מִשְׁלַם שְׁתָּא דְזַבְיִנוּהִי עֲדוּן בְּעֲדוּן יְהִי פוֹרְקַנְיָה.

בית מושב עיר חומה - בית בתוך עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון. **והיתה גאולתו וגו'** - לפי שנאמר בשדה שיכול לגאלה משתי שנים ואילך כל זמן שירצה, ובתוך שתי שנים הראשונים אין יכול לגאלה, הוצרך לפרש בזו שהוא חילוף. אם רצה לגאול בשנה ראשונה גואלה, לאחר מיכן אינו גואלה. **והיתה גאולתו** - של בית. **ימים** - ימי שנה שלימה קרויין ימים, וכן: תשב הנערה אתנו ימים (בראשית כ"ד, נ"ה).

(ל) וְאִם לֹא־יִגְאֹל עַד־מְלֹאת לׁוֹ שְׁנָה תִמְיַמָּהּ וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר־בְּעֵיר אֲשֶׁר־

[לׁוֹ] (לא) חֲמָה לְצִמְיַתָּה לְקַנְהָ אֹתוֹ לְדַרְתָּיו לֹא יֵצֵא בִּיבֹל:

וְאִם לֹא יִתְפָּרֵיק עַד מִשְׁלַם לִיָּה שְׁתָּא שְׁלִמְתָּא וַיְקוּם בֵּיתָא דְבְּקֶרְתָּא דְּלִיָּה שׁוּרָא לְחֻלוּטִין לְדַזְבוּן יְתִיָּה לְדַרוּהִי לֹא יִפּוֹק בְּיוֹבִילָא.

וקם הבית לצמיתות - יצא מכחו של מוכר ועומד בכחו של קונה. **[אשר לא חומה** - לו קרי, דרשו חכמים: אף על פי שאין לו עכשיו הואיל והיה לו קודם לכן. ועיר נקבה היא, וצריך לכתוב לה, אלא מתוך שצריך לכתוב לא לפנים, תקן המסורת לו, זה נופל על זה.] **[לא יצא ביובל** - אמר רב ספרא אם פגע בו יובל בתוך שנתו.]

(לא) וּבְתֵי הַחֲצָרִים אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם חֲמָה סְבִיב עַל־שְׂדֵה הָאָרֶץ יִחָשֵׁב גְּאֻלָּה

תִּהְיֶה־לּוֹ וּבִיבֹל יֵצֵא:

וּבְתֵי פְּצֻחֵי דְלִית לְהוֹן שׁוּר מִסְפָּ סְחוֹר סְחוֹר עַל חֶסֶל אֶרְעָא יִתְמַשְׁבוּן פוֹרְקַנָּא יְהִי לְהוֹן וּבִיבֹלָא יִפְקוּן.

ובתי החצרים - כתרגומו: פצחין, עיירות פתוחות מאין חומה, והרבה יש בספר יהושע: הערים וחצריהם (יהושע י"ג, כ"ח), בחצריהם ובטירותם (בראשית כ"ה, ט"ז). **על שדה הארץ יחשב** - הרי הוא כשדות שנגאלין עד היובל, ויוצאין ביובל לבעלים אם לא נגאלו. **גאלה תהיה לו** - מיד אם ירצה, ובזו ייפה כחן מכח שדות, שהשדות אין נגאלות עד שתי שנים. **וביובל יצא** - בחנם.

(לב) וְעָרֵי הַלְוִיִּם בְּתֵי עָרֵי אֲחֻזָּתָם גְּאֻלְת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹוִיִּם:

וּקְרוּי לִינְאֵי בְּתֵי קְרוּי אֲחֻסְנִתְהוֹן פוֹרְקוֹן עָלַם יְהִי לְלִינְאֵי.

וערי הלויים - ארבעים ושמונה עיר שנתנו להם (במדבר ל"ה, ד'). **גאלת עולם תהיה** - גואל מיד, אפילו לפני שתי שנים, אם מכרו שדה משדותיהם הנתנות להם באלפים אמה סביבות הערים, או אם מכרו בית בעיר חומה - גואלין לעולם, ואינו חלוט לסוף שנה.

(לג) וְאֲשֶׁר יִגְאֹל מִן־הַלְוִיִּם וַיֵּצֵא מִמִּבְרַבַּיִת וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיָּבֵל כִּי בְתֵי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְדִפְרוּק מִן לְיוֹאֵי וַיִּפְקֹן זְבִינֵי בֵיתָא וְקִרְוֵי אֲחֻסְנִיתִיה בְּיוֹבִילָא אָרִי בְתֵי קִרְוֵי לְיוֹאֵי אֲנִין אֲחֻסְנִתְהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

ואשר יגאל מן הלויים - ואם יקנה איש בית או עיר מהם. **ויצא ביובל** - אותו ממכר של בית או של עיר וישוב ללוי שמכרו, ולא יהא חלוט כשאר בתי ערי חומה של ישראל. וגאולה זו לשון מכירה. דבר אחר: לפי שאמר גאולת עולם תהיה ללויים (ויקרא כ"ה, ל"ב), יכול לא דבר הכתוב אלא בלוקח ישראל שקנה בית בערי הלויים, אבל לוי שקנה מלוי יהא חלוט, תלמוד לומר: ואשר יגאל מן הלויים - אף הגואל מיד לוי גואל גאולת עולם. **ויצא ממכר בית** - הרי זו מצוה אחרת. ואם לא גאלה יוצאה ביובל, ואינו נחלט לסוף שנה כבית של ישראל. **כי בתי ערי הלויים היא אחזתם** - לא היו להם נחלות שדות וכרמים, אלא ערים לשבת ומגרשיהם (במדבר ל"ה, ב'-ג', יהושע י"ד, ד'), לפיכך הן להם במקום שדות, ויש להם גאולה כשדות, כדי שלא יופקעו נחלותיהם מהם.

(לד) וְשֵׁדָה מִגְרֵשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמְכַר כִּי־אֲחֻזָּת עוֹלָם הוּא לָהֶם:

וְחֶסֶל רִוַח קִרְוִיהוֹן לֹא יִזְדַּבֵּן אָרִי אֲחֻסְנִת עֵלַם הוּא לְהוֹן.

ושדה מגרש עריהם לא ימכר - מכר גזבר, שאם הקדיש בן לוי את שדהו ולא גאלה ומכרה גזבר אינה יוצאה לכהנים ביובל, כמה שנאמר בישראל: ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד (ויקרא כ"ז, כ'), אבל בן לוי גואל לעולם.

(לה) {ס} וְכִי־יִמְוֶד אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךָ וְהִחְזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשַׁב וְחֵי עִמָּךָ:

וְאָרִי יִתְמַסְכֵּן אֲחוּךָ וְתִמּוּט יָדִיהָ עִמָּךָ וְתִתְקִיף בֵּיהָ יָדוֹר וְיִתְנַתֵּב וְיִיחֵי עִמָּךָ.

והחזקת בו - אל תניחנו שירד ויפול ויהא קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מטות היד. למה זה דומה? למשוי שעל החמור עודהו במקומו, אחד תופש בו ומעמידו, נפל לארץ, חמשה אין מעמידין אותו. **גר ותושב** - אף אם הוא גר או תושב. ואיזהו תושב? כל שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואוכל נבילות.

(לו) אֶל־תִּקַּח מֵאֲתוֹ גִּנְשָׁךְ וְתִרְבִּית וַיִּרְאֵתָ מֵאֲלֹהֶיךָ וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךָ:

לֹא תִסַּב מִנִּיהָ חִיבּוּלָא וְרַבִּיתָא וְתִדְחַל מֵאֲלֹהֶיךָ וְיִיחֵי אֲחוּךָ עִמָּךָ.

ויראת מאלהיך - לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הריבית, וקשה לפרוש הימנו, ומורה לעצמו היתר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, הוצרך לומר: ויראת מאלהיך. או שהתולה מעותיו בגוי כדי להלוותם לישראל בריבית, הרי דבר המסור ללבו ומחשבתו, לכך הוצרך לומר: ויראת מאלהיך. **נשך ותרבית** - חד שוויה רבון, ולעבור עליו בשני לאוין.

(לז) אֶת־כֶּסֶףךָ לֹא־תִתֵּן לוֹ בְּגִנְשָׁךְ וּבְמִרְבִּית לֹא־תִתֵּן אֶכְלָךְ:

זֶת פִּסְפָּד לֹא תִתֵּן לִיה בְּחִיבוּלָא וּבְרִבִיתָא לֹא תִתֵּן מִיְכָלָד.

(לח) אָנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת לְכֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיזֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים:

אָנָּה יי אֱלֹהֵיכֶם דְּאִפִּיקִית יְתְכוֹן מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם לְמִתְּן לְכוֹן זֶת אֶרֶץ דְּכְנַעַן לְמַהְגִּי לְכוֹן לְאֱלֹהֵי.

אשר הוצאתי וגומ' - והבחנתי שם בין בכור לשאינו בכור, אף אני יודע ונפרע ממלוה מעותיו לישראל בריבית ואומר של נכרי הם. [והי אחיך - שנה בו הכתוב לומר: שאם {לקח} כבר - יחזיר לו, אהדר ליה דניחי בהדך (בבלי ב"ק קי"ב).] דבר אחר: **אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים** - על מנת שתקבלו עליכם מצותי, אפילו הם כבידות עליכם. **לתת לכם את ארץ כנען** - בשכר שתקבלו מצותי. **להיות לכם לאלהים** - שכל הדר בארץ ישראל אני אהיה לו לאלהים, והיוצא ממנה כעובד עבודה זרה.

תהלים - פרקים פ"ה-פ"ט

תניא - פרק מ"ט

פרק מט והנה אף כי פרטי בחי' ההסתר וההעלם אור א"ס ב"ה בהשתלשלות העולמות עד שנברא עוה"ז הגשמי עצמו מספר ומינים ממינים שונים כידוע לטועמים מעין החיים: אך דרך כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים. לשלשה מיני עולמות כלליים. ובכל כלל יש רבוא רבבות פרטיים. והם שלשה עולמות בי"ע. כי עולם האצילות הוא אלהות ממש. וכדי לברוא עולם הבריא' שהן נשמות ומלאכים עליונים אשר עבודתם לה' בבחי' חב"ד המתלבשים בהם והם משיגים ומקבלים מהם היה תחלה צמצום עצום כנ"ל. וכן מבריא להיצירה. כי אור מעט מזער המתלבש בעולם הבריא' עדיין הוא בבחי' א"ס לגבי עולם היצירה. ואי אפשר להתלבש בו אלא ע"י צמצום והעלם וכן מיצירה לעשיה [וכמ"ש במ"א ביאור שלשה צמצומים אלו באריכות לקרב אל שכלינו הדל] ותכלית כל הצמצומים הוא כדי לברוא גוף האדם החומרי ולאכפייא לס"א ולהיות יתרון האור מן החושך בהעלות האדם את נפשו האלהית והחיונית ולבושיה וכל כחות הגוף כולן לה' לברו כנ"ל באריכות. כי זה תכלית השתלשלות העולמות. והנה כמים הפנים לפנים כמו שהקב"ה כביכול הניח וסילק לצד אחד דרך משל את אורו הגדול הבלתי תכלית וגנוז והסתירו בג' מיני צמצומים שונים. והכל בשביל אהבת האדם התחתון להעלותו לה'. כי אהבה דוחקת הבשר. עאכ"ו בכפלי כפליים לאין קץ כי ראוי לאדם ג"כ להניח ולעזוב כל אשר לו מנפש ועד בשר ולהפקיר הכל בשביל לדבקה בו ית' בדביקה חשיקה וחפיצה ולא יהיה שום מונע מבית ומבחוץ לא גוף ולא נפש ולא ממון ולא אשה ובנים.

לוח היום-יום

י"ח אייר, ל"ג לעומר.

אצל אדמו"ר האמצעי היה לג בעומר מיו"ט המצוינים. היו יוצאים לשדה, אם כי לא היה נוטל ידיו אך היה לוגם 'משקה' - שהיה אסור עליו מטעמי בריאות. היו רואים אז הרבה מופתים. רוב המופתים היו בנוגע לילדים. ובמשך השנה כולה ייחלו וציפו ללג בעומר.

נ"ך יומי - איוב פרק י'

(א) נִקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיֵּי אֶעֱזָבָה עָלַי שִׁיחֵי אֲדַבְּרָה בְּמַר נַפְשִׁי:

נקטה נפשי - נפשי מתקוטטת על שאני חי והוא לשון ונקוטותם בפניכם (יחזקאל כ, מג). **אעזבה עלי שיחי** - צרתי לזעוק ולקבול ולא אוכל לשבח ולהבליג.

(ב) אָמַר אֶל-אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֶל-תְּרַשִּׁיעַנִי הוֹדִיעַנִי עַל מַה-תְּרִיבֵנִי: (ג) הַטּוֹב לָךְ | כִּי-תֵעָשֶׂק כִּי-תִמָּאֵס יִגִּיעַ כִּפִּיךָ וְעַל-עֲצַת רְשָׁעִים הוֹפְעֶתָ:
הטוב - בתמיהה כי תעשוק ותגזול מן הצדיק את צדקו ועל עצת רשעים ומקניטים הופעת זיוך להראות להם פנים שחוקות.

(ד) הֵעִינִי בְּשׂוֹר לָךְ אִם-כִּרְאֹת אֲנֹשׁ תִּרְאֶה: (ה) הַכִּימִי אֲנֹשׁ יִמֶיךָ אִם-שְׁנוֹתֶיךָ כִּימֵי גָבֶר:
הכימי אנוש ימך - להתגרות בו ולרדוף.

(ו) כִּי-תִבְקֶשׁ לַעֲוֹנֵי וְלַחַטָּאתַי תִּדְרוֹשׁ: (ז) עַל-דַּעְתְּךָ כִּי-לֹא אֲרֻשֶׁע וְאִין מִיֶּדְךָ מִצִּיל:
על דעתך - יודע אתה.

(ח) יִדְיָךְ עֲצָבוֹנִי וַיַּעֲשׂוּנִי יַחַד סְבִיב וְתַבְלַעְנִי:
עצבוני - עשאוני, עצב דפוס, כמו: אין מעצבין את הקטן במסכת שבת (בבלי שבת קמ"ו) ועתה חיילותיך יחד סביב. **ותבלעני** - הם התולעים.

(ט) זָכַרְנָא כִּי-כַחֲמַר עָשִׂיתָנִי וְאֶל-עַפְרָתְךָ תִּשְׁיבֵנִי:
תשיבני - לבסוף.

(י) הֲלֹא כַחֲלָב תִּתִּיבֵנִי וְכַגְבָּנָה תִּקְפִּיאֵנִי:
כחלב תתיכני - כטיפת תולדותי.

(יא) עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישָׁנִי וּבַעֲצָמוֹת אֲגִידִים תִּשְׁכַּכְּנֵנִי: (יב) חַיִּים וְחֹסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי וּפְקַדְתָּךְ שְׁמֵרָה רוּחִי:

יום רביעי // י"ט אייר

הומש - רביעי פרשת בהר־בהקתי

(לט) {ששי / רביעי במחוברות} {ס} וְכִי־יִמְוֶד אֶת־יְדֵי עַמְּךָ וְנִמְכַר־לְךָ לֹא־תַעֲבֹד בּוֹ עֲבָדָת עֲבָד:

וארי יתמספן אחוד עמד וינדבן לך לא תפלח ביה פולחן עבדין.
עבודת עבד - עבודה של גנאי, שיהא נכר בה כעבד, שלא יוליך כליו אחריו לבית המרחץ, ולא ינעיל לו מנעליו.

(מ) כְּשֹׁכֵר כְּתוֹשֵׁב יְהִיֶה עַמְּךָ עַד־שְׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עַמְּךָ:
כַּאֲגִירָא כְּתוֹתְבָא יְהִי עַמְּךָ עַד שְׁתָּא דְיִוְבֵילָא יִפְלַח עַמְּךָ.

כשכיר כתושב - עבודת קרקע ומלאכת אומנות, כשאר שכירים התנהג בו. **עד שנת היובל** - אם פגע בו יובל לפני שש שנים, היובל מוציאו.

(מא) וַיֵּצֵא מֵעַמְּךָ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל־אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו יָשׁוּב:
ויפוק מעמך הוא ובנוהי עמיה ויתוב לזרעיתיה ולאחסנת אבקהתוהי יתוב.
ובניו עמו - א"ר שמעון אם הוא נמכר, בניו מי מכר? אלא מכאן שרבו חייב במזונות בניו. **אל אחזת אבותיו** - אל כבוד אבותיו, ואין לזלזלו על כך. **אחזת** - חזקת.

(מב) כִּי־עֲבָדֶי הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְּם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּכְרֹת עֲבָד:

ארי עבדי אנון דאפיקית יתהון מארעא דמצררים לא ינדבנון זבון עבדין.
כי עבדיי הם - שטרי קודם. **לא ימכרו ממכרת עבד** - בהכרזה: כאן יש עבד למכור. ולא יעמידנו על אבן הלקח.

(מג) לֹא־תִרְדֶּה בּוֹ בַּפֶּרֶךְ וַיִּרְאֵתָּ מֵאֲלֹהֶיךָ:
לא תפלח ביה בקשיו ותדחל מאלקה.

לא תרדה בו בפרך - מלאכה שלא לצורך כדי לענותו. אל תאמר לו: הרחץ את הכוס הזה והוא אינו צריך, עדור תחת הגפן הזו עד שאבא. שמא תאמר: אין מכיר בדבר אם לצורך אם לאו, ואני אומר לו שהוא צורך, הרי הדבר הזה מסור ללבך, לכך נאמר בו: ויראת מאלהיך.

(מד) וְעֲבָדְךָ וְאֲמָתְךָ אֲשֶׁר יְהִי־לְךָ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבְתֵיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֲבָד וְאֲמָה:

ועבדך ואמתך דיהון לך מן עממא דבסתרניכון מנהון תקנון עבדין ואמהן.
ועבדך ואמתך אשר יהיו לך - אם תאמר אם כן במי אשתמש. **מאת הגוים** - הם יהיו לך לעבדים. **אשר סביבותיכם** - ולא שבתוך גבול ארצכם, שהרי בהם אמרתי: לא תחיה כל נשמה (דברים כ', ט"ז).

(מה) וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשְׁבִים הַגֵּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנֶוּ וּמִמְשַׁפְּחֹתֵם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְאַחֲזָה:

ואף מבני תושבי ארץ ארץ דדירין עמכון מנהון תקנון ומזרעיתיהון דעמכון דאתגלדו בארעכון ויהון לכוון לאחסנא.

וגם מבני התושבים - שבאו מסביבותיכם לישא נשים בארצכם וילדו להם, הבן הולך אחר האב ואינו בכלל לא תחיה (דברים כ"ט:ז), אלא מותר אתה לקנותו כעבד. **מהם תקנו** - אותם תקנו. [וממשפחתם אשר עמכם - נראה שבא להתיר אחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד בן שמותר לקנותו. **ומבני התושבים** - מתיר בני האומות עצמן, הם האבות שבאו לגור עמכם בארץ.]

(מו) וְהַתְּנַחֲלֹתֶם אֹתָם לְבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרִשְׁתָּ אַחֲזָה לְעַלְמֵם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֲיֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאַחֲיוֹ לְאַחֲרֵדָה בּוֹ בְּפֶרֶךְ:

ותחסנון ותהון לבניכון בתריכון לירותת אחסנא לעלם בהון תפלחון ובאחיכון בני ישראל גבר באחיה לא תפלח ביה בקשיו.

והתנחלתם אתם לבניכם - החזיקו בהם לנחלה לצורך בניכם אחריכם, ובלעד: איפוראיריטיץ. ולא יתכן לפרש הנחילום לבניכם, שאם כן היה לו לכתוב: והנחלתם אותם לבניכם. והתנחלתם. כמו: והתחזקתם. (מו-מז) [**איש באחיו** - להביא נשיא בעמו מלך במשרתיו שלא לרדות בהם בפרך. **יד גר ותושב** - גר והוא תושב, ערל תותב, וסופו מוכיח: ונמכר לגר תושב.]

(מז) {שביעי} {ס} וְכִי תֵשִׁיג יַד גֵּר וְתוֹשֵׁב עִמָּךְ וּמָדָ אַחֲיָךְ עִמּוֹ וְנִמְכַר לְגֵר תוֹשֵׁב עִמָּךְ אִו לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר:

וארי תדביק יד ערל ותותב עמד ויתמספן אחוד עמיה וינדבן לערל תותב דעמד או לארמאי מזרעית גיורא.

(מז) וכי תשיג יד גר ותושב עמך - מי גרם לו שיעשיר, דיבוקו עמך. **ומך אחיך עמו** - מי גרם לו שימוך, דיבוקו עמו, על ידי שלמד ממעשיו. **משפחת גר** - זה הגוי, כשהוא אומר: לעקר - זה הנמכר לעבודה זרה עצמה להיות לה שמש, ולא לאלהות, אלא לחטוב עצים ולשאוב מים.

(מח) אַחֲרֵי נִמְכַר גְּאֻלָּה תְּהִי־לּוֹ אֶחָד מֵאַחֲיוֹ יִגְאֻלְנוּ:

בתר דאנדבן פורקנא יהי ליה חד מאחיהי פרקגיה. **גאלה תהיה לו** - מיד, אל תניחנו שיטמע.

(מט) אִו־דָּדוֹ אִו בְּנ־דָּדוֹ יִגְאֻלְנוּ אִו־מִשְׁאָר בְּשָׂרוֹ מִמְשַׁפְּחֹתוֹ יִגְאֻלְנוּ אִו־הַשִּׁיגָה יָדוֹ וְנִגְאֹל:

או אחביהי או בר אחביהי פרקגיה או מקריב בשריה מזרעיתיה פרקגיה או דתדביק ידיה ויתפריק.

(נ) וְחָשַׁב עַם־קְנָהּוּ מִשְׁנַת הַמְּכָרוֹ לֹא עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה כְּסֹף מִמְכָרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שְׁכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ:

ויחשיב עם זבגיה משתא דאנדבן ליה עד שתא דיובילא ויהי כסוף זבינוהי במננן שגיא פיומי אגירא יהי עמיה.

עד שנת היובל - שהרי כל עצמו לא קנאו אלא לעבדו עד היובל, שהרי ביובל יצא, כמו שנאמר למטה: ויצא בשנת היובל (ויקרא כ"ה:נ"ד). ובגוי שתחת ידך הכתוב מדבר, ואף על פי כן אל תבא עליו בעקיפין מפני חילול השם, אלא כשבא ליגאל ידקדק בחשבון, לפי המגיע לכל שנה ושנה ינכה לו הגוי מדמיו. אם היו עשרים שנה משנמכר עד היובל וקנאו בעשרים מנה, נמצא שקנה הגוי עבודת שנה במנה, ואם שהה זה אצלו חמש שנים ובא ליגאל, ינכה לו חמש שנים ויתן לו העבד ט"ו מנים, וזהו: והיה כסף ממכרו במספר שנים וגו'. **כימי שכיר יהיה עמו** - חשבון המגיע לכל שנה ושנה, יחשוב כאילו נשכר עמו בכל שנה במנה וינכה לו.

(נא) אִם-עוֹד רַבּוֹת בְּשָׁנִים לְפִיָּהֶן יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ:

אם עוד סגיות בשנא לפומהון יתיב פורקניה מכסף זבינוהי.

אם עוד רבות בשנים - עד היובל. **לפיהן וגו'** - הכל כמה שפירשתי.

(נב) וְאִם-מְעַט נִשְׁאַר בְּשָׁנִים עַד-שְׁנַת הַיָּבֵל וְחִשְׁב־לוֹ כְּפִי שָׁזָיו יָשִׁיב אֶת-

גְּאֻלָּתוֹ:

ואם זעיר אשתאר בשנא עד שתא דיובילא ויחשיב ליה כפום שנוהי יתיב ת פורקניה.

(נג) כְּשֹׁכֵיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא-יִרְדְּנוּ בְּפָרָךְ לְעֵינֶיךָ:

כאגיר שנא בשנא יחי עמיה לא יפלח ביה בקשיו לעינד.

לא ירדנו בהם בפרך לעיניך - כלומר: ואתה רואה.

(נד) וְאִם-לֹא יִגְאֹל בְּאֵלָהּ וַיֵּצֵא בְּשְׁנַת הַיָּבֵל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ:

ואם לא יתפריק באלין ויפוק בשתא דיובילא הוא ובנוהי עמיה.

[**ואם לא יגאל באלה** - באלה הוא נגאל, ואינו נגאל בשש]. [**הוא ובניו עמו** -

הגוי חייב במזונות בניו כישראל].

(נה) {מפטיר} כִּי-לִי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אוֹתָם

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם:

ארי דילי בני ישראל עבדין עבדי אנו דאפיקית יתהון מארעא דמצרים אנה יי אלהכון.

כי לי בני ישראל עבדים - שטרי קודם. **אני יי אלהיכם** - כל המשעבד בהן

מלמטן כאילו משעבד מלמעלן.

(א) לֹא-תַעֲשׂוּ לָכֶם אֱלִילִים וּפְסֵל וּמִצֵּבָה לֹא-תִקְיִמוּ לָכֶם וְאָבֶן מִשְׁפִּית לֹא

תִּתְּנוּ בְּאֶרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם:

לא תעבדון לכוון טעון וצילם וקמא לא תקימון לכוון ואבן סגדא לא תתנון בארעכון

למסגד עלה ארי אנה יי אלהכון.

לא תעשו לכם אלילים - כנגד זה הנמכר לגוי, שלא יאמר: הואיל ורבי מגלה

עריות אף אני אגלה עריות, הואיל ורבי עובד עבודה זרה אף אני כמותו, הואיל

ורבי מחלל שבתות, אף אני כן. לכך נאמרו כאן המקראות הללו. ואף הפרשיות

הללו נאמרו על הסדר, כתחילה הזהיר על השביעית, ואם חימד ממון ונחשד על

השביעית, סופו למכור מטלטלין, לכך סמך לה: וכי תמכרו ממכר (ויקרא כ"ה:י"ד), לא חזר בו - סוף מוכר אחוזתו, לא חזר בו - סוף מוכר ביתו, לא חזר בו - סוף לזה בריבית, כל אילו קשות האחרונות מן הראשונות, לא חזר בו - סוף מוכר את עצמו, לא דיו לישראל, אלא אפילו לגוי. **ואבן משכית** - לשון כיסוי, כמו: ושכותי כפי (שמות ל"ג:כ"ב), שמכסין את הקרקע ברצפת אבנים. **להשתחות עליהן** - לפי שהשתחווה בפישוט ידים ורגלים הוא, ואסרה תורה לעשות כן חוץ מן המקדש.

(ב) אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יי:
 ית יומי שִׁבְעָא דִּילִי תִטְרוּן וּלְבֵית מִקְדָּשֵׁי תִהוּן דְּחִלּוּן אֲנָא יי.

אני יי - נאמן לשלם שכר. (סיום) חסלת.

(ג) {פרשת בחקתי} {פ} אִם־בְּחֻקְתִּי תִלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:

אם בקימי תהיון וית פקודי תטרוון ותעבדון תהיון.

אם בחקתי תלכו - יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר: תשמרו ועשיתם את כל המצות, הרי קיום המצות אמור. הא מה אני מקיים אם בחקותי תלכו - שיהו עמלים בתורה. **ואת מצותי תשמרו** - הוו עמלים על מנת לשמור ולקיים, [כמה שנאמר: ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם (דברים ה':א)].

(ד) וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעַץ הַשָּׁדָה יִתֵּן פְּרִיֹו:
 וְאֶתִּין מִטְרֵיכוֹן בְּעֵדְנָהוֹן וְתִתִּין אֶרְעָא עֲלֵלְתָהּ וְאִלּוֹן חִקְלָא תִתִּין אֲבִיָּה.

בעתם - בשעה שאין דרך בני אדם לצאת, כגון בלילי שבתות. **ועץ השדה** - אילו אילני סרק, ועתידין לעשות פירות.

(ה) וְהִשִּׁיג לָכֶם דְּיֵשׁ אֶת־בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁיג אֶת־זֶרַע וְאֶכְלֹתֶם לַחֲמֻכְם לְשִׁבְעַ וְיִשְׁבַּתֶּם לְבֶטֶח בְּאַרְצְכֶם:

ויערע לכוון דישא לקטפא ויקטפא יערע לאפוקי בר זרעא ותיכלון לחמכון למשבע ותתבון לרוחצון בארעכון.

והשיג דיש את בציר - שיהא הדייש מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר, ובבציר תעסקו עד שעת הזרע. **ואכלתם לשובע** - אוכל קימעא והוא מתברך במעיו.

(ו) {שני} וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאִין מַחְרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן־ הָאָרֶץ וְחָרַב לֹא־תֵעָבֵר בְּאַרְצְכֶם:

וְאֶתִּין שְׁלָמָא בְּאַרְעָא וְתִשְׁרוּן וְלִית דְּמַנִּיד וְאֶבְטִיל חִיָּתָא בְּשָׂתָא מִן אֶרְעָא וְדִקְטְלוּן בְּחָרְבָא לֹא יַעֲדוּן בְּאַרְעָכוֹן.

ונתתי שלום - שמא תאמרו: הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת: ונתתי שלום - מגיד שהשלום שקול כנגד הכל, וכן הוא אומר: עושה שלום ובורא וגו' (ישעיהו מ"ה, ז'). **וחרב לא תעבר** - אין צריך לומר שלא יבואו למלחמה, אלא לעבור דרך ארצכם ממדינה למדינה.

(ז) וּרְדַפְתֶּם אֶת־אִיבֵיכֶם וְנָפְלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב:
וּתְרַדְפוּ יַת בְּעָלֵי דְבָבֵיכֶם וְיִפְלוּ קְדָמֵיכֶם לְחָרָבָא.

לפניכם לחרב - איש בחרב רעהו.

(ח) וּרְדַפוּ מִכֶּם חֲמֹשָׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רַבְבָּה יִרְדְּפוּ וְנָפְלוּ אִיבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב:

וּיִרְדְּפוּ מִכֶּם חֲמֹשָׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם לְרַבּוּתָא יְעַרְקוּ וְיִפְלוּ בְעָלֵי דְבָבֵיכֶם קְדָמֵיכֶם לְחָרָבָא.

ורדפו מכם - מן החלשים שבכם, ולא מן הגבורים שבכם. **חמשה מאה ומאה** **רבבה** - וכי כך הוא החשבון? והלא לא היה צריך לומר אלא ומאה מכם שני אלפים ירדפו, אלא אינו דומה מועטים העושים את התורה למרובים העושים את התורה. **ונפלו איביכם וגו'** - שיהו נופלים לפניכם שלא כדרך הארץ.

(ט) וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקִּימְתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם:

וְאֶתְפְּנִי בְּמִימְרֵי לְאִיטְבָּא לְכוּן וְאֶפִּישׁ תְּתִיבּוּן וְאֶסְגִּי תְתִיבּוּן וְאֶקִּים יַת קְיָמִי עִמְכוּן.
ופניתי אליכם - אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם. משלו משל: למה הדבר דומה? למלך ששכר פועלים כו', כדאית' בתורת כהנים (ספרא ויקרא כ"ו, ט').
והפריתי אתכם - בפריה ורביה. **והרביתי אתכם** - בקומה זקופה. **והקימותי את בריתי אתכם** - ברית חדשה, לא כברית הראשונה שהפרתם אותה, אלא חדשה שלא תופר, שנאמר: וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית וגו' (ירמיהו ל"א, ל'-ל"א).

תהלים - פרקים צ'-צ"ו

תניא - פרק מ"ט

ובזה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים שתקנו ברכות ק"ש שתים לפני כו' דלכאורה אין להם שייכות כלל עם קריאת שמע כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקי'. ולמה קראו אותן ברכות ק"ש ולמה תקנו אותן לפני דווקא. אלא משום שעיקר ק"ש לקיים בכל לבבך כו' בשני יצריך כו' דהיינו לעמוד נגד כל מונע מאהבת ה'. ולבבך הן האשה וילדיה. שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו. כמשארז"ל ע"פ הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בני. ונפשך ומאדך כמשמעו חיי ומזוני להפקיר הכל בשביל אהבת ה'. ואיך יבא האדם החומרי למדה זו לכך סידרו תחלה ברכות יוצר אור. ושם נאמר ונשנה באריכות ענין וסדר המלאכים העומדים ברום עולם להודיע גדולתו של הקב"ה איך שכולם בטלים לאורו ית' ומשמיעים ביראה כו' ומקדישים כו' ואומרים ביראה קדוש כו' כלומר שהוא מובדל מהן ואינו מתלבש בהן בבחי'

גילוי אלא מלא כל הארץ כבודו היא כנסת ישראל למעלה וישראל למטה כנ"ל. וכן האופנים וחיות הקודש ברעש גדול וכו' ברוך כבוד ה' ממקומו לפי שאין יודעים ומשיגים מקומו וכמ"ש כי הוא לבדו מרום וקדוש. ואח"כ ברכה שניה אהבת עולם אהבתנו ה' אלהינו. כלומר שהניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו להיות נקרא אלהינו. כמו אלהי אברהם כו' כנ"ל. והיינו כי אהבה דוחקת הבשר ולכן נקרא אהבת עולם שהיא בחי' צמצום אורו הגדול הבלתי תכלית להתלבש בבחי' גבול הנקרא עולם בעבור אהבת עמו ישראל כדי לקרבם אליו ליכלל ביחודו ואחדותו ית'. וז"ש חמלה גדולה ויתירה פי' יתירה על קרבת אלהים שבכל צבא מעלה. ובנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם. וקרבתנו וכו' להודות וכו' ופי' הודאה יתבאר במ"א. וליחדך כו' ליכלל ביחודו ית' כנ"ל

לוח היום-יום

י"ט אייר, ל"ד לעמר

חסידות איז א ג-טליכער פארשטאנד, דער פארשטאנד וואס ווייזט דעם מענטשן ווי קליין ער איז, און ווי גרויס ער קען זיך דערהויבן.

תרגום: חסידות היא השכלה אלוקית, ההשכלה שמראה לאדם את קטנותו, ולאיזה גודל הוא מסוגל להתרומם.

נ"ך יומי - איוב פרק י"א

(א) {פ} וַיַּעַן צֶפֶר הַנַּעֲמָתִי וַיֹּאמֶר: (ב) הֲרַב דְּבָרִים לֹא יַעֲנָה וְאִם־אֵישׁ שִׁפְתָּיִם יִצְדָּק:

לא יענה - מאחרים מפני רוב דבריו.

(ג) בְּדִיף מְתִים יַחְרִישׁוּ וְתִלְעַג וְאִין מִכְּלָם:

בדיך - שאתה בודה מלבך. **מתים יחרישו** - בני אדם.

(ד) וַתֹּאמֶר זָךְ לִקְחֵי וְזָכַר הָיִיתִי בְּעֵינֶיךָ:

ותאמר - להקב"ה זך לקחי ובר הייתי בעיניך.

(ה) וְאוֹלָם מִי־יִתֵּן אֱלֹהֵי דְבַר וַיִּפְתַּח שִׁפְתָּיו עֲמָדָה: (ו) וַיַּגְדֵּל־לָהּ | תַּעֲלֹמוֹת חֲכָמָה כִּי־כַפְלִים לְתוֹשָׁיָה וְדַע כִּי־יִשָּׂא לָךְ אֱלֹהֵי מַעֲנֶיךָ:

תעלומות חכמה - ותדע כי כפלים לתושיה יש לתורה שלא קיימת. **כי (השורש)**

ישה - כמו: כי תשה ברעך (דברים כ"ד, י'), (כלומר) הרבה יש לו עוד חוב עליך בדברי עוניך.

תעופה - אפילה שלך כבקר תהיה ע"א תעופה לשון עפעפי שחר (איוב ג', ט'), שאם הוא לשון אופל היה לו לומר תעופה נקוד בשו"א, כמו: תנופה תקומה תרומה תנומה.

(יח) וּבִטְחַתְּ כִּי־יֵשׁ תִּקְוָה וְחִפְרִתְּ לִבְטַח תִּשְׁכַּב: (יט) וּרְבִצְתָּ וְאִין מִחֲרִיד וְחָלוּ פְּגִידָה רַבִּים: (כ) וְעֵינֶי רִשְׁעִים תִּכְלִינָה וּמְנוֹס אֲבָד מִנְהֵם וְתִקְוֹתֵם מִפְּח־נַפֶּשׁ:

ועיני רשעים - שונאיך. **תכלנה** - בפנותם ברעתך לראות ולא ישיגו (תאוותם) וכל כליון עינים שבלשון קודש זהו המצפה לראות ואינו משיג, וכמו: ועיניך רואות וכלות אליהם וגו' (דברים כ"ח, ל"ב). **ומנוס** - הוא מבטח. **ותקותם** - מה שהם מקוים לראות בך למפח נפש יהיה להם.

יום חמישי \ \ כ' אייר

הוּמַשׁ - הַמִּישֵׁי פְרִשְׁת בְּהַר־בְּחֻקְתֵי

(כג) (י) {שלישי / חמישי במחבורות} וְאַכְלִתֶם יֶשֶׁן נוֹשָׁן וְיֶשֶׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ תּוֹצִיאֻוּ:

וְתִכְלוּ עֲתִיקָא דְעֲתִיק וְעֲתִיקָא מִן קָדָם חֲדָתָא תְּפַנּוּ. **ואכלתם ישן נושן** - הפירות יהו משתמרין וטובים להתיישן, שיהא ישן הנושן של שלש השנים יפה לאכול משל אשתקד. **וישן מפני חדש תוציאו** - שיהו הגרנות מלאות חדש, ואוצרות מלאים ישן, וצריכים אתם לפנות האוצרות למקום אחר לתת החדש לתוכן.

(יא) וְנָתַתִּי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא־תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: וְאֶתִּין מִשְׁכְּנִי בִּינִיכּוֹן וְלֹא יִרְחִיק מִימְרֵי יִתְכוּן. **ונתתי משכני** - זה בית המקדש. **ולא תגעל נפשי** - אין רוחי קצה בכם. כל געילה לשון פליטת דבר הבלוע בְּדַבָּר. [כי שם נגעל מגן גבורים (שמואל ב א' כ"א) - לא קבל המשיחה, שחזר ממשח לאחוריו, רייטיר בלעז, שמושחין מגן של עור מבושל, כדי להחליק מעליו מכת חץ וחנית ולא יקוב העור].

(יב) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעַם: וְאֲשֶׁרֵי שְׂכִינָתִי בִּינִיכּוֹן וְאֶהְיֶה לְכּוֹן לְאֱלֹהִים וְאַתֶּן תִּהְיוּ קְדָמִי לְעַם. **והתהלכתי בתוכם** - אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם ולא תהו מזדעזעין ממני, יכול לא תיראו ממני, תלמוד לומר: והייתי לכם לאלהים.

(יג) אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהֵיטֵד לָהֶם עֲבָדִים וְאֲשַׁבֵּר מַטֵּת עַלְכֶם וְאוֹלַךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוֹת: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם דְּאֶפִּיקִית יִתְכוּן מֵאֶרֶעָ דְּמִצְרַיִם מִלְּמַהְוֵי לְהוּן עֲבָדִין וְתַבְרִית נִיר עִמְמָא מִנְכוּן וְדַבְרִית יִתְכוּן בְּחִירוֹתָא. **אני יי אלהים** - כדאי אני שתאמינו בי שאני יכול לעשות כל אלה, שהרי הוצאתי אתכם מארץ מצרים ועשיתי לכם נסים גדולים. **מוטות** - כמין יתד בשני ראשי העול, המעכבים המוסרה שלא תצא מראש השור ויתיר הקשר, עשה לך מוסרות ומוטות (ירמיהו כ"ז:ב') - מוסרות - קויונגלש, מוטות - יואידש. **קוממיות** - בקומה זקופה.

(יד) {פ} וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה: וְאִם לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי וְלֹא תַעֲבְדוּן יֵת כָּל פְּקוּדֵיָא הָאֵלִין. **ואם לא תשמעו לי** - להיות עמלים בתורה לדעת מדרש חכמים. יכול לקיום המצות, כשהוא אומר: ולא תעשו וגו', הרי המצות אמורים, הא מה אני מקיים: ואם לא תשמעו לי - להיות עמלים בתורה. ומה תלמוד לומר: לי - אין לי אלא זה המכיר את רבונו ומתכוין למרוד בו, וכן: גבור ציד לפני יי"י (בראשית י', ט'), שמכירו ומתכוין למרוד בו, וכן באנשי סדום: רעים וחטאים לי"י (בראשית י"ג, י"ג), מכירים

את רבונם ומתכונים למרוד בו. **ולא תעשו** - משלא תלמדו, לא תעשו, הרי שתי עבירות.

(טו) **וְאִם־בְּחֻקְתֵי תִמְאָסוּ וְאִם אֶת־מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נַפְשְׁכֶם לְבַלְתֵי עֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לְהַפְרֹכֶם אֶת־בְּרִיתִי:**

וְאִם בְּקִמִי תִקְוֶצוּן וְאִם יֵת דִּינֵי תִרְחִיק נַפְשְׁכֶם בְּדִיל דְּלֹא לְמַעַבְד יֵת כָּל פְּקוּדֵי לְאִשְׁנֵי תִכּוֹן יֵת קִמִּי.

אם בחקתי תמאסו - מואס באחרים העושים. **משפטיי תגעל נפשכם** - שונא החכמים. **לבלתי עשות** - מונע את אחרים מעשות. **את כל מצותי** - כופר שלא צויתים, לכך נאמר: את כל מצותי, ולא נאמר: את כל המצות. **להפרכם את בריתי** - כופר בעיקר. הרי שבע עבירות: הראשונה גוררת את השנייה, וכן עד השביעית. ואילו הן: לא למד, לא עושה, מואס באחרים העושים, שונא את החכמים, מונע את אחרים, כופר במצות, כופר בעיקר.

(טז) **אֶף־אֲנִי אֶעֱשֶׂה־זֹאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה אֶת־הַשְּׁחָפָת וְאֶת־הַקְּדָחַת מְכֻלֹת עֵינַיִם וּמְדִיבַת נֶפֶשׁ וְזִרְעַתֶּם לְרִיק זֶרְעֲכֶם וְאָכְלֵהוּ אוֹיְבֵיכֶם:**

אֶף אֲנִי אֶעֱבִיד דָּא לְכוּן וְאֶסְעַר עֲלֵיכֶם בְּיִהוּלְתָא שְׁחָפְתָא וְקְדָחְתָא מְחֻשְׁכוֹן עֵינֵינוּ וּמְפָחוֹן נֶפֶשׁ וְתִזְרְעוּן לְרִיקוֹן וְזֶרְעֵנוּ זֶרְעֵנוּ בְּעֵלֵי דְבְּבִיכוֹן.

הפקדתי עליכם - וצויתי עליכם. **שחפת** - חולי שמשחף את הבשר, אָנְפוּלֶשׁ בלעז, דומה לנפוח שהוקלה נפיחתו ומראית פניו זעופה. **קדחת** - חולי שמקדיח את הגוף ומחממו ומבעירו, כמו: כי אש קדחה באפי (דברים ל"ב, כ"ב). **מכלות עינים ומדיבות נפש** - העינים צופות וכלות לראות שיקל ויִרְפָּא. כליון עינים - אביאנט. וסוף שלא ירפא וידאבו הנפשות של משפחה במותו. כל תאוה שאינה באה ותוחלת ממושכה קרויה כליון עינים. **וזרעתם לריק** - תזרעו ולא תצמח, ואם תצמח יאכלוהו אויביכם. (טז-יז) אגדה תורת כהנים (ספרא ויקרא כ"ו:ט"ז) מפרשה זו: אף אני אעשה זאת - איני מדבר אלא באף, וכן: אף אני אלך עמכם בקרי (ויקרא כ"ו:מ"א). **והפקדתי עליכם** - שיהו המכות פוקדות אתכם מזו לזו, עד שהראשונה אצלכם אביא אחרת ואסמכה לה. **בהלה** - מכה המבהלת את הבריות, ואיזו זו? זו מכת מותן. **את השחפת** - יש לך אדם שהוא חולה ומוטל במיטה אבל בשרו שמור עליו, תלמוד לומר: שחפת, מלמד שהוא נשחף. או עתים שהוא נשחף אבל נוח ואינו מקדיח, תלמוד לומר: ואת הקדחת, מלמד שהוא מקדיח. או עתים שהוא מקדיח אבל סבור בעצמו שיחיה, תלמוד לומר: מכלות עינים. או הוא אינו סבור בעצמו שיחיה אבל אחרים סבורים בו שיחיה, תלמוד לומר: ומדיבות נפש. **וזרעתם לריק זרעכם** - זרעה ואינה מצמחת. ומעתה מה אויביכם באים ואוכלים? תלמוד לומר: ואכלוהו אויביכם. הא כיצד? זרעה שנה ראשונה ואינה מצמחת, ובשנייה מצמחת ואויבים באים ומוצאים תבואה לימי המצור, ושבפנים מתים ברעב שלא לקטו תבואתה אשתקד. דבר אחר: **וזרעתם לריק זרעכם** - כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר, שאתה עמל בהן ומגדלן והחטא בא ומכלה אותם, וכן הוא אומר: אשר טיפחתי וריביתי אויבי כלם (איכה ב', כ"ב). **ונתתי פני בכם** - כמה שנאמר בטובה: ופניתי אליכם (ויקרא כ"ו, ט'), כך נאמר ברעה: ונתתי פני בכם. משלו משל למלך שאמר לעבדיו פונה

אני מכל עסקי ועוסק עמכם ברעה. **ונגפתם לפני אויביכם** - שיהא המות הורג אתכם מבפנים, ובעלי דבב מקיפין אתכם מבחוץ. **ורדו בכם שונאיכם** - שאיני מעמיד עליכם שונאים אלא מכם ובכם, שבשעה שאומות העולם עומדים על ישראל אינן מבקשין אלא מה שבגלוי, שנאמר: והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק וגו', ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ (שופטים ו':ג-ד'). אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם הם מחפשים אחר מטמונות שלכם, וכן הוא אומר: ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטום ועצמותיהם פצחו (מיכה ג', ג'). **ונסתם** - מפני אימה. [**בכם** - משלכם, שונא שכן בודק כל טמון, אין לעמד בפניו]. **ואין רודף אתכם** - מבלי כח.

(יז) וְנָתַתִּי פְּנֵי בָכֶם וְנִגְפְתֶם לְפָנַי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם שְׁנֵאֵיכֶם וְנִסְתֶם וְאִין־רֹדֵף אֶתְכֶם:

וְאֶתִּין רוֹגְזֵי בָכוֹן וְתִתְבָּרוּן קָדָם בְּעַלֵי דְבַבֵיכוֹן וְיִרְדּוּן בָּכוֹן שְׁנֵאֵיכוֹן וְתִעַרְקוּן וְלִית דְּרָדִיף וְתִכּוֹן.

ונתתי פני - פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי להרע לכם. **ורדו בכם שונאיכם** - כמשמעו, ושלטו בכם. **ונסתם** - מפני אימה.

(יח) וְאִם־עַד־אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְיִסְפְּתִי לִי־סִרְהָ אֶתְכֶם שִׁבְעַ עַל־חַטֹּאתֵיכֶם:

וְאִם עַד אֵלֶיךָ לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי וְאוֹסִיף לְמַרְדֵי יִתְכוֹן שִׁבְעַ עַל חוֹבֵיכוֹן. **ואם עד אלה** - ואם בעוד אלה עליכם, לא תשמעו. [כמו: עד שהמלך במסיבו (שיר השירים א':י"ב), עד שתחפץ (שיר השירים ב', ז)]. **ויספתי** - עוד ייסורין אחרים. **שבע על חטאותיכם** - שבע פורעניות על שבע עבירות האמורות למעלה.

(יט) וְשִׁבַרְתִּי אֶת־גְּאוֹן עַזְכֶם וְנָתַתִּי אֶת־שְׁמִיכֶם כַּבְרָזָל וְאֶת־אַרְצְכֶם כַּנְחָשָׁה:

וְאֶתְבַר יְתָר תִּקְרַע וְאֶתִּין יְתָר שְׁמִיךָ דְעַלְגוּיכוֹן תִּקְרַעוּן כַּבְרָזָל מְלֹאחַתָּא מִטְרָא וְאַרְעָא דִתְחֹתֵיכוֹן חֲסִינָא כַּנְחָשָׁא מְלִמְעַבְד פִּירִין.

ושברתי את גאון עזכם - זה בית המקדש, וכן הוא אומר: הנני מחלל את מקדשי גאון עזכם (יחזקאל כ"ד, כ"א). **ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשה** - זו קשה משל משה, ששם הוא אומר: והיו שמיך אשר על ראשך נחשת וגו' (דברים כ"ח, כ"ג), שיהו השמים מזיעין כדרך שהנחשת מזיע, והארץ לא תהא מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע והיא משמרת פירותיה. אבל כאן הוא אומר: ונתתי את שמיכם כברזל, שלא יהו השמים מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע, והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחשת מזיע והיא מאבדת פירותיה.

(כ) וְתִם לָרִיק כַּחֲכֶם וְלֹא־תִתְּנוּ אֶרְצְכֶם אֶת־יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאָרֶץ לֹא יִתְּנוּ פְרִיָן: וְיִסּוּף לָרִיקְנוּ חֵילְכוֹן וְלֹא תִתִּין אֶרְעֶכוֹן יְתָ עַלְלַתָּהּ וְאֵילָן חֲקֵלָא לֹא יִתִּין אֲבִיָּה. **ותם לריק כחכם** - הרי אדם שלא עמל שלא חרש ושלא זרע שלא ניכש לא כיסח לא עידר, ובשעת הקציר בא שדפון והלקה אין בכך כלום, אבל אדם שחרש וזרע

וניכש וכיסח ועידר, ובשעת הקציר בא שדפון וירקון והלקה הרי שניו של זה כהות. **ולא תתן ארצכם את יכולה** - אף מה שאתה מוביל לה בשעת הזרע. **ועץ הארץ** - אפילו מן הארץ יהי לקוי, שלא יתן פירותיו בשעת החנטה. **[לא יתן]** - משמש למעלה ולמטה אעץ ואפרי. **לא יתן פריו** - כשהוא מפרה ישיר פירותיו, הרי שתי קללות, ויש כאן שבע פורעניות.

(כא) **וְאִם־תֵּלְכוּ עִמִּי וְלֹא תֵאָבֹוּ לְשִׁמְעַ לִי וְיִסְפְּתִי עֲלֵיכֶם מִכָּה שִׁבְעַ בְּחַטֹּאתֵיכֶם:**

וְאִם תִּהְיוּ קִדְמִי בְּקִשְׁיִי וְלֹא תֵיבֹוּ לְקַבְּלָא לְמִימְרֵי וְאוֹסִיף לְאִיתָאָה עֲלֵיכוֹן מִחָא שִׁבְעַ פְּחוּבִיכוֹן.

ואם תלכו עמי קרי - רבותינו אמרו: עראי, כמקרה שאינו אלא לפרקים, כך תלכו עראי במצותיו. ומנחם פירש: לשון מניעה, וכן: הוקר רגלך (משלי כ"ה, י"ז), וכן: יקר רוח איש תבונה (משלי י"ז, כ"ז). וקרוב לשון זה לתרגומו של אונקלוס: קושי, שמקשין לבם לימנע מהתקרב אלי. **שבע כחטאותיכם** - שבע פורעניות אחרות כמספר שבע חטאותיכם.

(כב) **וְהִשְׁלַחְתִּי בְּכֶם אֶת־חֵיַת הַשָּׂדֶה וְשִׁלְלָהּ אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָהּ אֶת־בְּהֵמַתְכֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וְנִשְׁמוּ דְרָכֵיכֶם:**

וְאִשְׁלַח בְּכוֹן יַת חַיַּת בְּרָא וְתִתְפִּיל יִתְכוֹן וְתִשְׁיַצִּי יַת בְּעִירְכוֹן וְתִזְעַר יִתְכוֹן וְיִצְדָּן אֹרְחַתְכוֹן. **והשלחתי** - לשון גירוי. **ושכלה אתכם** - אין לי אלא חיה שדרכה בכך, בהמה שאין דרכה בכך מניין? תלמוד לומר: וכן בהמות אשלח בהם (דברים ל"ב:כ"ד), הרי שתיים. ומנין שתהא ממיתה בנשיכתה? תלמוד לומר: עם חמת זוחלי עפר (דברים ל"ב:כ"ד), מה אילו נושכין וממיתין, כך אילו נושכין וממיתין. כבר היו שנים בארץ ישראל חמור נושך וממית, ערוד נושך וממית. **ושכלה אתכם** - אילו הקטנים. **והכריתה את בהמתכם** - מבחוץ. **והמעיתה אתכם** - מבפנים. **ונשמו דרכיכם** - שבילים גדולים ושבילים קטנים. הרי שבע פורעניות: שן חיה, שן בהמה, חמת זוחלי עפר (דברים ל"ב:כ"ד), ושכלה, והכריתה, והמעיתה, ונשמו.

(כג) **וְאִם־בְּאֵלֶה לֹא תוֹסְרוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קָרִי:**
וְאִם בְּאֵלֵינוּ לֹא תִתְרַדּוּן לְמִימְרֵי וְתִהְיוּ קִדְמִי בְּקִשְׁיִי.
לא תוסרו לי - לשוב אלי.

(כד) **וְהִלַּכְתִּי אִף־אֲנִי עִמָּכֶם בְּקָרִי וְהִפִּיתִי אֶתְכֶם גַּם־אֲנִי שִׁבְעַ עַל־ חַטֹּאתֵיכֶם:**

וְאִתְּד אִף אָנָא עִמְכוֹן בְּקִשְׁיִי וְאֶלְקִי יִתְכוֹן אִף אָנָא שִׁבְעַ עַל חוּבִיכוֹן.

(כה) **וְהִבֵּאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נִקְמַת נִקְמַת־בְּרִית וְנִאֲסַפְתֶּם אֶל־עֲרֵיכֶם וְשִׁלַּחְתִּי דָבָר בְּתוֹכְכֶם וְנִתְתֶם בְּיַד־אוֹיֵב:**

וְאִיתִי עֲלֵיכוֹן דְּקַטְלִין בְּחַרְבָּא וְיִתְפָּרְעוּן מִנְכוֹן פּוֹרְעֵנוּתָא עַל דְּעַבְרַתוֹן עַל אֹרְיָתָא וְתִתְכַנְשׁוּן לְקַרוּיכוֹן וְאִגְרֵי מוֹתָנָא בְּיַנְיָכוֹן וְתִתְמַסְרוּן בְּיַד שְׁנָאָה.

נקם ברית - ויש נקם שאינו בברית כדרך שאר נקמות, וזהו סימיו עיניים של צדקיהו. דבר אחר: **נקם ברית** - נקמת בריתי אשר עברתם. כל הבאת חרב

שבמקרא היא מלחמת חיילות אויבים. **ונאספתם** - מן החוץ אל תוך העיר מפני המצור. **ושלחתי דבר בתוכם** - ועל ידי הדבר ונתתם ביד אויב - הצרים עליכם, לפי שאין מלינין את המת בירושלם, וכשהן מוציאין מיתיהם לקוברם, ניתנין ביד אויב.

(כו) **בְּשִׁבְרֵי לָכֶם מִטֶּה־לָּחֶם וְאָפוּ עֵשֶׂר נָשִׁים לַחֲמֶכְם בְּתַנּוּר אֶחָד וְהָשִׁיבוּ לַחֲמֶכְם בַּמֶּשְׁקֶל וְאָכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ:**

בְּדֹאֲתָבֶר לָכוֹן סַעִיד מֵיכָלָּא וְיִיפְּגוּ עֵשֶׂר נָשִׁיו לַחֲמֶכוֹן בְּתַנּוּרָא חַד וְיִתִּיבוּן לַחֲמֶכוֹן בַּמֶּתְקָלָא וְיִתִּיכְלוּן וְלֹא תִשְׁבְּעוּן.

מטה לחם - לשון משען, כמו: מטה עוז (ירמיהו מ"ח, י"ז). **בשברי לכם מטה לחם** - אשבור לכם כל מסעד אוכל, והן חיצו רעב (יחזקאל ה', ט"ז). **ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד** - מחוסר עצים. **והשיבו לחמכם במשקל** - שתהא התבואה נרקבת, ונעשת הפת ניפולת ומשתברת בתנור, והן יושבות ושוקלות את השברים לחלקו ביניהן. **ואכלתם ולא תשבועו** - זו היא המאירה בתוך המעיים בלחם. הרי שבע פורעניות: חרב, מצור, דבר, שבר מטה לחם, חוסר עצים, פת ניפולת, מאירה במעים. [ונתתם (ויקרא כ"ו, כ"ה) אינה מן המניין, היא חרב].

(כז) {ס} **וְאִם־בְּזָאת לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי:**

וְאִם בְּדָא לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי וְתִתְּכוּן קְדָמִי בְּקִשְׁיוֹ.

(כח) **וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בַּחֲמַת־קָרִי וְיִסְרַתִּי אֶתְכֶם אֶף־אֲנִי שִׁבַע עַל־חַטֹּאתֵיכֶם:**

וְאֶהְדָּ עִמָּכוֹן בְּתַקּוּף רְגוֹ וְאֶרְדִּי יִתְכוּן אֶף אֲנָא שִׁבַע עַל חוֹבֵיכוֹן.

(כט) **וְאָכַלְתֶּם בְּשֵׂר בְּנֵיכֶם וּבְשֵׂר בְּנֵיכֶם תֹּאכְלוּ:**

וְיִתִּיכְלוּן בְּסַר בְּנֵיכוֹן וּבְסַר בְּנֵיכֶם תִּיכְלוּן.

(ל) **וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת־בְּמִתֵּיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת־חַמְנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת־פְּגָרֵיכֶם עַל־**

פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם וְגַעְלָה נַפְשֵׁי אֶתְכֶם:

וְאֶשְׁיִצִּי יָת בְּמִתְכוֹן וְאֶקְצִיץ יָת חַנְסִינְסִיכוֹן וְאֶתִּינּוּ יָת פְּגָרֵיכוֹן עַל פְּגוּר טַעֲנֹתְכוֹן וּיִרְחִיק מִימְרֵי יִתְכוּן.

במותיכם - מגדלין ובירונויות. **חמניכם** - מין עבודה זרה שמעמידין על הגגות,

ועל שם שעומדין בחמה קרוין חמנים. **ונתתי את פגריכם וגו'** - תפוחי רעב היו,

ומוציאין יראתם מחיקם, ומנשקין אותם, וכריסו נבקעת ונופל עליה. **וגעלה**

נפשי אתכם - זהו סילוק שכינה.

(לא) **וְנָתַתִּי אֶת־עֲרֵיכֶם חֲרָבָה וְהִשְׁמוֹתִי אֶת־מְקַדְשֵׁיכֶם וְלֹא אֶרְיַח בְּרִיחַ**

נִיחָחְכֶם:

וְאֶתִּינּוּ יָת קַרְוֵיכוֹן חֲרָבָא וְאֶצְדִּי יָת מְקַדְשֵׁיכוֹן וְלֹא אֶקְבִּיל בְּרַעְנָא קוּרְבּוֹן כְּנִישְׁתְּכוֹן.

ונתתי עריכם חרבה - יכול מאדם, כשהוא אומר: והשימותי את הארץ (ויקרא

כ"ו, ל"ב) הרי אדם אמור, ומה אני מקיים: ונתתי את עריכם חרבה - מעובר ושב.

והשימותי את מקדשכם - יכול מן הקרבנות? כשהוא אומר: ולא אריח - הרי

הקרבנות אמורים, הא מה אני מקיים והשימותי את מקדשיכם - מן הגדודיות,

שיירות של ישראל שהיו מתקדשות ונועדות לבא שם. הרי שבע פורעניות, אכילת בשר בנים ובנות (ויקרא כ"ו, כ"ט), השמדת במות (ויקרא כ"ו, ל') - הרי שתיים. כריתות חמנים (ויקרא כ"ו, ל') אין זו פורענות, אלא על ידי השמדת הברוניות יפלו החמנים שבראשי הגגות ויכרתו. ונתתי פגריכם (ויקרא כ"ו, ל') - הרי שלש, סילוק שכינה (ויקרא כ"ו, ל') - ארבע, חורבן ערים (ויקרא כ"ו, ל"א), שממון מקדש (ויקרא כ"ו, ל"א) מן הגדודיות, ולא אריח קרבנות (ויקרא כ"ו, ל"א) - הרי שבע.

(לב) וְהִשְׁמַתִּי אֹנִי אֶת־הָאָרֶץ וְשָׂמְמוּ עָלֶיהָ אֹיְבֵיכֶם הַיְשָׁבִים בָּהּ:

וְאֶצְדִּי אָנָּה יְת אַרְעָא וְיִצְדוֹן עֲלֶהּ בְּעֲלֵי דְבְּבִיכוֹן דִּי תִבְנוּ בָּהּ.
והשימותי אני את הארץ - זו מדת טובה לישראל, שלא ימצאו אויבים נחת רוח בארצם שתהא שוממת מיושביה.

(לג) וְאֶתְכֶם אֲזַרְהָ בַּגּוֹיִם וְהִרִיקֵתִי אַחֲרֵיכֶם חָרֵב וְהִיְתָה אֶרְצְכֶם שְׂמָמָה וְעָרֵיכֶם יִהְיוּ חָרְבָה:

וְיִתְכוֹן אֲבַדֵּר בִּינֵי עַמְמִינָא וְאֶגְרִי בְּתִרִיכוֹן דְּקִטְלִין בְּחַרְבָּא וְיִתְהִי אֶרְעִכוֹן צְדִינָא וְקַרְוִיכוֹן יִהְיוּ חָרְבָּא.

ואתכם אזרה בגוים - זו מדה קשה, שבשעה שבני המדינה גולין למקום אחד, הם רואים זה את זה ומתנחמין, וישראל נזרו כבמזרה כאדם הזורה שעורים בנפה, ואין אחת מהן דבוקה לחברתה. **והריקותי** - כששולף החרב, מתרוקן הנדן. ומדרשו: חרב הנשמטת אחריכם אין חוזרת מהר, כאדם שהוא מריק את המים ואין סופן לחזור. **והיתה ארצכם שממה** - שלא תמהרו לשוב לתוכה, ומתוך כך עריכם יהיו חרבה - נראות לכם חריבות, שבשעה שאדם גולה מעירו מכרמו ומביתו וסופו לחזור, כאילו אין כרמו וביתו חריבין, כך שנויה בתורת כהנים (ספרא ויקרא כ"ו, ל"ג).

(לד) אִזְ תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת־שַׁבְּתֹתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשְּׁמָמָה וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיכֶם אֲזַ תִּשְׁבַּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת־שַׁבְּתֹתֶיהָ:

בְּכִין תִּרְעִי אֶרְעָא יְת שְׁמִטְהָא כֹּל יוֹמִין דְּצְדִיאָת וְאַתּוֹן בְּאֶרְע בְּעֲלֵי דְבְּבִיכוֹן בְּכִין תִּשְׁמִיט אֶרְעָא וְתִרְעִי יְת שְׁמִטְהָא.

אז תרצה - תפייס את כעס המקום על שמיטותיה. **והרצת** - למלך את שבתותיה.

(לה) כֹּל־יְמֵי הַשְּׁמָמָה תִּשְׁבַּת אֶת אֲשֶׁר לֹא־שַׁבְּתָה בְּשַׁבְּתֵיכֶם בְּשַׁבְּתֵיכֶם עָלֶיהָ:

כֹּל יוֹמִין דְּצְדִיאָת תִּשְׁמִיט יְת דְּלֹא שְׁמִטַּת בְּשְׁמִיטִיכוֹן כֹּד הַוִּיתוֹן יְתִבִּין עֲלֶהּ.
את אשר לא שבתה - שבעים שנה של גלות בבל היו כנגד שבעים שנות שמיטה ויובלים שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום, ארבע מאות ושלשים שנה היו, שלש מאות ותשעים שנה היו שני עונם משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים, ובני יהודה הכעיסו לפניו ארבעים ושש שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות ירושלים. הוא שנאמר ביחזקאל, ואתה שכב על צדך השמאלי וגומ', וכליתה את אלה ושכבת על צדך הימני **ארבעים יום ונשאת עון**

בית יהודה (יחזקאל ד', ד'-ו'), ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות המלך יהויכין (יחזקאל א', ב'), ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו הרי ארבעים ושש. ואם תאמר שנות מנשה חמשים ושש היו, מנשה עשה תשובה שלשים ושלוש שנה וכל שנות רשעו עשרים ושתיים כמו שאמור בהגדת חלק (בבלי סנהדרין ק"ג, א), ושל אמון שתיים, ואחת עשרה ליהויקים, וכנגדן לצדקיהו. צא וחשוב לארבע מאות ושלושים ושש שמיטין יובילות שבהן, והן שש עשרה שנים למאה, ארבע עשרה שמיטין שתי יובלות, הרי לארבע מאות שנה וששים וארבע, ולשלושים ושש שנה חמש שמיטות, הרי שבעים חסר אחת, ועליהם נגזר שבעים שלימים, וכן הוא אומר בדברי הימים, עד רצתה הארץ את שבתותיה למלאות שבעים שנה (דברי הימים ב ל"ו, כ"א).

(לו) וְהִנְשֹׂאֲרִים בְּכֶם וְהִבֵּאתִי מֵרֶדְךָ בְּלִבְכֶם בְּאַרְצֵת אֲיִבֵיכֶם וְרִדְךָ אִתְּם קוֹל עֲלֵה נִדְף וְנָסוּ מִנְּסֵת־חֶרֶב וְנִפְּלוּ וְאִין רִדְךָ:

וּדְשֵׁת־אֲרוֹן בְּכוֹן וְאֵעִיל תִּבְרָא בְּלִבְהוֹן בְּאַרְעֵתָא דְשִׁנְאִיהוֹן וְיִרְדּוּף יִתְהוֹן קַל טַרְפָּא דְשִׁקִּיף וְיִעְרְקוֹן מֵעֵרְק כַּד מִן קָדָם דְקָטְלוּ בְּחַרְבָּא וְיִפְּלוּן וְלִית דְרִדְךָ.
והבאתי מרך - פחד ורך לבב. [לפי ראות הדברים, מורך זה המ"ם ביסוד, והוא לשון משנה (בבלי חולין מ"ה:): נתמרך פסול, לשון המסמסה. [מ"ם של מרך יסוד נופל הוא, כמ"ם של מועד ושל מוקש. **עלה נדף** - שהרוח דוחפו ומכהו על עלה אחר, ומקשקש ומוציא קול. וכן תרגומו: קל טרפא דשקיף, לשון חבטה, כמו: שדופות קדים (בראשית מ"א:ו'), שקיפן קידום, והוא לשון משקוף, מקום חבטת הדלת, וכן תרגום של חבורה (שמות כ"א:כ"ה), משקופי. **ונסו מנוסת חרב** - כאילו הורגים רודפים אותם.

(לז) וְכִשְׁלוּ אִישׁ־בְּאֶחָיו כַּמְפַּנֵי־חֶרֶב וְרִדְךָ אִין וְלֹא־תִהְיֶה לְכֶם תְּקוּמָה לְפָנַי אֲיִבֵיכֶם:

וְיִתְקַלּוּן גְּבַר בְּאֶחָוֵיהִי כַּד מִן קָדָם דְקָטְלוּן בְּחַרְבָּא וְרִדְךָ לִית וְלֹא תְהִי לְכוֹן תְּקוּמָה קָדָם בְּעַלְי דְבְּבִיכוֹן.
וכשלו איש באחיו - כשירוצו לנוס יכשלו זה בזה, כן יבהלו לנוס. **כמפני חרב** - כאילו בורחים לפני הורגים, שיהא להם פחד וכל שעה סבורים שאדם רודפם. ומדרשו: **וכשלו איש באחיו** - בשביל אחיו. זה נכשל בעונו של זה, שכל ישראל ערבים זה בזה.

(לח) וְאַבְדַּתֶּם בְּגוֹיִם וְאַכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֲיִבֵיכֶם: וְיִתְבְּדוּן בִּינֵי עַמְמִיָּא וְתִגְמַר יִתְכוֹן אֶרֶע בְּעַלְי דְבְּבִיכוֹן.
ואבדתם בגוים - כשתהיו פזורים, תהיו אבודין זה מזה. **ואכלה אתכם וגו'** - אילו המתים בגולה.

(לט) וְהִנְשֹׂאֲרִים בְּכֶם יִמְקוּ בְּעוֹנֵם בְּאַרְצֵת אֲיִבֵיכֶם וְאִף בְּעוֹנֵת אֲבֹתָם אִתְּם יִמְקוּ:

וּדְשֵׁת־אֲרוֹן בְּכוֹן יִתְמַסּוּן בְּחוֹבֵיהוֹן בְּאַרְעֵתָא דְסִנְאִיכוֹן וְאִף בְּחוֹבֵי אֲבָהֵתְהוֹן בִּישֵׁיא דְאַחִידִין בְּיַדְהוֹן יִתְמַסּוּן.

בעונות אבותם אתם ימקו - כשעוונות אבותם אתם, כשאוחזין מעשיהם בידיהם. **ימקו** - ימסו, כמו: תמקנה בחוריהם (זכריה י"ד, י"ב), נמקו חברותיי (תהלים ל"ח, ו').

(מ) וְהִתְוַדּוּ אֶת־עוֹנֵם וְאֶת־עוֹן אֲבֹתָם בְּמַעַלְם אֲשֶׁר מָעְלוּ־בִי וְאֵף אֲשֶׁר־הִלְכּוּ עִמִּי בְּקָרִי:

וינדון ית חוביהו ונת חובי אבהתהוון בשקרהוון דשקרו במימרי ואף דחליכו קדמי בקשיו.
(מא) אֶף־אֲנִי אֶלְדָּ עִמָּם בְּקָרִי וְהִבֵּאתִי אֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיָּהֶם אוֹ־אֲזִי יִכְנַע לְבָבָם הָעָרְלָ וְאֲזִי יִרְצוּ אֶת־עוֹנֵם:

אף אנא אהד עמהוון בקשיו ואעיל יתהוון בארע בעלי דבגיהוון או בכין יתבר לבהוון טפשא ובכין ירעוון ית חוביהוון.
והבאתי אותם - אני בעצמי אביאם. זו מדה טובה לישראל, שלא יהו אומרים הואיל וגלינו לבין האומות נעשה כמעשיהם, אני איני מניחן אלא מעמיד אני את נביאיי, ומחזירן לתחת כנפיי, שנאמר, והעלה על רחכם היו לא תהיה וגו', חי אני, אם לא ביד חזקה וגו' (יחזקאל כ', ל"ב-ל"ג). **או אז יכנע** - כמו, או נודע כי שור וגו' (שמות כ"א, ל"ו), אם אז יכנע. לשון אחר, אולי, שמא, אז יכנע לבבם. **ואז ירצו את עונם** - יכפרו על עונם ביסוריהם.

(מב) וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֵר וְהָאֶרֶץ אֲזָכֵר:

ודכירנא ית קנימי דעם יעקוב ואף ית קנימי דעם יצחק ואף ית קנימי דעם אברהם אנא דכיר וארעא אנא דכיר.
וזכרתי את בריתי יעקוב - בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו נכתב חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו, ערבון שיבא ויבשר גאולת בניו. **וזכרתי את בריתי יעקב** - למה נימנו אבות אחרנית, כלומר כד"י הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כד"י יצחק עמו, ואם אינן כדאי הרי אברהם כדאי. [יעקב למד מאביו, יצחק למד מאביו, אברהם ממי למד, בכך נתעלה.] למה לא נאמרה זכירה ביצחק? אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח.

(מג) וְהָאֶרֶץ תַּעֲזֹב מֵהֶם וְתִרְץ אֶת־שַׁבְּתֹתֶיהָ בְּהִשְׁמָהּ מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת־עוֹנֵם יַעַן וּבִיעַן בְּמִשְׁפָּטֵי מַאֲסוֹ וְאֶת־חֻקֵי גְעֵלָה נַפְשָׁם:

וארעא תתרטיש מנהוון ותרעי ית שמטהא בדצדיאית מנהוון ואנון ירעוון ית חוביהוון לנטיו חלף ברקאן איתי עליהוון דבדיני קצו ונת קנימי רחיקת נפשהוון.
יען וביען במשפטי מאסו ובחקותי געלה נפשם - יען במשפטי מאסו וביען בחקותי געלה נפשם, וכן: יען ביען שמות ושאר אתכם (יחזקאל ל"ו, ג'), ותרגם יונתן: חלף דאתבדר חלף דאחשיבו לאחרבא יתכוון, הפליג יען ביען לשני דברים.

(מד) וְאֶף־גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיָּהֶם לֹא־מֵאֲסוּתִים וְלֹא־גְעֵלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם:

ואף ברם דא במהוניהוון בארע בעלי דבגיהוון לא ארטושנוון ולא ארמיקנוון לשיציותהוון לאשנאה קנימי עמהוון ארי אנא יי אלההוון.

ואף גם זאת - ואף אפילו אני עושה עמם את זאת הפורענות אשר אמרתי, בהיותם בארץ אויביהם לא אמאסם לכלותם ולהפר בריתי אשר אתם.

(מה) וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רְאֵשִׁים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיזֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי:

וְדָכִינָא לְהוֹן קָגִם קְדָמָאֵי דְאַפִּיקִית יְתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְעֵינֵי עַמְמִנָא לְמַהְוֵי לְהוֹן לְאַלְהָ אֲנָא יי.

ראשונים - של שבטים.

(מו) אֲלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן יי בְּיָדוֹ וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה:

אֲלֵוֹ קְנָמָא וְדִינָא וְאוֹרְגָתָא דִּיהֵב יי בִּין מִימְרֵיהָ וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוֹרָא דְסִינַי בְּיַד דְמֹשֶׁה. **והתורות** - אחת בכתב ואחת על פה. מגיד שכולן נתנו למשה מסיני.

תהלים - פרקים צ"ז-ק"ג

תניא – פרק מ"ט

ובזה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים שתקנו ברכות ק"ש שתים לפני כו' דלכאורה אין להם שייכות כלל עם קריאת שמע כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקי'. ולמה קראו אותן ברכות ק"ש ולמה תקנו אותן לפני דווקא. אלא משום שעיקר ק"ש לקיים בכל לבבך כו' בשני יצריך כו' דהיינו לעמוד נגד כל מונע מאהבת ה'. ולבבך הן האשה וילדיה. שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו. כמשארז"ל ע"פ הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בני. ונפשך ומאריך כמשמעו חיי ומזוני להפקיר הכל בשביל אהבת ה'. ואיך יבא האדם החומרי למדה זו לכך סידרו תחלה ברכות יוצר אור. ושם נאמר ונשנה באריכות ענין וסדר המלאכים העומדים ברום עולם להודיע גדולתו של הקב"ה איך שכולם בטלים לאורו ית' ומשמיעים ביראה כו' ומקדישים כו' ואומרים ביראה קדוש כו' כלומר שהוא מובדל מהן ואינו מתלבש בהן בבחי' גילוי אלא מלא כל הארץ כבודו היא כנסת ישראל למעלה וישראל למטה כנ"ל. וכן האופנים וחיות הקודש ברעש גדול וכו' ברוך כבוד ה' ממקומו לפי שאין יודעים ומשיגים מקומו וכמ"ש כי הוא לבדו מרום וקדוש. ואח"כ ברכה שניה אהבת עולם אהבתנו ה' אלהינו. כלומר שהניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו להיות נקרא אלהינו. כמו אלהי אברהם כו' כנ"ל. והיינו כי אהבה דוחקת הבשר ולכן נקרא אהבת עולם שהיא בחי' צמצום אורו הגדול הבלתי תכלית להתלבש בבחי' גבול הנקרא עולם בעבור אהבת עמו ישראל כדי לקרבם אליו ליכלל ביחודו ואחדותו ית'. וז"ש חמלה גדולה ויתירה פי' יתירה על קרבת אלהים שבכל צבא מעלה. ובנו בחרת מכל עם

ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם. וקרבתנו וכו' להודות וכו' ופי' הודאה יתבאר במ"א. וליחדך כו' ליכלל ביחודו ית' כנ"ל

לוח היום-יום

כ' אייר, ל"ה לעמר

ניטא בא וועמען איבערנעמען זיך. מען בעדארף הארעווען, מיט סבלנות און קירוב הדעת קען מען, בעזה"י, אלס דורכזעצען, מיט ביטול הזולת והגבהת עצמו ווערט מען חלילה אלץ אן.

תרגום: אין על מי להתפנק (= לסמוך). צריכים להתייגע, בסבלנות וקירוב הדעת ניתן, בעזרת השם יתברך, ליישב הכל. בביטול הזולת והגבהת עצמו נהיים חלילה ללא כלום.

נ"ך יומי - איוב פרק י"ב

(א) {פ} וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: (ב) אָמַנְסָם כִּי אֶתֶם־עִם וְעַמְכֶם תְּמוֹת חֲכָמָה: **תמות חכמה** - כשתמותו תמות עמכם כל חכמה כי כל חכמה בכם, אבל.

(ג) גַּם־לִי לִבָּב | כְּמוֹכֶם לֹא־נִפְּלָ אֲנֹכִי מִכֶּם וְאֶת־מִי־אֵין כְּמוֹ־אֱלֹה: **גם לי לבב כמוכם** - ואת מי אין כמו אלה, שהקב"ה שליט לעשות רצונו ולהאריך שלוות רשעים אינכם אלא כמשחקים בי, ואני הוא (ההוא) שחוק לרעהו.

(ד) שְׁחָק לְרַעְהוּ | אֶהְיֶה קָרָא לְאֵלוֹהַ וַיַּעֲנֶהוּ שְׁחֹק צְדִיק תְּמִים: **אהיה קורא** - להקב"ה ויענהו מצער הקנטתכם ומה יענהו לתת לו שחוק לצדיק ותמים שלם. **שחוק צדיק תמים** - היא הענייה אשר יענהו ידעתי אני כאשר אמרתם, כי.

(ה) לְפִיד בּוֹז לְעִשְׂתוֹת שְׂאֵגָן נָכוֹן לְמוֹעֲדֵי רֶגֶל: **לפיד בוז** - אש של גיהנם עומד למי ששאנן בעשתותו לומר שלום יהיה לי. **נכון** - מזומן הוא העשתות שאנן להיות במועדי רגל שרגלם מועדת.

(ו) יִשְׁלִיֹו אֱהָלִים | לְשֻׁדָּדִים וּבִטְחוֹת לְמַרְגִּיזֵי אֵל לְאִשֶׁר הִבִּיא אֱלֹהַ בְּיָדוֹ: **ישליו** - ידעתי אני כי ימי ישליו אהלים לבני קדר השוכנים באהלים המדברה, והם שודדים שנאמר: פרא אדם ידו בכל (בראשית ט"ז, י"ב). **ובטוחות** - שלימות יש למרגיזי אל, לכל אשר הביא לו הצור השלום בידו אם טוב ואם רע.

(ז) וְאוֹלָם שְׂאֵל־נָא בְּהִמּוֹת וְתַרְגָּו וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וַיְגַד־לָדָּ: (ח) אֹז שֵׁיחַ לְאֶרֶץ וְתַרְגָּו וַיִּסְפְּרוּ לָדָּ דְגַי הַיָּם: (ט) מִי לֹא־יִדְעַע בְּכָל־אֱלֹהַ כִּי יִדְ־יִי עֲשֵׂתָה זֹאת: (י)

אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשֶׁר־אִישׁ: (יא) הֲלֹא־אֶזֶן מְלִין תִּבְחַן וְחָדָּ
אֶכֶל יִטְעַם־לוֹ:

הלא אזן מילין תבחן - ולמה לא ידעו זאת השומעים פעלו כאשר החיך יטעם
לאכול.

(יב) בִּישִׁישִׁים חֲכָמָה וְאָרְךְ יָמִים תְּבוּנָה:
בישישים חכמה וגו' - לדעת כי עמו חכמה וגו' (איוב י"ב:י"ג).

(יג) עָמּוֹ חֲכָמָה וּגְבוּרָה לֹא עֵצָה וּתְבוּנָה: (יד) הֵן יִהְרֹס וְלֹא יִבְנֶה יִסְגֵּר עַל־
אִישׁ וְלֹא יִפְתָּח: (טו) הֵן יַעֲצֵר בְּמַיִם וַיִּבְשּׁוּ וַיִּשְׁלַחֵם וַיַּהֲפֹכוּ אֶרֶץ:
וישלחם ויהפכו ארץ - בשליחותו כאשר עשה לדור אנוש שהציף שלישו של
עולם.

(טז) עָמּוֹ עֵז וְתוֹשִׁיָה לֹא שִׁגְגַ וּמִשְׁגָּה:
לו שוגג - האדם השוגג. **ומשגה** - שטן המשגהו.

(יז) מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלֵל וְשׁוֹפְטִים יְהוֹלֵל:
שולל - שם דבר הוא שטות, מוליכם בשטות כשהוא רוצה לערוב ולבלע
חכמתם, כמו, וסר מרע משתולל (ישעיהו נ"ט, ט"ו), אשתוללו אבירי לב (תהלים
ע"ו, ו'), ותי"ו אשר במשתולל ואשתוללו כן דרך לשון עברית בתיבה שישודה ש"ן
או סמ"ך והוא בא לדבר בלשון נעשה ונפעל או מתפעל נותן תי"ו אחר אות
ראשונה של יסוד, כמו, וישתכחו בעיר (קהלת ח', י'), וישתמר חוקות עמרי
(מיכה ו', ט"ז), מסתולל בעמי (שמות ט', י"ז), ויסתבל החגב (קהלת י"ב, ה').
יהולל - ישוטה לשון הוללות וסכלות.

(יח) מוֹסֵר מְלָכִים פֶּתַח וַיֶּאֱסֶר אֲזוֹר בְּמַתְנֵיהֶם:
מוסר מלכים פתח - להסיר מוסר סבלם מעל אחרים ומעבירם ממלוכה. **ויאסור**
אזור במתניהם - בתחילתם כשהוא חפץ בהם חוגר חלציהם ומזרזם כח
למלוכה.

(יט) מוֹלִיךְ כְּהֻנִּים שׁוֹלֵל וְאַתְנִים יִסְלֹף:
כהנים - שרים, כמו: כהן מדין (שמות ג', א'), כהן און (בראשית מ"א, מ"ה).

(כ) מְסִיר שֵׁפָה לְנֶאֱמָנִים וְטִעַם זְקֻנִים יִקַּח:
לנאמנים - אף לנאמנים כי פעמים שפתיו נבללים לדבר סרה כגון אברהם
והאמין ב"י (בראשית ט"ו, ו'), וסוף נכשל במה אדע (בראשית ט"ו, ח').

(כא) שׁוֹפֵךְ בּוֹז עַל־גְּדִיבִים וּמְזִיחַ אֶפִּיקִים רְפָה:
ומזיח אפיקים רפה - וחגור החזקים מרפה ומפתח חגורם להתיש כחם, כמו:
ולמזח תמיד יחגרה (תהלים ק"ט, י"ט). אפיקים - חזקים, כמו: אפיקי נחושה
(איוב מ', י"ח), אפיקי מגינים (איוב מ"א, ד').

(כב) מִגִּלְהָ עֵמְקוֹת מִנִּי־חֶשֶׁד וַיֵּצֵא לְאֹזֶר צְלָמוֹת: (כג) מִשְׁגִּיא לְגוֹיִם וַיֵּאבְדֵם
שֹׁטֵחַ לְגוֹיִם וַיִּנְחָם:

משגיא לגוים ויאבדם - יש אומרים כאשר עשה למצרים בהשיגם את ישראל לפני בעל צפון (שמות י"ד, ב'), שגו ואמרו תדעו שהסכים עמנו לטבעם בים כאשר גזרנו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (שמות א', כ"ב) וקשה יראתו של בעל צפון שלא נעשו בו שפטים ככל אלהי מצרים וגרם המקום להשגותם כדי לטבעם וזה הלשון אינו עיקר דאם כן היה לו לומר בצד ימין משגיא כמו שוגה, אבל זה עיקר מגדיל לשון שגיא כח (איוב ל"ז, כ"ג) משגיא את הגוים ומצליחם ולבם מתגאה בהצלחתם והוא היה אבדן שלהן מה שהצליחו. **שוטח** - מרבה אותם להשטיח בארץ ולכסותם.

(כד) מִסִּיר לֵב רְאִשֵׁי עַם־הָאָרֶץ וַיִּתְּעֵם בְּתוֹהוֹ לֹא־דָרְךְ:
בתוהו לא דרך - בתוהו שאינו דרך.

(כה) יִמְשְׁשׁוּ־חֶשֶׁד וְלֹא־אֶזֶר וַיִּתְּעֵם כְּשֹׁפָר:

יוֹם שְׁשִׁי // כ"א אִייר

הוֹמֵשׁ - שְׁשִׁי פְּרִשְׁת בְּהַר־בְּחֻקֵי

(א) {רביעי / שישי במחוברות} {פ} וַיְדַבֵּר יי אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר.

(ב) דִּבְרֵי אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יִפְלֵא נָדָר בְּעַרְכָּךָ נִפְשֹׁת לְיִי:

מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן גָּבַר אָרִי יִפְרִישׁ נָדָר בְּפוֹרְסוֹ נִפְשֹׁתָא קָדָם יי.
כִּי יִפְלֵא - יִפְרֵשׁ בְּפוֹ. **בְּעוֹרֵךְ נִפְשׁוֹת** - לִיתֵן עוֹרֵךְ נִפְשׁוֹ, לֹמַר: עוֹרֵךְ דְּבַר שִׁנְפִּישׁוּ תְלוּיָהּ בּוּ עָלֵי.

(ג) וְהָיָה עֲרֻכָּךָ הַזְכָּר מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַד בְּנֵי־שְׁשִׁים שָׁנָה וְהָיָה עֲרֻכָּךָ חֲמֵשִׁים שָׁקֶל בְּסָף בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

וְהָיָה פּוֹרְסָנְיָה דְּדַכְרָא מִבְּרַע עֲשָׂרִין שָׁנִין וְעַד בְּרַע שְׁתֵּין שָׁנִין וְהָיָה פּוֹרְסָנְיָה חֲמֵשִׁין סְלַעִין דְּכֶסֶף בְּסְלַעִי קוֹדֶשׁא.

וְהָיָה עוֹרֵךְ וּגוֹמֵ' - אֵין עוֹרֵךְ זֶה לְשׁוֹן דְּמִים, אֵלֵא בֵּין שְׁהוּא יִקָּר בֵּין שְׁהוּא זֹלָל, כְּפִי שְׁנִין הוּא הַעֲרֵךְ קָצוּב עָלֵיו בְּפִרְשָׁה זֹ. **עוֹרֵךְ** - כְּמוֹ: עוֹרֵךְ, וְכַפֵּל הַכ"פִּין לֵא יִדְעָתִי מֵאִיזָה לְשׁוֹן הוּא.

(ד) וְאִם־נִקְבָּהּ הוּא וְהָיָה עֲרֻכָּךָ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל:
וְאִם נִוְקְבָתָא הִיא וְהָיָה פְּרִסְנָה תְּלָתִין סְלַעִין.

(ה) וְאִם מִבְּנֵי־חֲמֵשׁ שָׁנִים וְעַד בְּנֵי־עֲשָׂרִים שָׁנָה וְהָיָה עֲרֻכָּךָ הַזְכָּר עֲשָׂרִים שָׁקֶלִים וְלִנְקָבָהּ עֲשָׂרַת שָׁקֶלִים:

וְאִם מִבְּרַע חֲמִישׁ שָׁנִין וְעַד בְּרַע עֲשָׂרִין שָׁנִין וְהָיָה פּוֹרְסָנְיָה דְּדַכְרָא עֲסָרִין סְלַעִין וְלִנְוִקְבָתָא עֲשָׂר סְלַעִין.

וְאִם מִבְּנֵי חֲמֵשׁ שָׁנִים - לֵא שִׁיָּהּ הַנּוֹדֵר קֶטֶן, שֵׁאִין בְּדַבְרֵי קֶטֶן כְּלוּם. אֵלֵא גְדוּל שֵׁאִמַר: עוֹרֵךְ קֶטֶן זֶה שְׁהוּא בֵּן חֲמֵשׁ שָׁנִים עָלֵי.

(ו) וְאִם מִבְּנֵי־חֲדָשׁ וְעַד בְּנֵי־חֲמֵשׁ שָׁנִים וְהָיָה עֲרֻכָּךָ הַזְכָּר חֲמֵשֶׁה שָׁקֶלִים בְּסָף וְלִנְקָבָהּ עֲרֻכָּךָ שְׁלֹשֶׁת שָׁקֶלִים בְּסָף:

וְאִם מִבְּרַע יָרְחָא וְעַד בְּרַע חֲמִישׁ שָׁנִין וְהָיָה פּוֹרְסָנְיָה דְּדַכְרָא חֲמִישׁ סְלַעִין דְּכֶסֶף וְלִנְוִקְבָתָא פּוֹרְסָנְיָה תְּלָת סְלַעִין דְּכֶסֶף.

(ז) וְאִם מִבְּנֵי־שְׁשִׁים שָׁנָה וְעַד־זָכָר וְהָיָה עֲרֻכָּךָ חֲמֵשֶׁה עֲשָׂר שָׁקֶל וְלִנְקָבָהּ עֲשָׂרָה שָׁקֶלִים:

וְאִם מִבְּרַע שְׁתֵּין שָׁנִין וְלַעֲלֵא אִם דְּכַוְרָא וְהָיָה פּוֹרְסָנְיָה חֲמִישׁ עֲשָׂר סְלַעִין וְלִנְוִקְבָתָא עֲשָׂר סְלַעִין.

ואם מכן ששים שנה וגו' - משמגיע לימי זקנה האשה קרובה להחשב כאיש, דאמרי אינשי סבא בביתא פאחא בביתא, סבתא בביתא קיימא בביתא, סימנא טבא בביתא.

(ח) **וְאִם-מָדָה הוּא מְעַרְפָּךְ וְהַעֲמִידוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהַעֲרִיף אֶתוֹ הַכֹּהֵן עַל-פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יַד הַנָּזֵר יַעֲרִיכֶנּוּ הַכֹּהֵן:**

וְאִם מְסַכָּן הוּא מְפֹרְסָנִיה וּיקִימֶנִיה קָדָם כְּהֵנָּה וְיִפְרוֹס יְתִיב כְּהֵנָּה עַל פּוֹם דְּתַדְבִּיק יַד נָדְרָא וְיִפְרָסֶנִיה כְּהֵנָּה.

ואם מן הוא - שאין ידו משגת ליתן הערך הזה. **והעמידו -** לנערך לפני הכהן, ויעריכנו לפי השגת ידו של מעריך. **על פי אשר תשיג -** לפי מה שיש לו יסדרהו וישאיר לו כדי חייו, מטה וכו' וכסת וכלי אומנות, אם היה חמר משאיר לו חמורו.

(ט) {ס} **וְאִם-בְּהֶמָּה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קִרְבָּן לִי כֹל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לִי יִהְיֶה-קֹדֶשׁ:**

וְאִם בְּעִירָא דִּיקְרָבוּן מִנָּה קוֹרְבָנָא קָדָם יְיָ כֹּל דִּיתִינוּ מִנִּיה קָדָם יְיָ יְהִי קוֹדֶשׁ. **כל אשר יתן ממנו -** אמר: רגלה של זו עולה, דבריו קיימין, ותימכר לצריכי עולות, ודמיה חולין חוץ מדמי אותו האבר.

(י) **לֹא יִחְלִיפֶנּוּ וְלֹא-יִמִּיר אֹתוֹ טוֹב בְּרַע אִוְרַע בְּטוֹב וְאִם-הִמִּיר יִמִּיר בְּהֶמָּה בְּבֶהֱמָה וְהָיָה-הוּא וְתַמּוּרְתּוֹ יִהְיֶה-קֹדֶשׁ:**

לֹא יִחְלַפְנִיה וְלֹא יַעֲבֵר יְתִיב טַב בְּבִישׁ אִו בִּישׁ בְּטַב וְאִם חִלְפָא יִחְלִיף בְּעִירָא בְּבִיעִירָא וְיִהִי הוּא וְיִחְלַפְנִיה יְהִי קוֹדֶשׁ.

טוב ברע - תם בבעל מום. **או רע בטוב -** וכל שכן טוב בטוב או רע ברע.

(יא) **וְאִם כָּל-בְּהֶמָּה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא-יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קִרְבָּן לִי וְהַעֲמִיד אֶת-הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן:**

וְאִם כָּל בְּעִירָא מְסַאָבָא דְלֹא יִקְרָבוּן מִנָּה קוֹרְבָנָא קָדָם יְיָ וְיִקִּים יְתָ בְּעִירָא קָדָם כְּהֵנָּה. **כל בהמה טמאה -** בבעלת מום הכתוב מדבר שהיא טמאה להקרבה, ולימדך הכתוב שאין הקדשים תמימים יוצאין לחולין בפידיון אלא אם כן הוממו.

(יב) **וְהַעֲרִיף הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כְּעַרְפָּךְ הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה:**
וְיִפְרוֹס כְּהֵנָּה יְתִיב בֵּין טַב וּבֵין בִּישׁ כְּפֹרְסוֹן כְּהֵנָּה כֵּן יְהִי.
כערוך הכהן כן יהיה - לשאר כל האדם הבא לקנותה מיד הקדש.

(יג) **וְאִם-גָּאֵל יִגְאָלֶנָּה וְיִסַּף חֲמִישְׁתּוֹ עַל-עַרְפָּךְ:**
וְאִם מְפָרַק וְיִפְרָסֶנָּה וְיִוָּסֵף חוֹמְשִׁיהָ עַל פִּוְרָסָנִיה.

ואם גאל יגאלנה - החמיר הכתוב להוסיף חומש, וכן המקדיש בית, וכן במקדיש שדה, וכן בפדיון מעשר שיני, הבעלים מוסיפין חומש ולא שאר כל אדם.

(יד) **וְאִישׁ כִּי-יִקְדֹּשׁ אֶת-בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לִי וְהַעֲרִיכוּ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיף אֶתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יִקּוּם:**

וְגַבַר אִרִי יִקְדִּישׁ יְתָ בֵּיתִיהָ קוֹדֶשׁ אִישׁ יְיָ וְיִפְרָסֶנִיה כְּהֵנָּה בֵּין טַב וּבֵין בִּישׁ כְּמָא דִּיפְרוֹס יְתִיב כְּהֵנָּה כֵּן יִקּוּם.

(טו) וְאִם־הִמְקַדֵּישׁ יִגָּאֵל אֶת־בֵּיתוֹ וְיִסְּף תְּמִישִׁית בְּסֹף־עֶרְכָּךְ עָלָיו וְהָיָה לוֹ:
וְאִם דָּאֶקְדִּישׁ יִפְרוֹק יָת בֵּיתָהּ וְיִוְסִיף חוֹמֶשׁ כֶּסֶף פּוּרְסָגִיהָ עָלוּהָ וְיַחֲזִיק לָהּ.

תהלים - פרקים ק"ד-ק"ה

תניא - פרק נ'

פרק נ' והנה כל בחי' ומדרגות אהבה הנ"ל הן מסטרא דימינא ובחי' כהן איש חסד ונק' כסף הקדשים מלשון נכסוף נכספת לבית אביך. אך יש עוד בחי' אהבה העולה על כולנה כמעלת הזהב על הכסף והיא אהבה כרשפי אש מבחי' גבורות עליונות דבינה עילאה דהיינו שע"י התבוננות בגדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא ממש חשיב תתלהט ותתלהב הנפש ליקר תפאר' גדולתו ולאסתכל' ביקרא דמלכא כרשפי אש שלהבת עזה העולה למעל' וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזות בהן והיינו על ידי תגבורת יסוד האש אלהי שבנפש האלהית ומזה באה לידי צמאון וכמ"ש צמאה לך נפשי ואח"כ לבחי' חולת אהבה ואח"כ באה לידי כלות הנפש ממש כמ"ש גם כלתה נפשי והנה מכאן יצא שורש הלויים למטה [ולעתיד שהעולם יתעלה יהיו הם הכהנים וכמ"ש האר"י ז"ל ע"פ והכהנים הלויים שהלויים של עכשיו יהיו כהנים לעתיד] ועבודת הלויים היתה להרים קול רינה ותודה בשירה וזמרה בניגון ונעימה בבחי' רצוא ושוב שהיא בחי' אהבה עזה זו כשלהבת היוצא מן הבזק כדאיתא בגמ' [פ"ב דחגיגה] ואי אפשר לבאר ענין זה היטב במכתב רק כל איש נלבב ונבון המשכיל על דבר ומעמיק לקשר דעתו ותבונתו בה' ימצא טוב ואור הגנוז בנפשו המשכלת כל חד לפום שיעורא דיליה [יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו'] אחרי קדימת יראת חטא להיות סור מרע בתכלית שלא להיות עונותיכם מברילים כו' ה"ו.

לוח היום-יום

כ"א אייר, ל"ו לעומר

על כל אחד ואחד לדעת, כי הוא יתברך בהשגחתו הפרטית נותן לכל אדם האפשרות להביא רצון העליון יתברך מן הכח אל הפועל, בקיום המצוות ובחיזוק היהדות ותורתנו הקדושה בכל עת ובכל מקום שהוא, ואין הדבר תלוי אלא בעבודתו.

נ"ך יומי - איוב פרק י"ג

(א) הַן־כָּל רְאֵתָה עֵינַי שְׁמַעָה אֲזִנִּי וְתָבֵן לָהּ: (ב) בְּדַעְתְּכֶם יִדְעֵתִי גַם־אֲנִי
לֹא־נִפְלְ אֲנֹכִי מִכֶּם: (ג) אִוְלָם אֲנִי אֶל־שִׁדֵי אֲדַבֵּר וְהוֹכַח אֶל־אֵל אֶחְפָּץ:

אולם אני - איני מבקש אלא לדבר אליו ולהתווכח עמו אחרפוף.

(ד) וְאוֹלָם אַתֶּם טְפִלֵי־שָׁקֶר רַפְּאֵי אֶלֶל בְּלִבְכֶם:

טופלי שקר - מחברי דברי שקר. **רופאי אליל כולכם** - כל אליל שבמקרא לשון אל ורבותינו פירשו זה גיד הצואר שאין לו רפואה ושמו אלל.

(ה) מִי־יִתֶּן הַחֵרֶשׁ תַּחְרִישׁוֹן וְתֵהִי לָכֶם לְחֻכְמָה: (ו) שְׁמַעוּ־נָא תוֹכַחְתִּי וְרַבּוֹת שְׁפָתַי הִקְשִׁיבוּ:
וריבות - הוכחות.

(ז) הֲלֹאֵל תִּדְבְּרוּ עוֹלָה וְלֹא תִדְבְּרוּ רְמִיָּה:

הלאל תדברו עולה - אחרי אשר תחת אל באתם לריב לא טוב שתדברו עולה. **ולו תדברו רמיה** - בעבורו תדברו רמיה, כמו, הן אני כפיך לאל (איוב ל"ג, ו'), וכמו אל הארץ אשר דבר להם (דברים ט', כ"ח) - לצורכם, וכמו ילחם לכם (שמות י"ד, י"ד), [האתם תריבון לבעל (שופטים ו', ל"א) הוקשה בעיני לדמותו כאן, והוא דוגמת] ביד משה לו (במדבר י"ז, ה') - על קרח.

(ח) הֲפָנִיו תִּשְׁאַוּן אִם־לֹאֵל תִּרְיָבוּן:

הפניו תשאון - וכי להחניף לו בשאת פנים באתם. **אם לאל** - בשבילו תתווכחון על רמיה.

(ט) הַטּוֹב כִּי־יִחַקֶּר אֶתְכֶם אִם־כִּהְתֵּל בְּאַנּוּשׁ תִּהְתְּלוּ בּוֹ:

הטוב כי יחקור אתכם - ותמצאו שקרים. **אם כהתל באנוש תהתלו בו** - לומר לכבודך עשינו עצמינו שקרים.

(י) הַזֹּכֵחַ יוֹכִיחַ אֶתְכֶם אִם־בִּפְתָר פְּגִים תִּשְׁאַוּן:

הזכח יוכיח אתכם - הלא יודיע לכם דבתכם. **אם בפתר** - וכי בפתר שתעמדו לפניו בדין פנים תשאו לו לומר שם נשאנו פניך.

(יא) הֲלֹא שְׂאֵתוֹ תִּבְעַת אֶתְכֶם וְפָחַדוֹ יִפְלֵ עֲלֵיכֶם:

הלא שאתו - גבהו ואימתו תבעת אתכם ויש אומרים שאתו שריפת אשו, כמו: וישאם דוד ואנשיו (שמואל ב' ה', כ"א), וכמו משאת העיר (שופטים כ', ל"ח).

(יב) זְכַרְנִיכֶם מִשְׁלֵי־אֶפֶר לְגַבִּי־חֶמֶר גְּבִיכֶם:

זכרוניכם משלי אפר - זכרוניכם נמשל לאפר, אתם סבורים להתמשל לאברהם שאמר: אנכי עפר ואפר (בראשית י"ח:כ"ז). **לגבי חומר** - שוה לעפר יהי גביכם אצלו. **גביכם** - גובה שלכם, כמו: ותבני לך גב (יחזקאל ט"ז:כ"ד).

(יג) הַחֵרִישׁוּ מִמֶּנִּי וְאֲדַבְּרָה־אֲנִי וְיַעֲבֹר עָלַי מָה:

(כה) הָעֵלָה נִדְּף תִּעְרֹץ וְאֶת־קֶשׁ יִבֶּשׁ תִּרְדֹּף:

תערוץ - תפחיד.

(כו) כִּי־תִכְתֹּב עָלַי מְרֻרוֹת וְתוֹרִישֵׁנִי עֲוֹנוֹת נְעוּרָי:

מרורות - סרבניות אשר מריתי פיך אתה כותב ולא הטובות שפעלתי.

(כז) וְתִשָּׂם בְּסֹד | רַגְלֵי וְתִשְׁמֹר כָּל־אַרְחוֹתַי עַל־שְׂרָשְׁי רַגְלֵי תִתְחַקֶּה:

בסד - בלשון ארמי סדנא בסדני' יתיב עץ גדול שנותנין בו רגלי האסורים ובלשון אשכנז אשתוק. **תתחקה** - אתה עצמך מתחקה על פסיעותי כן פסע זה וכה פעל, וכמו: מחק הארץ (יחזקאל מ"ג:י"ד), וחיק האמה (יחזקאל מ"ג:י"ג) זה היסוד, אפיקיול בלעז, הן על כפים חקותיך (ישעיהו מ"ט:ט"ז).

(כח) וְהוּא כְּרֻקֵב יִבְלֶה כְּבֶגֶד אֲכָלוֹ עֵשׂ:

והוא כרקב יבלה - הגוף הזה אשר תרדוף ירקב ויבלה ואין כבודך ברדיפתך.

שבת קדש \ \ כ"ב אייר \ \ שבת פרשת בהר־בחקתי

הוּמַשׁ - שְׁבִיעֵי פֶרֶשֶׁת בְּהַר־בְּחֻקְתֵי

(טז) {חמישי / שביעי במחוברות} וְאִם | מִשְׁדֵּה אַחֲזִיתוּ יִקְדִישׁ אִישׁ לִי וְהָיָה עֲרֹכֶךָ לְפִי זֶרְעוֹ זֶרַע חֶמֶר שְׁעָרִים בְּחַמְשִׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף:
וְאִם מִחֻקֵּי אַחֲסָנִיתִי יִקְדִישׁ גֵּבֶר קָדָם יְיָ וַיְהִי פּוֹרְסָנִיָּה לְפִנֵּי זֶרַע בֵּית זֶרַע פֹּר שְׁעָרִין בְּחַמְשִׁין סֶלְעִין דְּכֶסֶף.

והיה ערכך לפי זרעו - לא כפי שוויה, אחת שדה טובה ואחת שדה רעה פדיון הקדשן שוה, בית כור שעורים בחמשים שקלים - כך גזירת הכתוב, והוא שבא לגאלה בתחילת היובל. ואם בא לגאול באמצעו, נותן לפי החשבון סלע ופונדיון לשנה, לפי שאינה הקדש אלא למנין שנות היובל. שאם נגאלה - הרי טוב, ואם לאו - הגיזבר מוכרה בדמים הללו לאחר, ועומדת ביד הלוקח עד היובל כשאר כל השדות המכורות. וכשהיא יוצאה מידו, חוזרת לכהנים של אותו משמר שהיובל פוגע בו, ומתחלקת ביניהם. זה המשפט האמור במקדיש שדה, ועכשיו אפרשנו על סדר המקראות.

(יז) אִם־מִשְׁנַת הַיְבֵל יִקְדִישׁ שְׂדֵהוּ בְּעֲרֹכֶךָ יָקוּם:
אִם מִשְׁתָּא דְיֹבֵילָא יִקְדִישׁ חֻקְלִיה בְּפּוֹרְסָנִיָּה יָקוּם.
אם משנת היובל יקדיש וגו' - אם משעברה שנת היובל הקדישה, ובא אדם לגאלה מיד. **כערכך יקום** - כערך זה האמור יהיה, חמשים כסף יתן.

(יח) וְאִם־אַחֵר הַיְבֵל יִקְדִישׁ שְׂדֵהוּ וְחֹשֶׁב־לּוֹ הִכְהִין אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתֵרֶת עַד שְׁנַת הַיְבֵל וְנִגְרַע מֵעֲרֹכֶךָ:
וְאִם בְּתֵר יֹבֵילָא יִקְדִישׁ חֻקְלִיה וַיִּחְשִׁיב לִיה כְּהִנָּא יֵת כֶּסְפָּא עַל פּוּם שְׁנֵינָא דְאַשְׁתָּאֲרָא עַד שְׁתָּא דְיֹבֵילָא וַיִּתְמַנַּע מִפּוֹרְסָנִיָּה.

ואם אחר היובל יקדיש - וכן אם הקדישה משנת היובל ונשתהת ביד גזבר ובא זה לגאלה אחר היובל. **וחשב לו הכהן את הכסף על פי שנים הנותרות** - כפי חשבון. כיצד? הרי קצב לדמיה של מ"ט שנה חמשים שקל, הרי שקל לכל שנה ושקל יתר בין כולם. והשקל מ"ח פונדיונים, הרי סלע ופונדיון לשנה, אלא שחסר פונדיון אחד לכולם. ואמרו רבותינו: שאותו פונדיון קילבון לפרוטרוט, והבא לגאול יתן סלע ופונדיון לכל שנה לשנים הנותרות עד שנות היובל. **ונגרע מערכך** - מנין השנים שמשנת היובל עד שנת הפדיון.

(יט) וְאִם־גָּאֵל יִגְאֵל אֶת־הַשְּׂדֵה הַמִּקְדִּישׁ אֹתוֹ וַיִּסֹּף חֲמִשִּׁית בְּכֶסֶף־עֲרֹכֶךָ עָלָיו וַיָּקָם לּוֹ:
וְאִם מִפְּרֻק יִפְרוֹק יֵת חֻקְלָא דְאַקְדִּישׁ יִתִּיָּה וַיִּוְסִיף חוּמְשׁ כֶּסֶף פּוֹרְסָנִיָּה עָלוּהִי וַיָּקוּם לִיה.
ואם גאל יגאל - המקדיש אותו יוסיף חומש על הקיצבה הזאת.

(כ) וְאִם־לֹא יִגָּאֵל אֶת־הַשְּׁדָה וְאִם־מָכַר אֶת־הַשְּׁדָה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל
עוֹד:

וְאִם לֹא יִפְרוֹק יְתַקְלָא וְאִם זָבִין יְתַקְלָא לְגַבְרָא אַחֲרוֹן לֹא יִתְפָּרִיק עוֹד.
וְאִם לֹא יִגָּאֵל אֶת הַשְּׁדָה - הַמְקַדֵּישׁוּ. **אִם מָכַר** - גִּיזְבַר אֶת הַשְּׁדָה לְאִישׁ אַחֵר.
לֹא יִגָּאֵל עוֹד - לְשׁוּב לִיד הַמְקַדֵּישׁ.

(כא) וְהָיָה הַשְּׁדָה בְּצֵאתָּו בִּיבֹל קֹדֶשׁ לִי כַשְּׁדָה הַחֵרֶם לִפְהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ:
וְיִהְיֶה מְקַלָּא בְּמִפְקִיָּה בְּיֹבֵילָא קוֹדֶשׁא קָדָם יְיָ כַּחֲסֵל חֶרְמָא לְכַהֲנָא תְּהִי אַחְסָנְתִּיהּ.
וְהָיָה הַשְּׁדָה בְּצֵאתָּו בִּיבֹל - מִיד הַלּוֹקָחוֹ מִן הַגִּזְבַר, כַּדָּרֵךְ שֶׁאֵר שְׁדוֹת הַיּוֹצֵאוֹת
מִיד לּוֹקְחֵיהֶן בִּיבֹל. **קֹדֶשׁ לִי** - לֹא שִׁישׁוּב לְהַקְדֵּשׁ בַּדֵּק הַבַּיִת לִיד הַגִּזְבַר, אֲלֵא
כַּשְּׁדָה הַחֵרֶם הַנֶּתֶן לְכַהֲנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לַךְ יִהְיֶה (בַּמִּדְבָּר י"ח, י"ד),
אִף זֶה תִּתְחַלֵּק לְכַהֲנִים שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁבַת מִשְׁמֵר שִׁיּוֹם הַכְּפוּרִים שֶׁל יוֹבֵל פּוֹגַע בּוֹ.

(כב) {שְׂשִׁי} וְאִם אֶת־שְׁדָה מְקַנָּתוֹ אֲשֶׁר לֹא מְשֻׁדָּה אֲחֻזָּתוֹ יִקְדֵּישׁ לִי:
וְאִם יְתַקְלָא זָבִינוּהִי דְלָא מְחַסְלָא אַחְסָנְתִּיהּ יִקְדֵּישׁ קָדָם יְיָ.

(כב-כד) **וְאִם אֶת שְׁדָה מְקַנָּתוֹ וְגו'** - חִילוֹק יֵשׁ בֵּין שְׁדָה מְקַנָּה לְשְׁדָה אַחוּזָה,
שֶׁשְׁדָה מְקַנָּה לֹא תִתְחַלֵּק לְכַהֲנִים בִּיבֹל, לְפִי שֶׁאִינוֹ יִכּוֹל לְהַקְדִּישָׁה אֲלֵא עַד
הַיּוֹבֵל, שֶׁהָרִי בִּיבֹל הִיָּתָה עֵתִידָה לְצֵאת מִידוֹ וּלְשׁוּב לְבַעֲלִים. לְפִיכָךְ אִם בָּא
לְגַאֲלָה יִגָּאֵל בְּדַמִּים הַלְלוֹ הַקְּצוּבִים לְשְׁדָה אַחוּזָה. וְאִם לֹא יִגָּאֵל וַיִּמְכְּרָהּ גִּזְבַר
לְאַחֵר, אוֹ אִם יִגָּאֵל הוּא, בְּשֵׁנֶת הַיּוֹבֵל יִשׁוּב הַשְּׁדָה לְאִשֶׁר קָנָהּ מֵאִתּוֹ - אוֹתוֹ
שֶׁהַקְדִּישָׁה. וּפֶן תֵּאֱמַר: לְאִשֶׁר קָנָהּ - הַלּוֹקָח הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מֵאִתּוֹ, וְזֶהוּ הַגִּזְבַר, לְכַךְ
הוּצָרָךְ לֹמַר: לְאִשֶׁר לוֹ אַחְזַת הָאָרֶץ - מִירוֹשַׁת אֲבוֹת, וְזֶהוּ בַעֲלִים הָרֵאשׁוֹנִים
שֶׁמְכַרָה לְמַקְדִּישׁ.

(כג) וְחֹשֶׁב־לֹו הַכֹּהֵן אֶת מְכַסֶּת הָעֶרְכָּךְ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְנָתַן אֶת־הָעֶרְכָּךְ בְּיוֹם
הַהוּא קֹדֶשׁ לִי:

וַיִּחְשָׁב לִיהַּ כְּהֵנָּה יְתַנְסִיב פּוֹרְסָנִיהַּ עַד שְׁתָּא דְיֹבֵילָא וַיִּתֵּין יְתַ פּוֹרְסָנִיהַּ בְּיוֹמָא הַהוּא קוֹדֶשׁא
קָדָם יְיָ.

(כד) בְּשֵׁנֶת הַיּוֹבֵל יִשׁוּב הַשְּׁדָה לְאִשֶׁר קָנָהּ מֵאִתּוֹ לְאִשְׁר־לֹו אֲחֻזַּת הָאָרֶץ:
בְּשֵׁתָא דְיֹבֵילָא יְתוּב חֲקָלָא לְדַזְבְּנִיָּה מְנִיָּה לְדַדִּילִיָּה אַחְסָנְתִּי אֶרְעָא.

(כה) וְכָל־עֶרְכָּךְ יִהְיֶה בְּשֻׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשֻּׁקֵּל:

וְכָל פּוֹרְסָנִיהַּ יִהְיֶה בְּסֻלְעֵי קוֹדֶשׁא עֲסָרִין מְעִין יְהִי סֻלְעָא.

וְכָל עֶרְכָךְ יִהְיֶה בְּשֻׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ - כָּל עֶרֶךְ שֶׁכְּתוּב בּוֹ שֻׁקְלִים יִהְיֶה בְּשֻׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ.

עֲשָׂרִים גֵּרָה - עֲשָׂרִים מַעוֹת. כִּךְ הָיוּ מִתְחִילָה וְלֵאחֵר מִיכֵן הוֹסִיפוּ שְׁתוֹת. וְאִמְרוּ:

שֶׁשׁ מַעָה כֶּסֶף דִּינָר, כ"ד מַעוֹת לְסֻלְעָא.

(כו) אֲדָב־בְּכֹוֹר אֲשֶׁר־יִבְכַּר לִי בְּבִהְמָה לֹא־יִקְדֵּישׁ אִישׁ אֶתּוֹ אִם־שׂוֹר אִם־
שֶׁה לִי הוּא:

בְּרַם בּוֹכְרָא דְיִתְבַּכֵּר קָדָם יְיָ בְּבַעֲרָא לֹא יִקְדֵּישׁ גְּבַר יְתִיָּה אִם תּוֹר אִם אִמֵּר דִּי הוּא.
לֹא יִקְדֵּישׁ אִישׁ אוֹתוֹ - לְשֵׁם קֶרְבַּן אַחֵר, לְפִי שֶׁאִינוֹ שְׁלוֹ.

(כז) וְאִם בְּבִהְמָה הִטְמְאָה וּפְדָהּ בְּעֶרְכָּךָ וַיִּסַּף חֲמִשְׁתּוֹ עָלָיו וְאִם-לֹא יִגְאֹל וְנִמְכַר בְּעֶרְכָּךָ:

וְאִם בְּבַעֲרִיא מִסְאָבָא וַיִּפְרוֹק בְּפוֹרְסָנִיה וַיּוֹסִיף חוֹמְשִׁיה עָלוּהִי וְאִם לֹא יִתְפָּרֵק וַיִּזְדַּבֵּר בְּפוֹרְסָנִיה.

ואם בבהמה הטמאה וגו' - אין המקרא הזה מוסב אל הבכור, שאין לומר בבכור בהמה טמאה: ופדה בערכך וחומש, שהרי אין פדיון פטר חמור אלא שה, והוא מתנה לכהן ואינו להקדש. אלא הכתוב מוסב על הקדש, שדיבר למעלה (ויקרא כ"ז: "א ורש"י שם) בפדיון בהמה טהורה שהוממה, וכאן דבר במקדיש בהמה טמאה לבדק הבית. **ופדה בערכך -** הבעל יפדנה, כפי מה שיערכנה הכהן. **אם לא יגאל -** על ידי הבעלים. **ונמכר בערכך -** לאחרים.

(כח) אֲדָכֶל-חֶרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם אִישׁ לִי מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵּה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמְכַר וְלֹא יִגְאֹל כָּל-חֶרֶם קֹדֶשׁ-קִדְשִׁים הוּא לִי:

כָּרִם כָּל חֶרְמָא דִּיחֶרִים גְּבַר קָדָם ?? מִכָּל דְּלִיָּה מֵאֲנָשָׁא וּבַעֲרִיא וּמִחֶסְקֵל אֲחֻסְנִיתִיה לֹא יִזְדַּבֵּר וְלֹא יִתְפָּרֵק כָּל חֶרְמָא קוֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הוּא קָדָם ??

אך כל חרם וגו' - נחלקו רבותינו בדבר, יש שאמרו סתם חרמים להקדש, ומה אני מקיים, כל חרם בישראל לך יהיה (במדבר י"ח, י"ד) - בחרמי כהנים, שפירש ואמר, הרי זה חרם לכהן. ויש שאמרו סתם חרמים לכהנים. **לא ימכר ולא יגאל -** אלא ינתן לכהן. לדברי האומר, סתם חרמים לכהנים, מפרש מקרא זה בסתם חרמים. והאומר, סתם חרמים לבדק הבית, מפרש מקרא זה בחרמי כהנים, שהכל מודים בחרמי כהנים אין להם פדיון עד שיבאו ליד כהן, וחרמי גבוה נפדים. **כל חרם קדש קדשים הוא -** האומר, סתם חרמים לבדק הבית, מביא ראיה מכאן. והאומר, סתם חרמים לכהנים, מפרש, כל חרם קדש קדשים - ללמד שחרמי כהנים חלים על קדשי קדשים ועל קדשים קלים, ונותן לכהן, כמו ששינונו במסכת ערכין (משנה ערכין ח', ז'), אם נדר - יתן את דמיה, או נדבה - נותן את טובתה. **מאדם -** כגון שהחרים עבדיו ושפחותיו הכנענים.

(כט) {שביעי} כָּל-חֶרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם מִן-הָאָדָם לֹא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת:

כָּל חֶרְמָא דִּיחֶרֶם מִן אֲנָשָׁא לֹא יִתְפָּרֵק אֲתַקְטָלָא יִתְקַטִּיל.

מן האדם וגו' - היוצא ליהרג, ואמר אחד: ערכו עלי, לא אמר כלום. **מות יומת -** הרי הולך למות, לפיכך לא יפדה. אין לו דמים ולא ערך.

(ל) וְכָל-מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ לִיהוָה הוּא קֹדֶשׁ לִי:

וְכָל מַעֲשֵׂר אֲרָעָא מִזֶּרְעָא דְאַרְעָא מִפְּרִי אֵילָנָא דִּינִי הוּא קוֹדֶשׁ קָדָם ??

וכל מעשר הארץ - במעשר שיני הכתוב מדבר. **מזרע הארץ -** דגן. **ומפרי העץ -** תירוש ויצהר. **לי"י הוא -** קנאו השם, ומשולחנו צוה לך לעלות לאוכלו בירושלם, כמה שנאמר: ואכלת לפני י"י אלהיך מעשר דגנך וגומ' (דברים י"ד, כ"ג).

(לא) וְאִם-גְּאֹל יִגְאֹל אִישׁ מִמַּעֲשֵׂרוֹ חֲמִשְׁתּוֹ יִסַּף עָלָיו:

וְאִם מִפְּרֵק יִפְרוֹק גְּבַר מִמַּעֲשֵׂרִיה חוֹמְשִׁיה יוֹסִיף עָלוּהִי.

ממעשרו - ולא מעשר חבירו. הפודה מעשר שיני של חבירו אין מוסיף חומש. ומה היא גאולתו, כדי להתירו באכילה בכל מקום, והמעות יעלה ויאכל בירושלם, כמה שנאמר: ונתת בכסף וגו' (דברים י"ד, כ"ה).

(לב) {מפטיר} וְכָל־מַעֲשֵׂר בְּקָרְל וְצֹאֵן כָּל אֲשֶׁר־יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הַעֲשִׂיָי יִהְיֶה־קֹדֶשׁ לַיְי:

וְכָל מַעֲשֵׂר תּוֹרִין וְעֹאן כָּל דְּיַעֲבֹר תַּחַת חוּטְרָא עֲשִׂירָאָה יְהִי קוּדְשָׁא קָדָם יְי. **תחת השבט** - כשבא לעשרן מוציאן בפתח זה אחר זה, והעשירי מכה בשבט צבועה בסיקרא להיות ניכר שהוא מעשר, כן עושה לטלאים ועגלים של כל שנה ושנה. **יהיה קדש** - ליקרב למזבח דמו ואימוריו, והבשר נאכל לבעלים, שהרי לא נמנה עם שאר מתנות כהונה ולא מצינו לו שיהא ניתן לכהנים.

(לג) לֹא יִבְקֹר בֵּין־טוֹב לָרַע וְלֹא יִמְיֶרְנוּ וְאִם־הֶמֶר יִמְיֶרְנוּ וְהָיָה־הוּא וְתַמּוּרְתּוֹ יִהְיֶה־קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל:

לֹא יִבְקֹר בֵּין טָב לְבִישׁ וְלֹא יַחְלַפְנִיָה וְאִם חֲלָפָא יַחְלַפְנִיָה וַיְהִי הוּא וְחַלּוּפִיָה יְהִי קוּדְשָׁא לֹא יִתְפָּרִיק.

[**לא יגאל** - אינו נגאל לא תם לא בעל מום, לא חי ולא שחוט. תם - יעלהו, בעל מום - אוכלו בביתו. זה וזה אין לכהן במעשר בהמה הנייה של כלום. בבכור נאמר: לא יפדה, ונמכר הוא, והכהן הלוקחו אוכלו בקדושתו.] **לא יבקר וגומ'** - לפי שנאמר: וכל מבחר נדריכם (דברים י"ב:א), יכול יהא בורר ומוציא את היפה, תלמוד לומר: לא יבקר. **בין טוב לרע** - בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה, ולא שיקרב בעל מום, אלא יאכל בעל מום בתורת מעשר, ואסור ליגזז וליעבד. (סיום) חסלת אם בחקתי.

(לד) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְי אֶת־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי: אֵלֶּין פְּקוּדֵיָא דְּפִקִּיד יְי יְת מֹשֶׁה לְתוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוֹרָא דְּסִינַי.

תהלים - פרקים ק"ו-ק"ז

תניא - פרק נ'

והנה סדר העבודה בעסק התורה והמצוות הנמשכת מבחי' אהבה עזה זו היא בבחי' שוב לבד כמ"ש בספר יצירה ואם רץ לבך שוב לאחד פי' ואם רץ לבך היא תשוקת הנפש שבלב בחלל הימני כשמתגברת ומתלהבת ומתלהטת במאד מאד עד כלות הנפש ממש להשתפך אל חיק אביה חיי החיים ב"ה ולצאת ממאסרה בגוף הגופני וגשמי לדבקה בו ית' אזי זאת ישיב אל לבו מארז"ל כי ע"כ אתה חי בגוף הזה להחיותו כדי להמשיך חיים עליוני' מחיי החיים ב"ה למטה ע"י תורת חיים להיות דירה בתחתוני' לאחדותו ית' בבחי' גילוי כמ"ש ל' וכמ"ש בזה"ק למהוי אחד באחד פי' שהיחוד הנעלם יהיה בבחי' עלמא דאתגליא וז"ש לכה דודי וכו' ובוה יובן מארז"ל ע"כ אתה חי וע"כ וכו'

ואלא איך יהיה רצונו וכמ"ש במ"א באריכות על משנה זו ע"כ אתה חי בעזרת
חיי החיים ב"ה:

לוח היום-יום

כ"ב אייר, ל"ז לעמר

פעם אחת התוועדו חסידים הראשונים - בשנת תקמ"ד-תקמ"ז - ותוכן שיחתם היה:
דער רבי - רבינו הזקן - האט אויפגעטאן וואס מען איז ניט עלענט. אמאל, איז דער
רבי - דער ר"מ און גאון - געווען עלענט, און די תלמידים זיינען געווען עלענט. דער
דרך החסידות וואס דער רבי האט מייסד געווען איז דער גרויסער ג-טליכער אויפטו,
וואס דער רבי איז ניט עלענט און חסידים זיינען ניט עלענט.
תרגום: פעם אחת התוועדו חסידים הראשונים - בשנת תקמ"ד-תקמ"ז - ותוכן
שיחתם היה: הרבי - רבינו הזקן - פעל שלא יהיו לבד. פעם, הרבי - הר"מ והגאון -
היו לבד והתלמידים היו לבד. דרך החסידות אותו ייסד הרבי, הוא התועלת האלוקית
הגדולה, שהרבי אינו בודד וחסידים אינם בודדים.

נ"ך יומי - איוב פרק י"ד

(א) אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קָצַר יָמִים וְשָׁבַע־רָגֶזוֹ: (ב) בְּצִיץ יֵצֵא וַיִּמְלַךְ וַיִּבְרַח כְּצֶלַל וְלֹא
יַעֲמֹד: (ג) אַף־עַל־זֶה פָּקַחַת עֵינַיִךְ וְאַתִּי תָבִיא בְּמִשְׁפַּט עֲמָךְ:
אף על זה - ההבל והנרקב. **פקחת עיניך** - לדקדק בחטאיו. **ואותי** - אתה מביא
במשפט על עוונותי.

(ד) מִי־יִתֵּן טָהוֹר מְטֵמָא לֹא אֶחָד:
מי יתן טהור - מדבר טיפה סרוחה ושכבת זרע שהוא טמא. **לא אחד** - בהם טהור שלא
יחטא.

(ה) אִם תְּרוּצִים | יָמָיו מִסְפָּר־חַדְשָׁיו אֲתָךְ חֲקוּ עֲשִׂיתָ וְלֹא יַעֲבֹר:
אם חרוצים ימיו - אם גמול זה הוא משתלם שחרוצים וקצובים ליום קבוע ומיועד
למיתה. **ומספר חדשיו אתך** - קצובים וחוק זה עשית לו ולא יתקיים עוד יותר בעולם
די לך בתשלומין הללו.

(ו) שְׁעָה מַעֲלִיו וַיַּחְדַּל עַד־יְרֻצָּה כְּשֹׁכִיר יוֹמוֹ:
שעה מעליו - באותו מיעוט חרץ הימים ויחדל לו ממכאוב עד ירצה בזקנותו ותשות
כחו, את יום מותו כשכיר הרוצה להשלמת עבודת יומו כי עבירתו מן העולם חלוטה
ונצמתת משאר כל העוברים.

(ז) כִּי יֵשׁ לְעֵץ תִּקְוָה אִם־יִכְרַת וְעוֹד יַחֲלִיף וַיִּנְקָתוֹ לֹא תַחְדַּל:
כי יש לעץ תקוה - שיחלוף. **וינקתו** - אשר מגדעו. **לא תחדל** - מהיות ענף.

(ח) אִם־יִזְקִין בְּאַרְץ שְׂרָשׁוֹ וּבְעֶפְרָר יָמוֹת גָּזְעוֹ: (ט) מְרִיחַ מִים יִפְרַח וְעֹשֶׂה
קָצִיר בְּמוֹזְגָטַע:

ועשה קציר - היא יונקת, כמו: תשלח קציריה עד ים (תהלים פ' י"ב). **נטע** - שם דבר הוא וטעם הברתו למעלה בנו"ן וננקד כולו קמץ מפני שהוא סוף פסוק אף מגזרת נטע הוא.

(י) וַגְּבַר יָמוֹת וַיַּחְלֵשׁ וַיִּגּוּעַ אָדָם וְאִיוֹ: (יא) אֲזָלוּ־מִים מִנְיִים וְנָהָר יַחֲרַב וַיִּבֶשׁ: **אזלו מים מני ים** - ממקום שנהר בא ויוצא ממקורו הבא מאליו מן הים. **והנהר** - הבא משם יחרב ויבש לעולם, כן איש שכב ולא יקום (איוב י"ד, י"ב).

(יב) וְאִישׁ שָׁכַב וְלֹא־יָקוּם עַד־בִּלְתִּי שָׁמַיִם לֹא יִקְיֵצוּ וְלֹא־יֵעָרוּ מִשְׁנָתָם: (יג) מִי יִתֶּן בְּשֵׂאוֹל תִּצְפְּנֵנִי תִסְתִּירֵנִי עַד־שׁוֹב אֶפְפֶּה תִשִּׁית לִי חֶק וְתִזְכְּרֵנִי: (יד) אִם־יָמוֹת גָּבַר הַיָּחִיהַ כָּל־יָמֵי צַבָּאֵי אֵיחָל עַד־בֹּא חֲלִיפָתִי: **כל ימי צבאי איחל** - לתחייה.

(טו) תִּקְרָא וְאַנְכִי אֶעֱנֶךָ לְמַעֲשֵׂה יְדִיךָ תִכְסֹּף: **תקרא** - תחינה היא קרא אלי ואנכי אענך להוכיח דברי. **תכסוף** - תחמוד.

(טז) כִּי־עָתָה צַעֲדֵי תִסְפֹּר לֹא־תִשְׁמַר עַל־חֲטָאתִי: **כי עתה** - אתה מריע לי. **צעדי** - אתה סופר. **לא תשמור** - אינך ממתין על חטאתי מלהפרע, כמו: ואביו שמר את הדבר (בראשית ל"ז, י"א) - המתין שתתקיים, ובלשון משנה (בבלי סנהדרין ס"ג) לא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד עבודת כוכבי' פלונית לשון המתן.

(יז) חֲתָם בְּצַרְוֹר פִּשְׁעֵי וְתִטְפֹּל עַל־עוֹנֵי: **חתום בצרור** - חתום ומשומר בצרור בגד ככסף ומרגליות שלא תאבד. **ותטפול על עונו** - נתחברת על עוני.

(יח) וְאוֹלָם הֶרֶב־נוֹפֵל יִבּוֹל וְצוֹר יַעֲתֶק מִמְּקוֹמוֹ: **ואולם הר נופל** - הר הנופל גבהו יכול ויעשה עפר ותהא לו תקוה ליהנות ממנו וצור אשר נעתק ממקומו גם הוא, יכול לשון תבואה, או.

(יט) אֲבָנִים | שִׁחְקוּ מִיָּם תִשְׁטֹף־סְפִיחֶיהָ עַפְר־אָרֶץ וְתִקְוֹת אֲנוֹשׁ הָאֲבֹדֹת: **אבנים** - אשר שחקו מים בעברם עליהם תמיד. **תשטף** - השטיפו ספיחיה של אבן ליהפך לעפר ולצמוח בו דבר כאשר יצמח ספיח הקציר שעבר כן יתהפך עפר זה ספיחיה לאבן. **ותקות אנוש** - אינה כן אשר משימות אבדה סלה.

(כ) תִתְקַפְּהוּ לְנֹצֶחַ וַיִּהְלֶךְ מִשְׁנֵה פָּנָיו וְתִשְׁלַחְהוּ: **תתקפהו** - תחזק ממנו ותאנסהו בתקפך ויהלך מן העולם.

(כא) יִכְבְּדוּ בָנָיו וְלֹא יִדְעוּ וַיִּצְעָרוּ וְלֹא־יִבִּין לָמוֹ: **יכבדו** - יהיו כבידים בכסף ובזהב והוא לא ידע. **ויצערו** - וימעטו מכל טוב והוא לא יבין.

(כב) אֶדְ־בִשְׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב וְנִפְשׁוּ עָלָיו תִאָּבֵל: **אך בשרו עליו יכאב** - קשה רימה למת כמחט בבשר החי.

אִישׁ, עוֹלַת נָשִׁים וְעַבְדִּים מִיָּנִין, תִּלְמוּד לֹמֵר עוֹר הָעוֹלָה, רְבֵה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר עוֹלַת אִישׁ, פָּרַט לְמִתְפִּיס עוֹלָתוֹ לְבִדָּק הַבַּיִת, שֶׁהָעוֹר קָדוֹשׁ.

(ג) עוֹרוֹת קִדְשִׁים קָלִים לְבַעֲלִים, וְעוֹרוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים לְכַהֲנִים. קַל וְחֹמֶר, מָה אִם עוֹלָה, שֶׁלֹּא זָכוּ בְּבִשְׂרָה, זָכוּ בְּעוֹרָה, קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, שֶׁזָּכוּ בְּבִשְׂרָה, אֵינֻ דִּין שִׁיזְכוּ בְּעוֹרָה. אֵין מְזַבֵּחַ יוֹכִיחַ, שֶׁאֵין לוֹ עוֹר מִכָּל מְקוֹם.

עוֹרוֹת קִדְשִׁים קָלִים לְבַעֲלִים. דְּכַתִּיב עוֹר הָעוֹלָה וְגו', מָה עוֹלָה קִדְשֵׁי קִדְשִׁים אִף כָּל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים. **עוֹרוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים.** חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת. **לְכַהֲנִים.** כְּדַמְפָּרֵשׁ טַעֲמָא וְאַזִּיל. **אֵין הַמְזַבֵּחַ מוֹכִיחַ.** כְּלוּמַר, אֵין לָהּ לֹמֵר מְזַבֵּחַ יוֹכִיחַ שֶׁזָּכָה בְּבִשְׂרָה הָעוֹלָה וְלֹא זָכָה בְּעוֹר, וְאִף אֵתָּה אַל תִּתְמָה בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁזָּכוּ כַּהֲנִים בְּבִשְׂרָן לֹא יִזְכוּ בְּעוֹרָן. אֵין זוֹ הוֹכְחָה, שֶׁאֵין לְמְזַבֵּחַ עוֹר בְּכָל מְקוֹם. אֲבָל בְּכַהֲנִים מְצִינוּ שֶׁזָּכוּ בְּעוֹר הָעוֹלָה, וְקַל וְחֹמֶר שִׁיזְכוּ בְּעוֹרוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים.

(ד) כָּל הַקִּדְשִׁים שֶׁאֲרַע בָּהֶם פְּסוּל קִדְשׁ לְהַפְּשִׁטוֹן, אֵין עוֹרוֹתֵיהֶם לְכַהֲנִים. לְאַחַר הַפְּשִׁטוֹן, עוֹרוֹתֵיהֶם לְכַהֲנִים. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא סֶגֶן הַכַּהֲנִים, מִיָּמֵי לֹא רָאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מְדַבְּרִיו לְמַדְּנֻו, שֶׁהַמְּפָשִׁיט אֵת הַבְּכוֹר וְנִמְצָא טְרֵפָה, שִׁיֵּאוֹתוֹ הַכַּהֲנִים בְּעוֹרוֹ. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין לֹא רָאִינוּ רָאִיָּה, אֲלֵא יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה.

אֵין עוֹרוֹתֵיהֶן לְכַהֲנִים. אֲלֵא נִשְׂרָפִים עִם עוֹרָן. **לֹא רָאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה.** לְאַחַר שֶׁהַפְּשִׁט אִם נִמְצָאת טְרֵפָה, אִף עַל פִּי שֶׁפְּסוּל זֶה הָיָה בּוֹ קִדְשׁ הַפְּשִׁט, הוֹאִיל וְלֹא נִכַּר עַד לְאַחַר הַפְּשִׁט. **שֶׁהַמְּפָשִׁיט אֵת הַבְּכוֹר וְנִמְצָא טְרֵפָה.** הָא קַמְשַׁמַּע לָן רַבִּי עֲקִיבָא דְאַפְלוּ בְּכוֹר בְּעַל מוּם הַנִּשְׁחָט בְּמִדְיָנָה עַל מוּמוֹ, וְלֹא הִתִּירוּ הַכֹּתוּב אֲלֵא בְּאֲכִילָה כְּדַכְתִּיב בְּשַׁעֲרֵיךָ תֹאכְלֶנּוּ, אֲבָל אִם מִת עוֹרוֹ אֲסוּר וְטַעַן קְבוּרָה, וְאִשְׁמַעִינָן רַבִּי עֲקִיבָא דְהִיכָא דְלֹא הִכַּר טְרֵפָתוֹ עַד לְאַחַר הַפְּשִׁטוֹ, שָׂרְיָה שְׁחִיטָתוֹ וְהַפְּשִׁטוֹ לְעוֹרוֹ, כְּאֵלוֹ נִזְרַק דָּמוֹ בְּמִקְדָּשׁ. **יֵאוֹתוֹ הַכַּהֲנִים בְּעוֹרוֹ.** וְאֵינוֹ נִשְׂרָף. **אֵין לֹא רָאִינוּ רָאִיָּה.** שֶׁמָּא לֹא אֲרַע בְּיָמָיו שִׁיֵּמְצָא טְרֵפָה לְאַחַר הַפְּשִׁט, וְאִם אֲרַע וְשִׂרְפוּהוּ הוּא לֹא רָאָה. **אֲלֵא יוֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרָפָה.** הוֹאִיל וְקִדְשׁ הַפְּשִׁט בָּא. וְהִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא בְּבְכוֹר בְּעַל מוּם כְּשֶׁהִתִּירוֹ מִמֶּחָה. אֲבָל לֹא הִתִּירוֹ מִמֶּחָה, לֹא. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים בְּבְכוֹר תָּמִים, דְּבִשְׂרָה בְּקְבוּרָה וְהָעוֹר בְּשִׂרְפָה.

(ה) פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, בְּזָמַן שֶׁהֵם נִשְׂרָפִין כְּמִצְוַתָּן, נִשְׂרָפִין בְּבַיִת הַדָּשָׁן וְמִטְמְאִין בְּגָדִים. וְאִם אֵינָן נִשְׂרָפִין כְּמִצְוַתָּן, נִשְׂרָפִין בְּבַיִת הַבִּירָה וְאֵינָם מִטְמְאִין בְּגָדִים.

פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין. פֶּר כַּהֵן מְשִׁיחַ, וּפֶר הָעֵלָם דְּבַר שֶׁל צַבוּר, וּפֶר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים. **וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים.** שִׁעִיר יוֹם הַכִּפּוּרִים וְשִׁעִירֵי עֲבוּדָה זָרָה. **נִשְׂרָפִין בְּבַיִת הַדָּשָׁן.** חוּץ לְשִׁלֹּשׁ מַחֲנוֹת. וּבְבַיִת עוֹלָמִים, חוּץ לִירוּשָׁלַיִם. דְּכַתִּיב בְּהוֹ אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה, כְּלוּמַר חוּץ לְשִׁלֹּשׁ מַחֲנוֹת. **מִטְמְאִין בְּגָדִים.** לְעַסוּקִים בָּהֶם. כְּדַכְתִּיב: וְהַשּׂוֹרֵף אוֹתָם יִכַּבֵּס בְּגָדָיו (וַיִּקְרָא יו'). וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר יִכַּבֵּס בְּגָדָיו, לֹא בְּלִבָּד

הַבְּגָדִים שֶׁהוּא לְבוּשׁ טְעוּנִין כְּבוֹס, אֲלֵא כֹל בְּגָד שֶׁהוּא נוֹגַע בּוֹ בְּעוֹדוֹ מִחֶבֶר לְטָמֵא, נִטְמָא וְטַעוֹן כְּבוֹס. **שְׁלֵא כְּמִצְוֹתָן.** כְּגוֹן שֶׁנִּפְסְלוּ וְטַעוּנִין שְׂרָפָה כְּשֶׁאָר פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁים. **בְּבֵית הַבִּירָה.** פְּעָמִים בְּעֶזְרָה וּפְעָמִים בְּהַר הַבַּיִת. כִּי־צַד, אֵרַע בְּהֵן פְּסוּל קֹדֶם יְצִיאָתָן מִן הָעֶזְרָה, בֵּין קֹדֶם זְרִיקָה בֵּין לְאַחַר זְרִיקָה, נִשְׂרָפוּן בְּבֵית הַדָּשֵׁן הַגָּדוֹל שֶׁבְּעֶזְרָה. אֵרַע בְּהֵן פְּסוּל אַחַר יְצִיאָתָן מִן הָעֶזְרָה, נִשְׂרָפוּן בְּבֵית הַדָּשֵׁן שֶׁבְּהַר הַבַּיִת, וְהוּא בֵּית הַמְּקַדָּשׁ.

(ו) הָיוּ סוֹבְלִין אוֹתָם בְּמוֹטוֹת. יְצִאוּ הָרֵאשׁוֹנִים חוּץ לְחוֹמַת הָעֶזְרָה וְהָאַחֲרוֹנִים לֹא יְצִאוּ, הָרֵאשׁוֹנִים מִטְּמֵאִין בְּגָדִים, וְהָאַחֲרוֹנִים אֵינָן מִטְּמֵאִין בְּגָדִים, עַד שֶׁיְצִיאוּ. יְצִאוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִטְּמֵאִין בְּגָדִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵינָן מִטְּמֵאִין בְּגָדִים, עַד שֶׁיְצִיַּת הָאוֹר בְּרַבֵּן. נִתְּךָ הַבָּשָׂר, אֵין הַשׁוֹרֵף מִטְּמֵא בְּגָדִים.

הָיוּ סוֹבְלִין אוֹתָן. אֵת הַנִּשְׂרָפִים כְּמִצְוֹתָן הָיוּ נוֹשְׂאִין אוֹתָן בְּמוֹטוֹת לְהוֹצִיָּאן לְבֵית שְׂרָפְתָן. **הָרֵאשׁוֹנִים.** בְּנֵי אָדָם הַנוֹשְׂאִים בְּמוֹט. אוֹתָן שֶׁבְּרֵאשׁ הָאֶחָד יוֹצֵאִים רֵאשׁוֹנִים, וְהָאַחֲרוֹנִים שֶׁבְּרֵאשׁ הַשֵּׁנִי לֹא יְצִאוּ. **נִתְּךָ הַבָּשָׂר.** נִגְמְרָה שְׂרָפְתָן, אֵין הַמְּסִיעַ שׁוֹב בְּהֵן מִטְּמֵא בְּגָדִים. אֲבָל מִקְּמֵי הָכִי כָּל הַמְּסִיעִין בְּשַׁעַת שְׂרָפָה מִטְּמֵאִים בְּגָדִים, דְּכִתִּיב וְהַשׁוֹרֵף אוֹתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו, בְּשַׁעַת שְׂרָפָה. יָכוֹל הַמְּסִיעַ לְאַחַר שֶׁנִּעְשׂוּ אֶפְרַר מִטְּמֵא בְּגָדִים, תִּלְמוּד לומר אוֹתָם, אוֹתָם מִטְּמֵא בְּגָדִים, נִעְשׂוּ אֶפְרַר אֵינוֹ מִטְּמֵא בְּגָדִים. וּפְרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים עֲצָמָן אֵין מִטְּמֵאִין אָדָם וּבְגָדִים שֶׁנוֹגְעִים בָּהֶם, אֲלֵא הַמִּתְעַסֵּק בְּשְׂרָפְתָן טָמֵא מִגְּזֵרַת הַכְּתוּב. לְדַבְּרֵי רַבֵּן מִשְׁיָצֵאוּ הַסוֹבְלִים בְּמוֹטוֹת, וּלְדַבְּרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן מִשְׁיָצֵאת הָאוֹר בְּרַבֵּן. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן.

השיעור השבועי - פרשת בהר בחקתי^א

בנין הטבע היהודי

'נקודה חסידית' לפרשת בחקתי (מעין גנים - סדרה ב')

בנין הטבע היהודי בארץ ישראל

מהלך חיי עם ישראל סובב סביב שאלת הקיום בארץ ישראל - האם העם בגלות או בגאולה - מכיון שרק בארץ מתאפשר קיום מלא של תורה ומצוות. בחסידות^ב מוסבר שבארץ ישראל מתחולל "בנין פרצוף רחל" - נחשף ומתעצב הטבע היהודי האמיתי. בגלות, קיום המצוות (החלקי) וחיי הקהילה שייכים ל"פרצוף לאה" - לחשיבה המודעת. כלומר, בחו"ל היהדות היא ענין שכלי ומחושב, ואילו בארץ מתגלית היהדות כטבעית לנפש היהודי, ומתבררת זרימת הטבע היהודי בקיום המצוות - חשיפת טבע יהודי אלקי ויחודי היא תכלית מתן התורה והמצוות.

עיקר ישוב הארץ וקיום המצוות התלויות בה הוא מצות השמיטה^ג, ועובדת היות השמיטה תכלית מתן תורה עולה בפשטות מפתיחת פרשתנו: "וידבר הוי' אל משה בהר סיני... ושבתה הארץ שבת להוי'". "ענין שמיטה אצל הר סיני"^ד נעוץ בתרומה המכרעת של מצות השמיטה לחשיפת הטבע היהודי. השמיטה היא זמן הסיכום והמיצוי של כל מה שהושג בפיתוח ובבנין ההדרגתי של הטבע היהודי במשך שש שנות עבודת הארץ וישובה, ורק בה מבשיל ומוטמע טבע זה - תוך שהאדם מפנה עצמו מעבודתו כדי לסדר את השגיו ולהפנימם כראוי.

שלשה טבעים בעובדי ה'

על תוכן הדברים נעמוד תוך עיון בדברי מורנו הבעש"ט^ה, שדרש מהפסוק "שש שנים תזרע כרמך וגו' ובשנה השביעית" כי יש שבע דרכים בעבודת ה' - או, מוטב לומר, שבעה טיפוסים ה'מסתובבים' סביב עבודת ה'. בפועל תאר לנו הבעש"ט שלשה אנשים שלא הולכים בדרך ישרה (המסודרים לפי חומרת מצבם, מהקשה לקל) הנבדלים זה מזה ביחסם למצבם:

^א ראה תומים לחו"מ סז, סק"א.

^ב רש"י בתחלת הפרשה.

^ג תולדות יעקב יוסף צו (פג, ד). הובא בכש"ט

ק"ט ובכעש"ט עה"ת בהר ג.

^ד משיעור י"ג אייר ה'תש"ס. נרשם על ידי איתאל גלעדי. ראה כל זה בהרחבה במאמר "בנין הטבע היהודי" בספר הטבע היהודי.

^ה ראה חנה אריאל פרשת שלח (הובא ונתבאר באורך במאמר "חטא המרגלים" בספר רוחו של משיח, וראה בפרט שם עמ' קפא ואילך).

א. מי שחוטא ואינו חש בכך, ואף חושב שדרכו טובה - מצבו רע מאד והוא נמצא "בנוקבא דתהומא רבה".

ב. מי שיודע שדרכו רעה, אך מיואש מכל אפשרות של שינוי ותיקון, במחשבה ש"מה שהיה הוא שיהיה"¹ ואין ביכולת האדם להשתנות - זהו אדם שחש גרוע, אך בטבעו הוא משלים עם מצבו.

ג. מי שיודע על דרכו הרעה, ובצערו מתפלל תמיד לה' יתברך שיעזור לו להשתנות - אדם זה "עושה יחוד" בתפלותיו לה'.

מכיון שהבעש"ט לא בא לסתום ולהעלים את ז הדרכים שהזכיר בדבריו, יש להשלימן, בהנחה שבטיפוסים שהוא תאר טמון מפתח להבנת כל הדרכים - שבהם כלולים כל קוי האופי בעבודת ה', ומדמותם ניתן להסיק כיצד ינהג בעל אופי דומה ברמת עבודת ה' אחרת. הבעש"ט תאר שלשה קוי אופי בסיסיים: קו מודעות עצמית מופרזת וגאוותנית (המתבטא בהצדקה עצמית של החוטא); קו של השלמה עם המצב (המתבטא בנחיתות שהאדם מודע לה ויאוש משינוי); קו של שאיפה לשינוי והתקוממות נגד המצב (המתבטא בתפלה לעזרת ה' בשינוי).

שלשת הטיפוסים בדרך התורה

מכיון שהבעש"ט דרש על מבנה שבע שנות השמיטה, המכוון לפי הקבלה כנגד ז המדות-הספירות, נראה ששלשת קוי האופי הם שלשת הקוים שבמבנה הספירות: קו הימין הזורם בטבעיות מלמעלה למטה (ומשלים עם הטבע); קו השמאל החותר במאמץ מלמטה למעלה; קו האמצע המודע לעצמו. הבעש"ט תאר כיצד מתבטאים טבעים אלו ברמה נמוכה של "קטנות מוחין", המאפיינת את הספירות הנמוכות מבין שבע הספירות (נצח-הוד-יסוד), מצב המכונה גם עיבור - מצב נפשי עוברי בלתי מפותח, שמי שחי בו נוטה לעבור עברות.¹ המבנה יושלם אם נברר איך יתפקדו טיפוסים אלו ברמה גבוהה יותר, כשיתגלה טבעם בחיי תורה, ב"גדלות מוחין" יחסית (בספירות חסד-גבורה-תפארת): דמות המיואש - איש קו הימין הטבעי, שלא מאמין באפשרות השינוי - תופיע ברמה הגבוהה כשומר תורה ומצוות באופן טבעי, כהרגל ו"מצות אנשים מלמדה"². הוא אינו מודע באופן מופרז לעשית הטוב, בהיותו טבעי לו, אך גם אינו חורג מהרגליו ומתקדם. הוא משועבד לגבול הקדושה שקבע לעצמו, ולא מאמין ביכולת להשתנות, להתרענן וליצוק בעולמו הדתי משמעות נוספת.

¹ קהלת א, ט.
² הבעש"ט כלל חוטאים אלו ברשימת עובדי ה', ולכן יש להבין שלא מדובר בחוטאים להכעיס, כדרך חיים, אלא כמי שעבודת ה' שלהם ב"קטנות" ולכן הם נוטים לחטוא.
³ ישעיה כט, יג.

¹ קהלת א, ט.
² הבעש"ט כלל חוטאים אלו ברשימת עובדי ה', ולכן יש להבין שלא מדובר בחוטאים להכעיס,

דמות המתקומם - איש קו השמאל הלא-טבעי, החותר לעליה מאומצת ומביט במצבו בבקורתיות נוקבת - היא דמות אדם שומר תורה ומצוות המודע לכך שמעשיו הם רק אפס קצהו ממה שראוי לעשות ומהפסגה הרוחנית הראויה. יתר על כן, הוא מרגיש שאף עשית הטוב שלו אינה טבעית לו ותלויה ברחמי שמים מרובים - "אלמלי ה' עוזרו [לאדם במלחמתו נגד היצר הרע] אין יכול לו"^ט. לכן, הוא רוצה להתנער ולחרוג מטבעו, והמודעות המלווה אותו היא הודאה לה' שעזר לו בעבר לעשות טוב, ותפלה שיעזור לו בעתיד לשמור על דרך הישר (זו דמות ה"בינוני" בתניא - עובד ה' ברמה אליה צריך לשאוף כל אדם).

דמות המרוצה - איש קו האמצע, המודע לעצמו ומחשיב עצמו ל"דרך הישר" - דומה לחוטא, אך דתי: זהו טיפוס שכל קיום התורה והמצוות שלו מלא גאווה והחזקת טובה לעצמו, התפארות בכל ובטחון שאין צדיק כמוהו בכל הארץ.

ההקבלה לספירות

נקביל ל-ו הספירות בפירוט וקיצור:

מקו הימין, הטבעי והזורם, עלול לבא היאוש שבטבעיות לא מתוקנת - הטבע ממשיך מציאות קיימת (ואף כפוף לחוק האנטרופיה, ו"כהן איש חסד" לא מתוקן, חש ש"כל הוה נפסד"^כ). יאוש החוטא הוא חווית נצחיות שלילית טבעית במקום חווית הנצחיות האלקית (זהו פגם במשה, המכוון לנצה, במחשבת ש"מה שהיה הוא שיהיה"^כ; ביאוש זה נלחם רבי נחמן שמדתו נצח). מקיים המצוות בקרירות וביאוש משינוי פנימי, מקביל לחסד, המשפיע טוב בקרירות לא-עיקשת (ורק התכללות גבורות גורמת לו להתגבר ולהפוך לחמים ותקיף).

בקו שמאל, המאומץ והלא טבעי, נמצאות הדמויות היותר חיוביות בעבודת ה' - "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה"^כ היא יראת שמים, הכופה את האדם ומשנה את זרימתו הטבעית. החוטא בקו שמאל שייך להוד - מודה ומתוודה שאינו בסדר, ולא משלים עם המציאות. אמנם, ההוד פסיבי במהותו, ולכן האדם לא יוזם החלצות ממצבו, ורק מתפלל לה' שיושיעו. לגבורה מקביל ה"בינוני" ההולך בדרך ה', כנגד נטיתו הטבעית, ולכן הוא גובר על יצרו ב"אתכפיא", ומתפלל לה' לבל יכשל ח"ו.

^כ מגלה עמוקות (ואתחנן) אופן סה.
^כ תניא פמ"א.

^ט קידושין ל, ב.
^י תניא פרק נ.

^כ ראה שכינה ביניהם פ"א אות ג; הטבע היהודי,
"בנין הטבע היהודי" פ"ב עמ' רמב.

בקו האמצע, ששרשו בספירת הדעת, קיימים דמויות המודעות לעצמן היטב. בחוטא המעריץ את עצמו מתבטאת מהות פגם הברית - פגם היסוד - ההתענגות על מישוש עצמי מלא מודעות, המחליפה את תכונת המימוש העצמי הראויה ליסוד. זהו פגם ברית ההתקשרות והנאמנות לקנה מדה חיצוני והמרתה במדידה לפי עצמי. מי שמלא התפארות שלילית במעשיו הטובים פוגם בספירת התפארת.

השמיטה - לית לה מגרמה כלום

אחרי הסבר הבחינות המקבילות ל"שש שנים תזרע כרמך" יש למצוא את הדרך השביעית, סוד השמיטה. אכן, הדרכים שנסקרו עד כה נראו שליליות, ואף ה"בינוני" המתגבר על יצרו מנוגד תכלית הניגוד ל"טבע היהודי", הלא כפוי, שחפשנו. יש להסביר שב-ו השנים נחשפים קטעים מסוימים של טבע יהודי, אך רק בשנת השבע מושלם ונטמע בנפש הטבע היהודי האמיתי. השמיטה מקבילה למלכות, עליה נאמר כי "לית לה מגרמה כלום"¹⁷ - אין לה משלה כלום - והיא רק מיצוי ו הספירות שקדמו לה. רק במלכות מסתדרים קטעי האופי, שנראו כה פגומים, ונחשפים כטבע יהודי שלם ונאה: מבואר שראשית בנין המלכות הוא מהגבורות¹⁸ - לענינו, ראשית חשיפת הטבע היהודי היא חוסר השלמה עם המציאות הפגומה, ואזי נכונות להתאמץ לשנות ולהשתנות. ראית הפגום בטבע והמאמץ לחרוג ממנו הופכים את המלכות לכלי פתוח לאור האלקי הגבוה ממנו, ואז נמשכים חסדי קו הימין לתוכו ומתקבלת תחושת טבעיות בדרך עבודת ה' (המשפיעה גם למפרע, בחויה ש'תמיד הייתי כך' וכל עבודת הכפיה של השמאל רק קילפה את המסוה מעל טבעי האמיתי).

בשני שלבים אלו נבנה הטבע היהודי הנשי, הנזקק ומייחל ליחוד עם ה', והתיקון השלם הוא בזיווג המלכות עם ספירות הקו האמצעי (הזכרי והמודע) - זיווגי תפארת-מלכות ויסוד-מלכות: בשלב זה, צירוף המודעות לעבודת היהודי הטבעית כבר אינו פוגם - מי שחש בראשית עבודתו כי מצד עצמו העבודה אינה טבעית לו, יודע שטבעיותו הנוכחית היא מתנת ה', ואזי מודעותו רק מחדדת לו את החידוש בטבעו היהודי ועוזרת לו לזקוף אותו לזכות ה' ולהודות לה' עליו. זו מודעות המלכות, השמיטה, המאפינת את הטבע היהודי - מודעות דוד המלך האומר וחש תמיד "כי ממך הכל ומידך נתנו לך"¹⁹.

¹⁷ דה"א כט, יד.

¹⁸ י"ז זהר ח"ג קפ, ב.
¹⁹ ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; של"ד (תיקון הנוקבא); טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע פרשת בהר־בחקתי

יום ראשון, ט"ז איר

רבי מאיר מלובלין, המהר"ם מלובלין (ה'שע"ו)

יום שני, י"ז איר

רבי יחזקאל לנדא, "הנודע ביהודה", פוסק חשוב ורבה של פראג (ה'תקנ"ג)

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב, בעל "דגל מחנה אפרים", נכדו של הבעל שם טוב ומראשוני החסידות (ה'תק"ס)

יום שלישי, י"ח איר

רבי שמעון בר יוחאי

רבי משה בן ישראל איסרליש, הרמ"א, גדול פוסקי יהדות אשכנז במאה ה-16, ראש ישיבה ופילוסוף (ה'של"ב)

יום רביעי, י"ט איר

רבי מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג, מאחרוני בעלי התוספות, בבית כלאו במבצר אנזיסהיים (ה'נ"ג)

רבי מנחם מנדל מרימנוב, מגדולי תלמידי רבי אלימלך מליז'נסק - נולד ב-תק"ה (תקע"ה)

הרב עזרא עטייה, ראש ישיבת פורת יוסף (ה'תשל"ל)

הרב שלמה חיים קסלמן, משפיע חב"די מרכזי - נולד בה'תרנ"ד (תשל"א)

רבי יצחק קאליש (אמשינוב), האדמו"ר מאמשינוב בארצות הברית (תשנ"ג)

יום המישי, כ' איר

רבי מרדכי טווערסקי מטשערנוביל (תקצ"ז)

שבת קדש, כ"ב אייר

רבי מרדכי שרגא פרידמן מייסד חסידות הוסיאטין, בנו של רבי ישראל פרידמן מרוז'ין (תרנ"ד)

ה"נודע ביהודה" - י"ז אייר מה שלום המתנגד שלי?

רבי יחזקאל לנדא נולד בשנת תע"ד, לרב יהודה סג"ל לנדא הלוי (על שמו קרא רבי יחזקאל לספרו, שו"ת "נודע ביהודה"), ולחיה בתו של רבי אליעזר, אב"ד בדובנא (על שמה נקרא ספרו על הש"ס צל"ח - ציון לנפש חיה). עד גיל אחת עשרה למד אצל רבי יצחק אייזיק סג"ל מלודמיר, ומגיל בר מצוה למד בקלויז בברודי. לצד לימודי הנגלה למד גם קבלה. בגיל 18 נישא לליבא בתו של ר' יעקב'קע מדובנה, התגורר תקופה קצרה בדובנא ולאחר מכן עבר לעיר ברודי. בשנים תצ"ד-תק"ו שימש כדיין בעיר ברודי ונאלץ לעזוב את העיר יחד עם שני דיינים נוספים (בעל 'מאיר נתיבים' ורבי גרשון מקיטוב גיסו של הבעל שם טוב). בשנת תק"ו התמנה לרב הקהילה ביאמפולי, ובתקט"ו קיבל את הרבנות בקהילת פראג, וכיהן בתפקיד זה עד פטירתו. נודע כאחד מגדולי האחרונים, וייסד ישיבה בה היה מוסר ארבעה שיעורים בכל יום, שניים בגמרא ושניים בשולחן ערוך. בשיטתו ההלכתית לא היסס להביע את דעתו, והעמיד כמה הקלות הלכתיות כנגד דעת רבנים אחרים, למשל בהיתר גילוח בחול המועד ובפרשת הגט מקליווא, שהסעירה את העולם הרבני בתקכ"ז. התנגד בתקיפות לתנועת ההשכלה שהחלה בזמנו, ואף מתנועת החסידות הביע הסתייגות, שכן ראה בה חידוש מסוכן. הרבה בתעניות וסיגופים, מיעט בשינה והיה מיצר ונוהג במנהגי אבלות על חורבן בית המקדש וגלות השכינה. הרבה בנתינת צדקה ללומדי תורה. לאחר שנפטרה אשתו לעת זקנותו, העביר את תפקיד ראש הישיבה לבנו ויורשו רבי שמואל סג"ל לנדא אך המשיך לכתוב את תשובותיו עד לזמן פטירתו. כשחלה בשנת תקמ"ח אמר שהוא מקבל עליו מיתתו והוא מוכן להיות כפרת כל עם ישראל. נפטר בי"ז באייר תקנ"ג, ומנוחתו כבוד בפראג.

***

כשהיה הרב יחזקאל לנדא, ה"נודע ביהודה", רבה של העיר יאמפאלי, ביקר אצלו הבעש"ט כמה פעמים. הרבנית של ה"נודע ביהודה" היתה שארת בשרו של הבעש"ט, והיתה לה אמונת צדיקים בו. פעם אחת אבד לרבנית תכשיט יקר, שהיה שווה סך גדול. כמה ימים לאחר שאבד התכשיט הגיע הבעש"ט ליאמפולי, והלכה הרבנית עם בנה יעקב'קע ובקשה את הבעש"ט שיאמר לה ברוח קדשו היכן נמצא התכשיט. אמר לה הבעש"ט שעל תקרת ביתם, בעליית הגג, יש סל עם מוכין, שיחפשו שם וימצאו. הלכו וחפשו ומצאו כדבר איש האלקים.

הנער יעקב'קע הלך וסיפר לאביו שהבעש"ט הוא ממש נביא. ואמר לו אביו: הבעש"ט הוא חכם גדול, ומסתמא חקר מבני ביתי ומהנערים היכן התעסקו.

אך יעקב'קע היה בהתפעלות גדולה, כיוון שראה בראיה חושית שהבעש"ט לא חקר שום אדם, וכאשר הרבנית שאלה תכף ומיד אמר לה. אמת היא, שגם הגאון ידע שדברי הבעש"ט הם מופת גלוי. אבל היות שלא היה מסכים על דרך הבעש"ט, על כן הקטין זאת בעיני משפחתו.

כשסיפר זאת רבי שלמה זלמן מקאפוסט, בעל ה"מגן אבות", הוסיף לבאר שבאמת זהו מופת נמוך ושפל להראות אות בתכשיטי אשה. אלא רק מפני שהמופת היה לפני המתנגדים על שיטתו, עשה זאת.

הבעש"ט התבטא על ה"נודע ביהודה": "שליש מהעולם עומד על הפסטרנאק [רזה, צנום] הזה... ונהג לשאול: "מה קורה עם המתנגד שלי?". אף ה"נודע ביהודה" שהיה חולק על הבעש"ט, מכל מקום היה חולק לו כבוד. מסופר שבאשר הזדמן הבעש"ט לפראג, ביקש ה"נודע ביהודה" שיתאכסן אצלו והבעש"ט הסכים. ה"נודע ביהודה" שימש לפני הבעש"ט, אך הבעש"ט לא רצה להתעכב אצלו מפני שיש להנודע ביהודה ביטול תורה מכך.

***

התנהגותם של הנודע ביהודה והבעל שם טוב זה עם זה, מהווה מזיגה מופלאה של 'חולק מחלוקת' עם 'חולק כבוד'. הנודע ביהודה התנגד בחריפות ל"לשם יחוד" שטבע הבעש"ט בפרט, ולכל דרכו בכלל מפני שנראתה לו כמעודדת ביטול תורה. אך עם זאת, אירח הנודע ביהודה את הבעל שם טוב מספר פעמים ואף שימשו, הבעל שם טוב מכנה אותו בחיבה "המתנגד שלי".

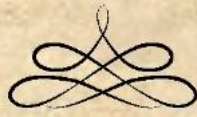
מן הכינוי הזה ניתן ללמוד, כי אפילו התנגדותו עצמה משמחת את הבעש"ט במובן מסוים ומסייעת לו בדרכו המיוחדת. כיצד אפשר להבין זאת? את היחס שבין החסידות למתנגדיה ניתן להמשיל ליחס של קליפה ופרי. אומנם כאשר רוצים להפיק תועלת מן הפרי, יש להסיר ממנו את קליפתו ולהשליכה. אך לפני כן, בתחילת גדילתו, מהווה הקליפה שומר נאמן מפני מזיקים ופגעים שונים ויש להכיר לה טובה על כך. הנודע ביהודה, שהיה מראשוני המתנגדים, אכן מילא את תפקידו בכך ושמר על תנועת החסידות. בהקשר לכך יש להוסיף את דברי רבי חיים מצאנז, כי לפני ירידת נשמת הבעל שם טוב לעולם התנגדו המלאכים לירידת הנשמה מחשש שתחזיר בתשובה את כלל ישראל. כבר מנוי וגמור היה שלא להוריד את נשמת הבעל שם טוב לעולם, עד שאמרה נשמת הנודע ביהודה שהיא תרד לעולם להתנגד לשיטתו. נמצא כי בזכות הנודע ביהודה זכינו להתגלות אורו של הבעל שם טוב! שימוש החכמים שנהג הנודע ביהודה בבעל שם טוב מבטא את שמירת הקליפה, ואילו עזיבת הבעש"ט את ביתו של הנודע ביהודה מסמלת את התגלות הפרי (אם כי מעניין לראות,

כי את הליכתו מנמק הבעל שם טוב דווקא בטעמו של הנודע ביהודה - חשש מביטול תורה...)

מלבד מחלוקתם וחלוקת הכבוד שלהם, ניתן לומר כי הם חולקים ביניהם גם את העולם: הלא שלישי מן העולם עומד על ה'נודע ביהודה', ועל מי יעמדו שני השלישים הנותרים?

בעוד ה'נודע ביהודה', שהיה פוסק חשוב ועסק בעיקר בהתנהלות היהודי בעולם המעשה, היה הבעל שם טוב דמות של 'עבודה', תפילה ודבקות. ניתן להסיק מכך אם כן, כי שלישי העולם השייך ל'נודע ביהודה' הינו שלישי המוטבע שבנפש - חלק הרגליים מהקומה השלמה - וחלקו של הבעל שם טוב הוא כנגד המורגש - הגוף והלב. שלישי המושכל, הראש, הוא כנגד שורש אדמו"ר הזקן שבבעל שם טוב, שהתפתח שני דורות מאוחר יותר. על פי הקבלה זו, השלישי העומד על הנודע ביהודה, הוא דווקא השלישי התחתון - עליו עומדים שני השלישים החסידיים שמעליו.

מסופר ש"פעם אחת לקח אדמו"ר הזקן את הספר 'נודע ביהודה' והעמידו במדף התחתון של הספרים" [תשורה גלובסקי ה' כסלו ע"ב]. אכן, עם התייצבותה והתמסדותה של תנועת החסידות כבר אין צורך בממד ההתנגדות שהיה הקליפה השומרת לפרי בראשית דרכו ואדרבא, ממד זה מפריע כעת ויש לדחותו. משכך תופס הנודע ביהודה את מקומו בהעמדת העולם - בשלישי התחתון, החלק הנגלה של התורה - עליו ניצבים שני השלישים העליונים שכנגד המורגש והמושכל.

אחרות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאד - לפני כשנה התחלנו ללמד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחפת"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאד מאד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד את גם את החפת"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

